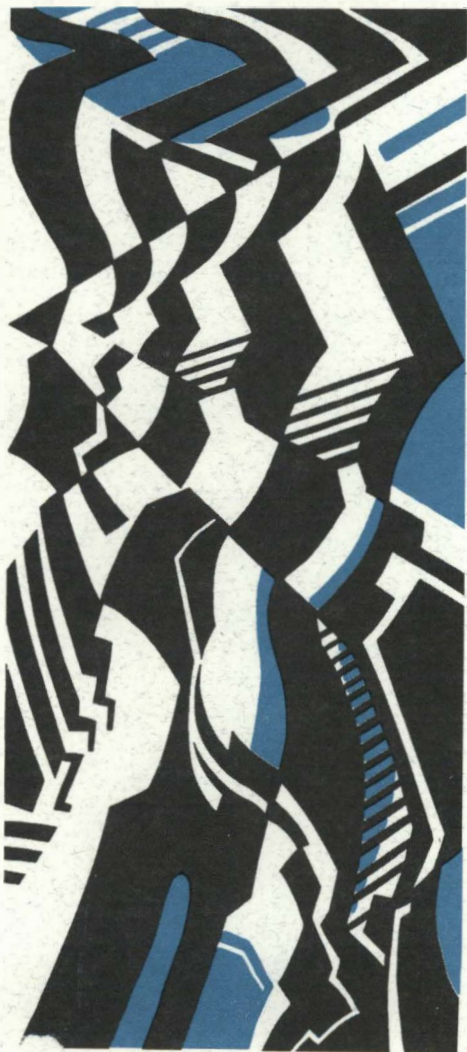

ZÁKON A MILOST | NIKODÉM U MISTRA V NOCI
NENÁVIST K VLASTNÍ DUŠI | PACHOLÍK A DRAK
PŘÍMLUVY DUCHA | JEŽÍŠ A SAMARITÁNKA
BLÁZNOVSTVÍ KŘÍŽE | NEVÍME DNE ANI HODINY
SKRZE KREV VELEKNĚZOVU | NADĚJE KNIHY JOB
NEPŘÍTOMNÝ PÁN DOMU | VŠECKO JE VAŠE

*Pavel
Rejchrt
dvanáct
kázání*

STEFANOS

*Pavel
Rejchrt
dvanáct
kázání*

STEFANOS

Twelve Sermons

Czech Edition

Copyright 2015 Voice Media

info@VM1.global

Web home: www.VM1.global

All rights reserved. No part of the publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic, or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. For permission requests, email the publisher, addressed “Attention: Permission Coordinator,” at the address above.

This publication **may not be sold, and is for free distribution** only.

Všecka kázání, jež v tomto svazečku následují, jsem nejprve napsal a pak proslovil většinou při nedělních bohoslužbách v evangelických kostelích v letech 1989–1999. Téměř každé kázání jsem však přednesl několikrát, a to na různých místech. Nebýval jsem však spokojen s již hoto-
vým, a zvláště byl-li časový rozestup mezi těmito příležitostmi delší, původní podobu výkladu jsem více či méně předělával. Postupně vzniklá různocnění jsem pro toto vydání důkladně porovnával a snažil se určit z nich to nejzdařilejší. Někdy jsem vybral verzi poslední jako nejlepší, jindy však druhou, třetí. Popřípadě jsem u některého kázání provedl syntézu více jeho variant a tak vytvořil jeho nynější podobu.

Předmluva

Jistě se někdo zeptá, co tímhle zveřejněním vůbec zamýšlím, jestliže jsem byl duchovním z profese pouze několik měsíců před třiceti lety a od té doby se zabývám výtvarnictvím a literaturou? Nepletu se skutečným farářům do řemesla? Není církevně užívaných sbírek kázání dost, zvláště pro případ takzvaných čtených kázání ve sborech, kde farář té neděle, či dokonce již trvale schází? Nevím. Jen jedním jsem si jist: řadu stávajících sbírek jsem rozšiřovat nehodlal. Touto vlastní kolekcí jsem chtěl především vyjít vstříc přání těch posluchačů, kteří opakovaně projevíli zájem přečíst si má kázání, prý na poslech ne vždy snadná, o samotě, v klidu a s odstupem.

Vyvstává ovšem ještě otázka formy: je vůbec vhodné kázání až příliš textově stylizovat, není lepší větší míra improvizace, „existenciální bezprostřednost“, jež ovšem patří jenom dané chvíli a nanejvýš zvukovému záznamu; co prostě s další „literaturou“ bez živé posvátnosti skutečně konaných služeb Božích, bez modliteb, písní, bez alespoň skromné liturgie, a hlavně bez stimulující obce shromážděných věřících, která tu a tam kazatelův úzkostný monolog promění ve vzájemné tiché sdílení? Z druhé strany lze namítnout: všechno na světě má svůj čas. I kázání dochází posluchači mnohdy o hodně později. To, co je „mezi řádky“. V tichu a nerušeném čtení. Ovšem někdy z kázání, je-li podrobně a přesně zapsáno, vystoupí nikoli kvalita sdělení, ale spíš pod dojmem důstojnosti bohoslužebné chvíle, v jejímž rozsahu se kázalo, přehléd-

nutá kazatelova plytkost, zakrytá někdy rovněž osvědčeným „kouzlem osobnosti“.

Koneckonců nikdo dnes dobře neví a nepoví, co kázání vlastně je. Například znalec zběhlý v kulturních dějinách helénismu bude hovořit třeba o období mezi kázáním a diatribou, tj. populárně filosofickým vystoupením poutavého řečníka před množstvím shromážděných zájemců z tehdejších středních až nižších vrstev. Dnešní posluchač, pokud se již do nějakého chrámu vypraví, očekává od svého „favorita“ nezřídka výstup přímo konferenciérský. Obvyčně považuje shromážděná obec zejména velkoměstských věřících svého duchovního za jakéhosi dalšího komentátora společenských úkazů vedle příslušných pracovníků z médií, jen s nějakým tím náboženstvím navrch. Možná už v nejednom případě to dochází tak daleko, že ona doplňková marmeláda budí v publiku i řečníku čím dál větší ošívání, prostě zahanbující pocit. Jak by také ne. Překročil-li někdo hranici z někdejší víry či aspoň religiozity do ateismu, měl by to přiznat, a ne tutlat, měl by jako duchovní z kazatelny odkřepčit a najít si atraktivnější uplatnění a jako posluchač by měl kostely poutivým obloukem míjet.

V kontrastu k těmto jevům je kázání z hlediska staré reformační víry tlumočením Božího slova, výkladem aktuálně vybraného oddílku ze Starého nebo Nového zákona, s trvale závazným odkazováním (i při textu starozákonním) na Krista, přinejmenším latentně přítomného. Odněkud z Absolutna se na kazateli po dobu čtvrt až půl hodiny žádá, aby uprostranil onomu Plameni, jenž se možná přežene (bude-li to jeho svatá vůle) po dvojznačných lidských představách, po sporných výsledcích exegeze, po výrazovém tápání a jiných trapnostech svého zvěstovatele, oblečeného pro tu chvíli v historickém rouchu (u evangeliků v taláru) do ledových hlav i srdcí moderních i postmoderních posluchačů. Tento Ohnivý Jazyk sám a nic jiného a nikdo jiný budí očekávan. Kéž ten nejprve kazatele samotného a pak posluchače usvědčí z vin, jež jsme opět sebezáchovně vytěsnili, kéž vyvrátí existenci z falešných základů vždy nově se konstituující pýchy, ale také nechť ráčí ujistit tebe i mne potěšením a radostí z věčné spásy, která přišla v Kristu Ježíši v tuto temnici hříchu, v slzavé údolí světa (dodnes slzavé pod mejkapy Smrti, pod bezvráscitým štěstím manekýnů).

Nejobtížnější podmínkou křesťanského kázání nicméně bylo odedávna a je dodnes, že zmíněná spása sice přišla v historicky zkoumatelném úkazu, totiž v proroku Ježíši z Galileje, který působil zhruba tři roky v mezích časnosti, avšak v každém detailu přesvědčil ty, kdo se odvážili přistoupit na jeho tajemství, že „přišel od Otce“, že je zviditelněním Věčnosti. Tato jeho Záře a Závažnost nemá v dějinách žádnou analogii.

Kdyby kázání zůstalo u Ježíše jen coby proroka, bylo by přijatelné Židům, muslimům a po jistém „civilním“ přepisu prorockého fenoménu komukoli jako bezesporně prospěšná, humanizující a tolerantní promluva, ale stěží by vyhovělo základním impulsům Nového zákona. Kdyby však z druhé strany setrval zvěstovatel u Krista jen jako zviditelnělé Věčnosti, brzy by se před ním rozprostřela osidla velmi náročné a osidlné spekulace, do nichž by polapil leda něco právě tak osobitého jako obehnaného z tisíckrát vracejících se problémů z dějin filosofie, leč sotva tajemství Ježíšova božství jakožto Věčnost s naším životem ozvučnou, a tedy přítomnou.

Starokřesťanské výsostné dogma o Boho-člověku může proto plnit dodnes funkci majáku mezi oběma smrtonosnými útesy lidských úvah o Ježíši, vždy vysoušejících jeho živé tajemství z jedné strany. Jednou *jen* „metafyzika“, podruhé *jen* „historie“. Experimentálně se odvažují následující interpretace, jež je, jak doufám, v souladu s intencí zmíněného dogmatu: Pouze Bůh, jenž do sebe pojal lidství, aniž je tím zrušil, je pro naši věčnou spásu příslušný, nikoli „pouhý Bůh“, „Deus solus“, i kdybychom jeho solitérnost jistili z vlastní náboženské potřeby „čistého monoteismu“ otřesně svatým (a svatým třikráte) jménem Tetragramu. Důležité pro spásu lidí je, že nikoli Absolutno ve své naprosto nepochopitelné skrytosti, onen Deus absconditus, nýbrž Deus revelatus ve své inkarnaci, projevený nám jako světlo v temnostech, nás může vykoupit z viny a vytrhnout z hrobu, z pekla nadčasové samoty a transcendentní izolace, ze chřtánu Satana, z břicha Nicoty.

Je nabíledni, že leckdo z dnešní evangelické smetánky bohoslovecké, zejména z mladších radikálních „nedogmatiků“ by si mne mohl vzít za takovéto „básnění“ na paškál: „Vysvětlí nám tyto výrazy. Taková mytologmena! Rozeber, interpretuj, dones jako příspěvek, reakce na to

otiskneme záhy.“ Necht' je mi nyní dovoleno vyjádřit názor dnes značně nepopulární, že čím méně víry, tím více diskuse. Míním víru jako kotvení v jistých samozřejmostech citu a vztahu. Již Pascal konečně pravil, že srdce má své důvody, jichž nepochopí rozum. Víra buď je, anebo není. Buber psal o dvou způsobech víry. Přiberme k tomu i třetí. Tři cesty tedy vedou k Bohu. Ale protnou se někdy doopravdy? A z které strany je Bůh *ten pravý*? Ten s tváří nad námi milostivou? A jdeme-li z jiné strany, nespátříme jeho tvář od nás odvrácenou, nás zapuzující, zakoušenou jako Hněv, Prchlivost a Zavržení? Co například, kdyby Židé měli pravdu, že jako křesťané jsme modloslužebníci? Jenomže co když pravdu nemají a Hospodina povážlivě izolují od jeho Syna jediného? A je snad nutné Mohamedovo vlastní náboženské hledačství, po mnoha stránkách úctyhodné, snižovat tím, že přišel „poslední“? Ale z druhé strany: proč se „vyšvihl“ nad Mojžíše a neméně ovšem nad Ježíše? Tvrdé otázky víry. Avšak diskuse neřeší nic. Každému zbývá smrtelné riziko osobního výběru. Na vlastní nebezpečí.

Dnešní až módně oblíbené svolávání takzvaně abrahámovských náboženství pod střechu prý jednoho a téhož monoteismu se mi proto zdá mírně řečeno nevěčné. Křesťan není Žid ani muslim, což tito oba jistě rádi uznají. Pravá tolerance neznamena splyvání, promíchávání, zaměňování. Necht' každý zůstává věrný své náboženské zkušenosti, nebo ať poctivě a důsledně konvertuje, cítí-li proměnu svých hlubinných východisek.

Jestliže se někdo dnes v nějakém útulném a duchaplném prostředí kromě jiných svých vybaveností pochlubí, že je věřící, měl by se za to vnitřně odpovídat, měl by uvážit, zda a proč a čemu skutečně věří: ať je schopen se vyjadřovat pouze elementárně, nebo naopak ve složitých strukturách, měl by se v obou případech vyslovit k věci. O to jediné jde. Jinak se jedná o poměrně častý snobský sebeklam onoho slůvka „věřící“.

Pokud jde o křesťana, má to ovšem s vyznáváním své víry, se svým „vyslovením se k věci“ dnes mimořádně těžké, patrně mnohem těžší než oba zbylí „abrahámovci“. Nemyslím teď na různé pronásledované ilegální a bytové církve v některých státech mimo náš kontinent. Myslím

na křesťana, jenž se pokouší o vnitřní ryzost v takzvaném svobodném světě především „bílého zeměpásu“. Je totiž takřka bez odvolání kolektivně zdiskreditován, ať evangelík, katolík, pravoslavný, převážně paskvilními politickými dějinami celé té podařené čeládky trochu jen pozdějších Kristových nástupců a zástupců. Ke všemu skutečně skandálnímu v minulosti, pranýřovanému ostatně až do omrzení i lidmi, jimž studium historie je tím nejméně užitečným oborem, se leccos tomuto nebohému obžalovanému ještě přiřkne nádavkem, takřka do budoucna, jako by ničeho než násilí, intrik a zrad ani nebyl schopen. K úděsnému panoptiku mocenského vpletení církve do světa běhu přistupuje navíc i čistě vnitřní ambivalence dějin teologie, a jak se dnes říká, spirituality. Vždyť mystérium spásy v Kristu bylo po dlouhé věky nejen sdíleno, kontemplováno a vzýváno v ryzích výšlech víry, ale i všelijak křiveno, ředěno, vyprazdňováno, a to nejen dobrodruhy a heretiky, ale proti vlastní dobré vůli i nesmírnými výkony etablovaného teologicko-filosofického intelektu. Proč Matěj z Janova kritizoval soudobá příliš abstraktní kázání, proč se Luther odvrátil od aristotelsko-scholastického drilu? Z druhé strany se objevuje Ježíš v dnešních ulicích, rozumějme: v mládežnických demonstracích různých mezikonfesijních sjezdů a pochodů, na revivalových a léčitelských stadionech, na evangelizačních tričkách: takřka sportovní hvězda. Ježíš jako patron úspěšných podnikatelů, záruka trvalého zdraví těla, ekonomického vzestupu a duševní rovnováhy. Zkrušení vším tímhle náboženským úpadkem, jemuž vymizelo tajemství bolesti a vážnost kříže, vším tímto kýčem sužování, někteří ještě kážeme, celkem „tradičně“, spojení posledními vlákénky se „středověkou“ reformací. Avšak Bůh ví. Jen On ví, zda a proč nás vůbec ještě takto potřebuje.

Pokud chceme alespoň na závěr se pokusit o obecnou charakteristiku kázání a odhlédnout od jeho niterných souvislostí s vírou, jimiž by se dalo mnohé, co se jeho formy týče, vysvětlit, je kázání, takto zvenci viděno, všechno jiné než přednáška, byť třeba i z teologie, než básně v próze, ač možná vroucně religiózní, je naopak něčím podivně paradoxním, zapeklitě sebepopíravým: a to z důvodu, že při kázání musí i sebepěknější jazyk a ovšem neméně ta či ona filosofie, chce-li se bezděčně blýsknout, a rovněž umělecko-lyrická ambice, hlásí-li se, neustále sebe odvolávat, aby nestínila Světlu, jež září teprve, když mlčíme, když

sami ustupujeme stranou, když jsme stínem jen lemujícím Slavný Průvod, a už nikoli, jak donedávna, překážkou v cestě. Avšak takovéto výrazy zdá se opět plédují až příliš pro víru a kulhají velmi za obecnou charakteristikou, není-liž pravda?

PAVEL REJCHRT

SVĚTLO a tma, vidění a slepota, život a smrt. To jsou protiklady, které nás burcují, abychom si pospíšili. Vždyť světlých chvil v našem životě není mnoho – a když už jsme řekli život, a když už ho máme větší část za sebou – chtěli bychom tohle všechno žít znovu? I takový Johann Wolfgang Goethe, který měl pověst uměním a kulturou neobyčejně vytríbené, zharmonizované, klasicky sošné a olympsky jasné osobnosti, někdy po své osmdesátce prý prohlásil, že opravdu šťastných dnů v jeho životě bylo, nemýlím-li se, všeho všudy asi dvanáct. Zdá se tedy, že i člověk mimořádně obdařený, na skryté trhliny svého života, na hluboké, nesdělitelné rány, na zavalující pocit zmarnění nenachází léku ani v umělecké tvorbě vysokých kvalit nebo v podobných duchovních výkonech. Naopak se zdá, že čím více se přibližuje vlastnímu hrobu, tím více se jeho úzkosti vnucuje všeobecná propast zániku všeho dobrého a trvání všeho zlého, do níž mizí dějiny, lidstvo, všechno. Spravedlivý i blázen. Poupata mladých, přetržených životů, jimž nebylo dopřáno rozvinout se v krásu a lásce, aby jich nebylo více, ale také nikdy nezveřejněné, nepotrestané, jakoby se jen nedohledně vršící zločiny různých tyranů a zlošynů, jimž se za celý jejich dlouhý, dobře jištěný a chráněný život nikdo nedostal na kobytku a jejichž hrob se teď už jen vysmívá každému pátrání po pravdě. Zbývá jen tento děs marnosti a nespravedlnosti, anebo – co ještě? Naše srdce, zbavované věkem s úbytkem biologické a společenské sebedůvěry posléze také všech estetických a filosofických opor, nemůže než zvolat: snad ještě Bůh, kde jsi, Bože, zjev se, pomoz!

Ale Boha nikdy nikdo neviděl. To není tentokrát výrok ateisty, který tvrdí, že nemůže věřit v něco, co není ověřeno a dokázáno: to je naopak výrok jednoho z vrcholných svědků víry, evangelisty Jana. Bylo by to ovšem podivné evangelium, spíš pravý opak radostné zvěsti, kdyby

Zákon a milost

Římanům 7,9–13

Jan 1,17–18

1. Janova 4,10a

Já pak byl jsem živ někdy bez zákona, ale když přišlo přikázání, hřích ožil.

A já umřel. I shledáno jest, že to přikázání, které mělo býti k životu, jest mi ke smrti. Neboť hřích, vzav příčinu skrze to přikázání, podvedl mne, a skrze ně zabil. A tak zákon zajisté jest svatý, a přikázání svatě i spravedlivě a dobré. Tedy to dobré učiněno jest mi smrt? Nikoli, ale hřích, aby se ukázal býti hříchem, skrze to dobré zplodil mi smrt, aby byl příliš velmi hřešící hřích skrze přikázání. –

Neboť Zákon byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista. Boha nikdy nikdo neviděl; jednorozený Syn, který je v náručí Otcově, nám o něm řekl. –

V tom je láska: ne že bychom my Boha milovali, ale že on miloval nás.

u toho zůstalo. Také že má ta věta své pokračování. Nicméně zastavme se na chvíli u této první, ryze negativní věty a pokusme se načrtnout, co tím evangelista míní na pozadí mnoha důležitých souvislostí celé bible a co to může znamenat pro nás dnes.

Chcít Boha vidět, toužit po něm, chtít ho poznat a pochopit, a chtít tak i sám sobě porozumět v jeho světle, může být opravdu tou nejlepší lidskou touhou. Ale poselství bible jako celku nás přímo i nepřímou upozorňuje, že tato naše touha, pokud není dříve vzata do náročné školy Božího zjevení a neprodělá bolestnou krizi své vlastní proměny, si sama dobře nerozumí. Je to zkrušující zjištění, ale co dělat – teprve poučení a pokoření samotným Bohem víme, že člověk sám od sebe, ze své vlastní originální a tvořivé iniciativy, kterou všude jinde na lidech tak obdivujeme, se v náboženství májí osudně cílem, a podváděn sám sebou, hledá Boha jen zdánlivě, jen domněle. „Není, kdo by činil dobré, není ani jednoho.“ To neříká nějaký novodobý moralistický pesimista, ale v podání žalmistově sám Hospodin nad ještě velice náboženským světem předního Orientu před třemi tisíci lety, když popatřil s nebe na syny lidské, aby viděl, byl-li by kdo rozumný a hledající Boha. Chrámy, kněží a oběti ještě ve velkém fungují, odříkává se liturgie, tu a tam nějaký kajcíník si viditelně roztrhne roucho, pořeže se střepem do krve, posype si hlavu popelem. Ale z hlediska Hospodinova, když před ním spadnou převleky našich srdcí, musí být řečeno: Ne, není ani jednoho, kdo by hledal Boha (Ž 14, 2–3).

Vždyť takzvaně přirozeně náboženský člověk – a daří se mu po zhroucení pohanských sakrálních institucí antického Říma znovu docela dobře i pod pláštíkem křesťanství – hledá Boha, nevěda ani o tom, jen jako prostředek svého sobectví, své zakuklené touhy po slávě třebaš i svěťce a mučedníka, svého hlubinného dychtění po moci možná i náměstka Kristova na zemi, své sublimované vlnosti někdy i v duchovní rozkoši mystikově a pietistově – koneckonců může být za vším jen maskovaná opovážlivost vyrovnat se Bohu, ba převýšit Boha, opatrně jej vytlačit z trůnu a učinit zhoľa zbytečným. Tak složitá, tak podloudná, tak rafinovaná je naše sebeláska, a zdaleka nejcí, je-li svatokrádežně korunována náboženstvím.

Tento typ egoismu, je-li před námi bez příkras a masek, považuje Boha jen za svízelnou jízdni dráhu člověkovi dějinné cesty k sobě samému, která se po absolvování všech stanic bohatě vyplatí na konečné: „Tam se ho, přátelé, konečně zbavíme, znalí jeho triků právě jako náboženští experti, toho nepřijemného společníka, který na nás neustále ukazuje prstem, toho strašného oka, které se propaluje i z tichých koutků naší pohody, naší poezie, našich milostných, lunárních nocí jako závdavek onoho dne, kdy bude pálit plevy ohněm neuhasitelným. Ach, pryč s tím, s tou hrůzou a strachem, vždyť JSME-LI, SMRT NENÍ; A JE-LI SMRT, NEJSME. Když sami zavřeme oči, onoho oka již není, je to vlastně velmi jednoduché. Ach, vydechněme již, přátelé, na zdraví, konečně sami svoji, to budí naším jedinkým potěšením, neboť není-li soudu, není již hříchu - absolutně svobodni, všechno je dovoleno, absolutně nevinni, i kdybychom páchali zločiny...“ V tomto opravdu satanském nihilismu končí náboženství, kterému hledání Boha bylo jenom prostředkem k cíli: k sebeoslavě člověka.

Pravé hledání Boha je naopak takové, kde všechno ostatní je prostředkem, ale cílem je jen ON sám. Tomuto hledání nás neučí naše vlastní srdce, naše svědomí, nám vrozený mravní zákon apod., ale jenom Bůh sám ve svém zjeveném přikázání: „Milovati budeš Hospodina Boha svého, z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši síly své.“ Kdo ale z lidí právě toto kdy dokázal a dokáže: milovat Boha? Komu toto přikázání, jak by řekl provokativně apoštol Pavel, není ke smrti, ačkoli by mělo být k životu? Chceme-li totiž Boha milovat, aniž bychom prožili, že jsme mnohem dříve, nezasloužené a nepochopitelně milováni JÍM, dřív nebo později odhalíme svůj sebeklam. Vždyť ve skutečnosti jsme Boha takto nemilovali, nýbrž jenom svou snahu, svou dobrou vůli jej milovat, vzhlížeje doopravdy nikoli k Bohu, ale ke své dobrotě a zbožnosti, do ní zahleděni, jí fascinováni. Sice milujeme právě ono přikázání lásky, ale pak prohlédneme, že pouze jako prostředek své vlastní samospravedlnosti.

Odhalení tohoto nového sebeklamu o lásce může jednoho vést k úleku nad sebou a k nalezení onoho Boha, který sám miluje člověka a sám se nad ním smilovává, vyváděje ho z jeho soběstřednosti. Jiného však může vést k vědomému etickému ateismu, kdy člověk miluje svou mrav-

rozumu a citu, naší stvořené konečnosti. Důležité pro naši spásu je jediné to, že tento Bůh z Boha, toto Světlo ze Světla, jak praví nikajsko-konstantinopolské vyznání, přišlo na svět, stalo se tělem, stalo se křehkým smrtelným člověkem, tesařem z Nazareta, kazatelem a prorokem v Izraeli, ukřižovaným Kristem, Spasitelem a vyvýšeným Pánem církve, ano, obnovitelem a Pánem všeho. Svět skrze něho učiněn a svět mu opět svěřen, Otec dal všechen soud Synu. Aby všichni ctili Syna, jako Otce ctí.

Toho všeho se nám dostalo v křesťanské víře, toho všeho, a není toho málo, co protiřečí našemu hříchu, naší všední zkušenosti se sebou samými – toho všeho, co nás vytrhuje Boží pravici skrze Kristovu lásku ze smrti, z nsvobody naší nelásky, ze slepoty nejen filosofických nihilistů a etických cyniků, ale i z otročení a sublimovaného kultění svému já nebo ideálu dokonalého lidstva na základě svémocné supermorality kteréhokoli farizeismu, s jeho hrubými i subtilními krunýři, ohlávky, uzdami a svěřacími kazajkami na všechny předem podezřelé, předem odepsané projevy života. Ve tvém světle, říká žalmista, světlo vidíme. Ve tvém světle, ó Hospodine, kterým je tvůj nejdražší, tvůj jediný Syn, ve světle tvé lásky, která vane vanutím Ducha svatého svobodně a volně jako vítr nad hřbitovem, vidíme dokonce už dřímat a slabounce dýchat a skoro se už klubat život ze smrti, lásku z nelásky, naději z beznaděje, pravdu z bludu v tolika lidech, v tolika domovech; v tolika možná zástupcích skryté rození, znovuzrození člověka z Ducha svatého, z Kristovy lásky za nás vydané, z Kristovy moci, která vyvěrá z Kříže -

Ne, svět není tak nadobro ztracen, vždyť ho Bůh miloval a miluje, jsme jeho stvoření i v bahně, jsme jeho ztracené děti i v nějaké námezdné, hladové službě nejen svých vášní, žádostí, bludů, ale také svých ideálů, svých nápravných pocitů, svých jednou teokratických a jindy třebas i demokratických nadějí – ano, jsme ovce pastvy jeho ještě i jako štvaná zvěř svých vlastních niterných démonií, ale i jako neustále sváděné stádo, podléhající různým pastýřům-velkoobchodníkům, jimiž se hemží dějiny, najatým šejdířům a nákupčím lidských duší, převlečeným vlkům, kteří námi točí, až třeba i zatočí – svět je hrozný, hřích se velice rozmohl, ale jak říká Pavel: ještě mnohem více se rozhojnila milost. Boží láska je štedrá a je bez konce jako Bůh sám. A je bez hranic vynalézavá

v záchraně duší. Ale tato láska také, ačkoli sama tím krvácí, ponechává nám svobodu ji odmítnout. Vždyť proto je to láska, a ne násilí. Kdo tuto lásku vytrvale odmítá, sám se odsuzuje do tmy, kde jen roste jeho nenávisť ke světlu, jeho zloba, jeho, dá se říci, peklo. Kdo se však této lásce vydá, pocítí, že sám začíná milovat, co nikdy nedovedl: totiž Boha samého, aniž se musí ptát, zda je to již z celého srdce a ze vši duše a ze vši síly, a pak se odsoudit a s pokusy o lásku k Bohu přestat – ach ne, teď je to jiné: neboť nemaje žádné síly, s duší rozbitou a srdcem nepevným činí jen jediný krok, jde k světlu; a světlo jej samo uchopí, naplní milostí a pravdou, Kristovými skutky, které jsou mu počteny za vlastní, čímž je prohlášen za spravedlivého a přijat již nad zákonem, již bez zákona.

Neboť nejhlubší hlubinou Boží není Zákon, není požadavek na naši bezvýhradnou lásku k Bohu; hlouběji ještě je jeho láska k nám, láska, která všemu předchází a volá stvoření z nebytí k bytí a z pekla viny k rozproštěné náruči odpuštění a z bolesti pomíjení, smrti a marnosti k věčnému životu – A to bychom nikdy nevěděli sami od sebe, neboť v tomto smyslu Boha nikdy nikdo neviděl: ani prostředník Staré smlouvy Mojžíš, ani největší proroci, ale jedině milovaný Syn, který je v náruči Otce, nám o tom podal neklamný výklad.

AMEN

10. září 1989 Semonice
17. září 1989 Praha-Vršovice
24. září 1989 Dvůr Králové

DNES bychom chtěli s evangelistou Janem soustředit svůj zájem na Učitele, který řekl, já jsem světlo světa, já jsem ta pravda, a být účastníky toho, jak nyní jedná s Nikodémem, jak nyní na příkladu Nikodémově jedná s kýmkoli z nás.

To, že Nikodém přišel za Ježíšem v noci, nebylo ze strachu před Ježíšovými odpůrci, jak se někdy tvrdívá, ale byl to zvyk běžný mezi rabíny, když chtěli vést učenou rozpravu. Nikodém se dozvěděl o zázracích Ježíšových, které mnohé ze zúčastněných, jak čteme na konci druhé kapitoly, dovedly k jistému druhu víry, a také on sám má tyto zázraky podle přesvědčení své doby za doklad legitimacy jednoho z dalších velkých rabínů, kterým podle Nikodéma Ježíš je. Rabbi, víme, že jsi učitel, který přišel od Boha. Neboť nikdo nedovede činit taková znamení, jako ty činíš, kdyby Bůh s ním nebyl. Toto je velké vyznání Nikodémovo, i když není ještě vyznáním Ježíše jako Krista. Že Bůh je s ním, se říkalo například i o Mojžíšovi nebo Jeremiášovi.

Ježíš odpoví na tento projev úcty přinejmenším záhadně, ne-li odmítavě. Co vlastně spatřuješ, Nikodéme? Že by Boha při díle v mém působení? Nemyl se: Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit Boha při díle, nemůže být v jeho blízkosti, nemůže vejít do království Božího. Co se narodilo z těla, tělo jest: nepřesáhneš svůj rozměr, nepřidáš k postavě své ani loket jeden: tělesnýma smrtelnýma očima uztříš jen tělesného smrtelného člověka Ježíše, rabína, dobře, a jiný z tvých a mých bratří třeba ještě i proroka, také dobře, ale nic už víc, a to je málo, žalostně málo vzhledem k tomu, co je třeba, jedině třeba: Vzhledem k tomu, na čem mi záleží při tobě, který jsi sám učitel Izraele, a při mnohých, které učíš i neučíš, to není skoro nic.

Je pozoruhodné, jak Ježíš v Janově podání používá v této rozpravě dvou klíčových pojmů, které se jinak v celém čtvrtém evangeliu už nikde nevyskytují. O království Božím, které je oblíbeným obratem u synoptiků a které hraje velkou roli v dějinách izraelské víry, se u Jana mluví jen na

Nikodém u Mistra v noci

Jan 3, 1–15 a zvláště
Jan 3, 6–7

*Co se narodilo z těla, tělo jest,
a co se narodilo z Ducha, duch jest.
Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se
narodit znovu.*

tomto místě. Ježíš tak bere vážně Nikodémovo židovství. Ale neméně vážně bere i spirituální pohanství náboženského člověka z období helénismu, když užívá – opět v celém evangeliu jediné na tomto místě – onoho ještě jiného obratu, který byl oblíbený v gnózi a v mysterijních kultech: narodit se znovu. Řecky to současně znamená: být zplozen shůry. Ježíš tedy nás lidi v naší všeobecné duchovní nouzi bere vážně všechny, zvláště lid Bohem vybraný, Židy, ale i nepřeborné moře ostatních národů. Židé Ježíšovy doby, ale i dob následujících se ptají, jak dojít do Božího království, co činit, aby byl toho zbožný člověk hoden a aby tím i uspišil příchod Mesiášův. A ostatní národy tehdy i nyní se alespoň ve svých hlubokých myslitelích a duchovních zanícencích pokoušejí svou filosofií i mystikou dostat z tenat zlých mocí, z triku démonů, z bludiště kosmu, z koloběhu pomíjení, z námezdné služby smrti. Kladou si otázku, odkud doopravdy vnitřně pocházíme, kde je naše pravá vlast za všemi přeludy a maskami světa, kde je náš základ a původ, od něhož se nyní cítíme být zahrnutí jako zchudlí princové skrytého krále, jako ztracení synové neznámého otce. Jistě by tito hlubocí duchové souhlasili: ano, být zplozen shůry, o to jde, to je to pravé.

Ježíš tedy s vážností naslouchá otázkám, které tryskají z úzkosti duše, které nejsou jen nějakou diskusní akademickou exhibicí. A tak vzhledem k našemu dnešnímu textu právě jako lidé z církve a posluchači kostelního kázání smíme říci, že naslouchá úzkostem lidí nejen v bibli kovaných, ale i těch, kteří se z nějakého důvodu sytili pouze výkony lidské moudrosti. Spasitel všech lidí jejich opravdu vážné problémy nezatrhuje, jak to někdy dělají navzájem i dvě proti sobě znesvářené, jinak sobě třeba k nerozeznání podobné křesťanské denominace – ovšem jedno nesmíme v žádném případě zapomenout: podivuhodně ty problémy posouvá, pozměňuje, proměňuje. Nikodém, jak už naznačeno, coby věřící Žid své nábožensky horlivé a dychtivé doby touží po království Božím, po konečné, jak dějinné, tak i nadsvětlné spáse lidu Izraelského i každé jednotlivé duše v něm. Pravděpodobně by rozuměl Ježíšovy podmínce, kterou podle synoptiků klade Ježíš v návaznosti na Jana Křtitele poměrně často jako vstupenku do Božího království: pokání. Ale je zvláštní, že Ježíš s Nikodémem o pokání nemluví, a dokonce to slovo není v ústech Ježíšových přes celé evangelium Janovo ani jednou. Snad kvůli nedorozumění, kterým to slovo bývá zhusta provázeno:

když se totiž pojímá moralisticky, jako polepšování, a ne existenciálně, jako proměna celé bytosti, jako přehodnocení všeho, čím jinak žijeme a umíráme, a to v samých kořenech. A je ovšem ještě podivuhodnější, že ačkoli právě u Jana se nemluví o pouhé víře v Hospodina, či spíše o etickém sebelepšení před jeho tváří jako o té rozhodné podmínce spásy, nýbrž naopak v hojnosti až zarážející o specifické víře v Ježíše, jako vyslance Otcova, jako Syna jeho jednorozeného, Ježíš kupodivu právě před Nikodéma tuto „janovskou“ podmínku, alespoň přímo, nestaví. Jako by mezi řádky spíše říkal: Nikodéme, raději ve mne nevěř. Ještě ne a takhle ne. Musíte se všichni narodit znovu. Toužíš Izraeli po království Božím. Toužíte, národové, po vysvobození. Jsem tu pro všechny. Pro Judejce, pro Samaritány, pro římské výběrčí. Netřeba další z vás jmenovat. Dopadáte všichni podobně. Pokud se snažíte mně rozumět. Vnášíte do toho pokaždé svůj různý původ. Avšak co platno: to nechtěné a neblahé vás všechny proti vaší vůli spojuje. Jste všichni odtud. Ale mé království není odtud. Služebníci mě bránit nebudou. Tělo bojuje jen za tělo. Prach za prach. Svět za svět. Ale za pravdu nebojuje nikdo. Pravda bojuje za vás. Za tebe, za farizeje, za publikány. Za všechny. Za vás a bez vás. Sám budu tlačit pres. Proti prázdnotě. Všeho těla. Vší marnosti. Ó Nikodéme! Kdybys mi rozuměl! Tvá pocta je upřímná. Noc patří k rozmlouvám moudrých. Dobře. Jsi moudrý. Ale když ti řeknu, že není dobré věřit ve mě proto, že jsi viděl nějaký ten zázrak, a ne skutky mého Otce, jehož žádný nezná než Syn a komu by Syn chtěl zjeviti, nepochopíš nic, a není divu. Nikodéme, opakují: raději ve mne nevěř. Ještě ne a takhle ne. Takhle to nejde. Tato tvoje víra je zatím jen obdiv. Obdivuj si koho chceš. Já jsem přece ještě někdo jiný, než zatím víš. Teď jde o tebe. Ty se musíš narodit, znovu narodit, za touhle kolébkou je království.

Jak se může člověk znovu narodit, když už je starý - namítne Nikodém. Snad začínáme chápat dalekosáhlou vážnost téhle námítky až ve vlastním pokročilejším věku. Rádi bychom ovšem dali nejdříve Ježíši za pravdu. Avšak jistě že z nedorozumění. Obnovit se, svléci jako had ze sebe svou starou kůži. Ano, v tomto smyslu se narodit znovu. Co nejvíc oddálit své stáří. Vytěsnit, zamaskovat, neuznat. Ach ne, to nemá s opětným zrozením, s tím jinorodým zrozením shůry, o kterém mluví Ježíš, nic společného. To spíš naše pradávné pohanské kořeny v nás opět zatoužily po věčném mládí světa. Po jaru života jako té kvalitě par excellence.

Vždyť i stařečkům o holi se připomíná, že „každý je tak mladý, jak se cítí“. – Nestojí to, nároční senioři, alespoň za pokus? Kosmetické salony jsou tu i pro vás! A nejrůznější povzbuzující prostředky. Nevěšte nikterak hlavu: i lidská kolektiva, to přiznáváme, sice stárnou, ale pak se zase neočekávaně vzpruží, patrně nezdolně se budou vracet ke svým pramenům a na nich se opět rozzelenají. Evropa příslovečně měla renesanci! – Ale ovšem: pak ještě novorenesanci čili doslova novoznovuzrození. Ohřívaná polívčička. Běžte nám s tím tedy k šípku. Všechno je přece na světě jen jednou a nikdy víc. A také každý z nás je při silách jen jednou. A závodní dráhy našich dětí nejsou dráhy naše. Když už jsme staří, je pozdě. Nemusíme zrovna zapíjet po hospodách pohádku mládí. Stejně to pohádka nebyla. Ale je tu opravdová bolest, kterou hned tak někomu nesvěřujeme. Totiž ty jitrní motivy života – kam ty se poděly? Ty krásné sny, čím budeme, které měly naději, které za něco stály, jenomže se vymkly z našeho vedení, z naší nevalné strategie v boji o uskutečnění – a také ty lepší naše dopolední chvíle, ba snad i léta, kdy jsme měli někoho rádi, dokud nerozjizvil, možná neúmyslně, naše bolavá místa, a pak jsme se ho zrekli, protože věděl příliš – a jistě k tomu i ta ušlechtilá odpolední předsevzetí, alespoň teď, v čase pozdního dozrání, vykonat něco užitečného... ano, ta důmyslná mozaika samých vznešených předsevzetí, jíž jsme si dláždili cestu do téhle prázdnoty, do téhle noční metelice, která šlehá zepředu a všechno rve dozadu: je to kruté jít ještě teď, tak pozdě, vstříc čemu?

Ježíš zná tuto naši úzkost, tohoto Nikodéma v hloubce každého z nás. Ale Ježíš chce přece Nikodémovi pomoci. Nikoli dobrou radou moralistickou, ale dobrou zvěstí o svobodě, evangeliem. Kde a v čem je tu evangelium? Už v tom, že ten verš musíte se narodit znovu¹, je asi lepší přeložit z řečtiny takto: je třeba, abyste byli zplozeni znovu. Je tu tedy pasivum. Sami sebe jsme fyzicky nezplodili. A nemůžeme se tedy zplodit ani metafyzicky. Nemůžeme nic. A proto, pokud jde o nové narození z Ducha, ani nic nemusíme. Vždyť slovo museti se týká etiky. Ale tady nejde o etiku. Tady jde o vysvobození.²

¹ řecky: DEI HYMAS GENNĚTHĚNAI ANÓTHEN

² Ve svém známém komentáři k Janovi říká v té věci R. Bultmann, že pojmy SARX a PNEYMA, tj. tělo a duch tu znamenají člověkovu určení mezi dvěma protilehlými možnostmi jeho bytí. Bultmann praví: „Tyto obě možnosti nejsou libovolné, nelze je svobodně ucho-

Co se narodilo z těla, tělo jest. Co vzešlo z prachu, do prachu se vrací. Bída bídoucí! Co značí tedy to nové narození z Ducha? Sám jsem toho názoru, že ono slovo Ježíšovo míří v posledním svém dosahu až za naši smrt. Nechci tím ale říci, že bychom se měli narodit z Ducha teprve osvobozením od těla a světa v záhrobí. Ježíš sám v žádném případě nemluví o duchu jako protikladu ke hmotě, k němuž bychom se snad měli povznášet jako ke své vyšší nesmrtelné složce. Je to naopak duch nikoli náš, ale Duch zcela výlučný, který podivuhodně uvádí ve všelikou pravdu, avšak v pravdu takovou, jež není jen shrnujícím a vše osvěčujícím završením světa, nýbrž spíše světa otřesenem, obvyklých struktur myšlení a chápání, v pravdu, která je se vším ostatním, co známe a co za pravdu pokládáme, tak málo srovnatelná, neboť se podle našich viditelných, takzvaně objektivních měřítek neuhájila a zjevila svou skvělost a slávu ve svém paradoxním povýšení, v hrozné události ukřižování, toliko víře. I rozmluva s Nikodémem přece přechází do Ježíšova náznakového kázání o vlastním kříži a o Boží lásce ke světu v tomto Ježíšově dobrovolném sebezmaření.

V tomto Ježíšově životním směřování a završení jde o poslední tajemství a nejvyšší smysl soužití Boha a člověka, jde o jejich nezrušitelné společenství. Vždyť sám Trojjediný Bůh se v osobě Synově, v jeho přijatém bezhříšném člověčenství snížil ke člověku, a navíc ke člověku zločinnému, za svůj hřích prokletému, aby ho vykoupil a povýšil, aby ho posadil za svůj stůl a slavil s ním hostinu. Hříšník ovšem může utíkat, ztracený syn se může znovu zjančit, může chtít své peklo a nakonec ho i mít se všemi náležitostmi. Ale Bůh sám nechce svůj svazek, svou smlouvu v krvi Ježíšově zrušit s člověkem nikdy. Otcova náruč je otevřena nyní i na věky, i kdyby ji všichni opustili.

V doteku s touto věrnou a nevyzpytnou Boží láskou, s touto poslední pravdou za vším uhýbáním dějin a přírody, za všemi zmatky a přeludy lidské mysli i srdce se rodíme z Ducha a ne už z těla, to znamená ne už sami ze sebe, ze svých vlastních možností a konečně zas jen a jen pro sebe, ale z Boha, to znamená z jeho možností a pak také doopravdy pro něho.

pit. Buď - anebo, před kterým tu člověk stojí, není věci volby, nýbrž osudu. Člověkovo „kam“ je určeno jeho „odkud“. Jeho koncem je nicota, protože jeho původ je v nicotě.“

Cítíme ale dobře, že je to teprve ta těžká hodinka rození. Rodíme se, jsme na cestě, ale ještě nejsme porozeni. Myslím, že toto se naplní až při vzkříšení. Ovšem až za křížem je vzkříšení. Právě že Kristovo. Tak také my, skrže různá strádání začínáme zvláštním způsobem okoušet něco z té Boží moci, která, jak říká Pavel, se uplatňuje právě v tom, co je na pohled slabé a křehké. Hliněné nádoby, blízké rozbití, a v nich poklad jen Bohu zřejmý. Ale teprve až doopravdy a úplně zemřeme, se na nás může naplnit naděje apoštola Pavla, že „Duch toho, který vzkřísil Ježíše z mrtvých, obživí i smrtelná těla naše, a to kvůli Duchu Božímu, který v nás přebývá.“ Tak přece jen Duch Boží v nás skrže víru přebývá, ale tak tajuplně a nedobytně jako klíček v hluboké prsti. V bílém dni svého bdělého, činného života nejsme s to jej zachytit, natož popsat. Vítr kam chce věje, hlas jeho slyšíš, ale nevíš, odkud by byl a kam jde. Tedy Duch, který tu již byl a už zase jakoby není, Duch-vítr, který se venkovnímu světu, ale i naší časté únavě pak snadno jeví jako zcela jiný vítr, jako vítr marnosti, vítr pomíjení, vítr lidské honby za nemožným, onen vítr z knihy Kazatel, a přece i tak, a právě že dokonce jediné tak, když zase nic svého nemáme, Duch Obživitel, zplozující nás do novoty života, do kvality života věčného. Vždyť Boha nám naštěstí není dáno vlastnit, to by byl bůžek, a svým znovuzrozením se nemusíme vykazovat, to bychom se chlubili ne Kristem ukřížovaným, ale vlastním peřím pyšného duchovního páva. A tak i ve svou proměnu spíše věříme, než abychom ji nahmátli. Vždyť jsme dosud nezemřeli, a nebyli tedy dosud vzkříšení a takto teprve prokazatelně a dokonale nově zrozeni.

V posledu se všechna vážnost života soustřeďuje jen na jedno: K čemu se upnout. K životu s neviditelným, hodně tichým, jakoby neexistujícím Bohem, k životu tázavé jakoby stále troskotající naděje, anebo k životu s hodně hlučným, pestrobarevným, masivním světem, k životu hodně jisté, ba sebejisté beznaděje. Nenechme se odradit touhle nesnází a vyhlížejme ke zjevení té budoucí slávy, vedle níž všechno nám známé utrpení tak černé, tak svírající, tak nekonečné, najednou zbledne, povolí a zmizí.

AMEN

1991 Praha-Dejvice

1992 Semonice

25. května 1997 Jindřichův Hradec

TATO Ježíšova slova, která jsme právě přečetli, nebývají v moderních dobách příliš často citována. Skoro o nich platí, a to i při vzdvihování jiných slov a příběhů Páně, například o milosrdném Samaritánu nebo o marnotratném synu, že se za tyto vyhocené Kristovy absolutismy i sami křesťanští teologové a vůbec ostatní šířitelé tak řečené křesťanské kultury nepřiznaně stydí, a tím chtě nechtě i za Ježíše samého, a že by se koneckonců docela rádi v takové chvíli připojili k Ježíšovým příbuzným, o nichž se dochovala v Markově evangeliu jedna velmi nepřikrášlená zpráva, že přišli, aby Ježíše vzali zprostřed zástupu, kde vymítal demony, pravíce, že prý se smyslem popínil.

Ale zůstaneme-li u tohoto rdění všech humanistů za všechno to temné, ba prý až středověké, co slyšíme na první poslech od Ježíše, vysloužíme si, že Syn člověka se bude stydět za nás, až přijde v slávě své a Otcově; nebude to pak pro nás den slávy, ale den hněvu, kdy právě ten, který nás chtěl s Bohem smířit skrze svou sebeobět, bude muset říci: neznám je, Otče můj, neznám vás, činitelé nepravosti, kteří jste se přelhávali, že jste něco jiného, kteří jste bloudili ode mě k sobě, od mé pravdy ke svým lichotným stylizacím, opojení sebou, svými úspěchy, svou prosperitou, vědou a technikou, zvládáním a vládnutím, ale také kulturou a náboženstvím: záhadnými silami kosmu a bytí po svém boku, které měly zbohatit vaši duši, prodloužit ji, obdarovat hlubinou, zmohutnit ji o samo nekonečno. Skrze to všechno jste hledali v sobě kotvu a přístav, bujní a vytylí. Já vlekl kříž po celý život, celý můj život vyústil ve kříž. Nemám s vámi nic společného, tak jako vy nemáte co činit – a nikdy jste nechtěli – s křížem. Odejděte.

Nenávist k vlastní duši

Lukáš 9,23; Matouš 16,25; Lukáš 9,25
Matouš 10,28; Lukáš 9,26
Lukáš 14,26-27; Jan 12,25

I pravil Ježíš všechněm: Chce-li kdo přijíti za mnou, zapři sám sebe, a beř svůj kříž na každý den, a následuj mne.

Neboť kdo by chtěl duši svou spasit, zahubí ji. Kdo by pak zahubil duši svou pro mne, nalezne ji.

Neboť co jest platno člověku, byt' i všecken svět získal. Kdyby sám sebe ztratil, aneb sám sebe zmrhal?

A nebojte se těch, kteří mordují tělo, ale duše nemohou zamordovati, než raději se bojte toho, který může i duši i tělo zahubit v pekelném ohni.

Neboť kdož by se za mne styděl a za mé řeči, za toho se Syn člověka stydětí bude, když přijde v slávě své a Otcově i svatých andělů.

Jde-li kdo ke mně, a nemá v nenávisti svého otce i matku i manželku i děti i bratry i sestry, ano i tu duši svou, nemůže být mým učedníkem.

A kdokoli nenese svůj kříž a jde za mnou, nemůže být mým učedníkem. Kdo miluje duši svou, ztratí ji. A kdo nenávidí duši svou na tomto světě, k životu věčnému ji zachová.

Odejdi, satane, pravil Pán Petrovi, a blaze tomu, koho Pán podobně vyplísni ještě v tomto životě, na vrcholu dokonce našich nejlepších úmyslů, po pravoplatném vyznání, za něž jsme byli Pánem pochváleni: blahoslavený jsi, Šimone, neboť tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec můj, že nejsem jen jedním z proroků, ale Ten, o kterém nechci, abyste už teď přímo mluvili, protože Syn člověka teprve půjde svou cestou potupy, zbičován a smrti a sestupu do pekel, do samoty nejpustší, do zavrženosti za hřích všech, co jich kdy bylo, i co jich kdy bude, prolévat budou krev a nenávidět Hospodina a Pomazaného jeho, i všechny, kdo jemu slouží – a já vyleji svou vlastní krev na spravedlivé i nespravedlivé, abych je očistil, abych je proměnil, abych jim otevřel bránu pokání, teď, jednou, anebo nikdy, nebudou-li chtít, vždyť mohou nechtít, nikdy nechtít, nikdy. Ó strašná svobodo, svobodo otroctví, které se šíří, které zachvacuje všechno jak nákaza, které nepouští, a raduje se z nového a nového zla, neboť kdo mne nenávidí, praví Moudrost Boží, ten miluje smrt. Je tohle možné? Milují smrt, milují sebe, svou duši milují, tak samozřejmě prý – ale vpravdě tak zoufale, s celou tíhou smrti, s celou gravitací pekla k peklu, vnitřního pekla duše k peklu ještě hlubšímu pod duší, za duší, okolo duše, ke sféře démonské a satanově – bojuji za ně, bojuji s peklem, v mnoha případech možná nikoli vítězně, nebudou-li chtít, nebudou-li chtít se mnou, v mém stínu a po mém boku vstoupit skrze bolest mou, umírajíce skrze mne sami sobě, do milosti – já však se vydávám do marnotratna za ně za všechny, do rizika, že i mé sebezmaření bude marné, marné v tom smyslu, že bude bráno nadarmo, že bude bráno na úvěr, aby se pod jeho deštníkem o to veseleji hřešilo – nikoli, nestane se tobě toho, pravíš mi, Šimone Petře, skálo, a přední z biskupů a vůbec jednou slovný muž; nyní však satane, neboť nechápeš, co je Božího, ale jen co je lidského. Co nesvedl sám ďábel, když jsem pokušín byl na poušti, bys chtěl snad dokázat ty a svěst mne z cesty, kterou mi Otec uložil, kterou já dobrovolně, ale ovšemže v potu krvavém a hrůze na sebe беру, chtěl bys mne svěst dobrým, starostlivým slovem?

Slyšme, bratři a sestry, neviditelný, nepochopitelný, od našich zrádných pojmů a jejich dialektických her naprosto oddělený Hospodin, úplně jinak skutečný, než jsme s to pojmout a připustit, plamenně živý a žehnoucí a každou nepravost i jen polovičatost hubící – a vydává se za zbloudilým člověkem, za ovcí nanejvýš svévolnou a zpozdilou, ve vidi-

telné, ba hmatatelné postavě Dobrého Pastýře, v Ježíši z Nazareta, historicky viděno galilejském Židu, kterého víra v něho vidí Pánem, vidí po pravici Boží, vidí v sounpodstatnosti Otce a Syna. Ale pro někoho to ovšem mohou být zcela odtažitá dogmata.

Kdo si tedy stěžuje, že nemá v tomto smyslu dar víry, že to či ono je pro něho v evangeliu, v bibli a v učení i zvěsti církve příliš přesahující, příliš tajemné, ať zkusí nalézt Ježíše v praxi. Mám za to, že tento pozdní novověký člověk se strženými mosty k opravdovému, snobsky nepředstíranému prožití a chápání metafyzické symboliky rané křesťanské církve může při troše námahy vyvážit tuto ztrátu metafyziky tím, že najde někde na okraji takzvané normálního, všestranně průrazného světa několik nepochopitelných osamělců, z nichž každý bere slovo Ježíšovo o nesení kříže bez akademické dialektiky stroze a vážně, z nichž každý svým způsobem nám Krista znázorňuje, ba do jisté míry předvádí.

A když takové podivné odvážlivce, kterých je snad ještě míň než bílých vran, spatříme, tu máme zase sklon říci, pokud se nezbavíme neklidu svědomí odkazem na jejich údajnou psychickou labilitu, ne-li již rovnou psychotickou poruchu: no pochopte přece, jsme vskutku jenom lidé, nemáme asi vlohy pro takové extrémy, nebo chceme prostě zůstat lidsky skromní, a ne tak fanatičtí, že ano, vřdyť co bychom si nalhávali, bojíme se, i když nás někde jenom loupne, bojíme se i takzvané smrti přirozené, zvláště aby nepřišla nevčas - a kdy vlastně chodí včas, he? - neřkuli smrti násilné, která zajisté je nevčas vždycky, která by bezesporu byla, kdyby nás měla nedejbože potrefit, vrcholem všeho bezpráví na nás.

Ale když takto mluvíme, podobní v tom jak vejce vejci celému světu, ačkoli se tak rádi zoveme křesťany, nechme si již jednou říci, že z Ježíšova hlediska je tu cosi horšího. Je tu bezpráví vůči vlastní duši, je tu jakási podloudná, chronická sebevražda, která lpí, přátelé, na našich nejlepších sebezáchovných úmyslech. Jsme jenom lidé, říkáte zdánlivě skromně, bez potřeby rozhodnout se pro něco cele, či vůbec bez potřeby se rozhodnout, nechť všechno volně plyne, volně a bez diktátu ať se rozvíjí v potěšitelné pestrosti tolika forem, jež kryjí v jádře tutěž nepoznatelnou hlubinu bytí a duše - vítáme tě, Indie, vítáme každého, a to bývá

podkladem takzvané tolerance, při lepší analýze tichou nepsanou úmluvou takřka generálního spiknutí postkřesťanského kontinentu proti Kristovým nepohodlným požadavkům. Nuže dobrá, jsme jenom lidé, ale styďme se již jednou za tuto velmi zavedenou pohodlnost, vždyť Syn Boží chce, abychom se i my, ba právě ještě i my, hluboce upadli křesťané, stali jeho spolupoutníky v tomto pokolení zlém a cizoložném, a tedy spolubratry, dětmi jeho Otce, a pak i lidmi vskutku žádoucími, vykoupeními, novými. Když křesťanstvo, obklopené rozmanitou náboženskou konkurencí, této konkurenci i podléhá, vypodobňujíc často Ježíše jako pouhý účinný prostředek vedle jiných souběžných spění k nadřazenému cíli, kterým je štěstí, vnitřní klid, soulad s kosmem a podobně, je třeba se vystavit těm nejkrutějším výrokům Páně a neobrušovat je. Jednoho si teď zvlášť všimněme.

Ten, který vyžadoval lásku, žehnání a přímluvnou modlitbu dokonce pro úhlavní nepřátele, dokáže z druhé strany mluvit i o nenávisti, a to notabene k těm nejbližším ve vlastní rodině, ba nadto i k vlastní duši. Necítíme v tom řeckém výrazu MISEIN, nenávidět, osklivit si, tepat Ježíšovu bolest nad námi všemi, nad výkvětem naší mravnosti, nad tím, co sami jmenujeme láskou, svorností, tmelem rodiny, vazbou na národ a podobně? Vždyť v poměru k Božímu zákonu, ke hloubce Božích požadavků, bývají tato takzvaná přirozená pouta často zástěrkou docela pustého, dnes bychom řekli konzumního prázdna, ubíjejícího pohodlí nebo zas modlářského vynášení „těch našich“ proti „těm odjinud“.

A učedník Ježíšův přejímá něco z této bolesti Mistrovy, protože v poměru k Ježíši bývají tyto všechny vazby častěji zátěží než oporou, důležité je, že učedník ani svou vlastní duši nevyjímá z tohoto typu nenávisti. Jde o formu jakési očištné ironie, která zděděná, bytostně pohanská, sobecké pojetí lásky a přízně – vyjádřitelné námitkou: budete-li pozdravovati toliko bratří svých, zdali toto nečiní i publikáni, mafiáni, veksláci – staví do světla pojetí Ježíšova, a tím tyto takzvané přirozené hodnoty uvádí do krize, takže právě z jejich hlediska se jeví hledisko Ježíšovo jako nenávist. Patrně proto se staří křesťané jevíli humanistům z pohanského okolí římské antiky jako „nepřátel lidského pokolení“.

Jde tu tedy někde hlouček takzvaných „nepřátel lidstva“. Jenom Ten,

kteřý už v dávných časech Staré smlouvy proti očekávání Eliášovu, jenž tvrdil, že zůstal ze všech věrných docela samotný a poslední, zachoval přece jen sedm tisíc v Izraeli, kteří neskláněli kolen svých před Baalem, ví doopravdy, kolik těch věrných vedle nás a mezi námi skutečně je. Vždyť jedním z jejich hlavních rysů je nedostatek efektu a křiklavost, řečeno však výrazem do sebe zahleděné tržní společnosti, nedostatek reklamy, tedy povšechná zapomenutost. Konečně jejich Mistr řekl – a leckdy před zástupem, který by ho užuž na rukou nesl, kdyby mluvil o úspěchu a štěstí, o viditelném požehnání, které plyne z víry – zapři sám sebe. Příznačné na těch, které toto slovo neodradilo, nýbrž přitáhlo ještě blíže, je, že jejich přítomnost bývá signalizována přesněji neurčenou nevolí jejich okolí. Vždyť všude brzy zneklidňují svou tichou jinakostí. Neumějí či nechťejí se vmísit do všude běžných, prý důležitých debat. Do dialogů a diskusí. Zato zpravidla vědí, co je to účinná láska k bližnímu. Najdou i ta břemena, která by sami nést nemuseli a která nikdo zvedat příliš nechce. Svě vozičkáře, své duševně nemocné, anebo i jen své docela zdravé, ale vnitřně trpící a potřebné, o to však neméně nevděčné a panovačné bližní. Vždyť Mistr řekl: zvedni svůj kříž a nes ho, nes ho na slabém hřbetě. A křížem člověka jsou nejvíce ti druzí, o nichž kdysi filosof Sartre řekl, že jsou peklem ...Zapři tedy sám sebe a zmužile si nalož toto peklo. V tom je patrně askeze nad všechny kláštery. Učedníci Galilejského ji mají v civilu, v zapomenuté a blátivé životní šedi. Sedí tu tedy někde v koutku našich sborů a církví, ale někdy i našimi církvemi zaplašení někam dál, někam stále ještě víc na okraj, tiší služebníci Páně. Mesiáš jde neviditelně mezi nimi, jde před nimi. Kam?

S křížem, na kterém zvolal Dokonáno a otevřel tak komukoli, kdo uvěří, zdroj odpuštění a věčné spásy, na Golgotu – smíme-li to tak říci – ještě jiného druhu, jejíž vrchol je vždycky ještě dál a výš, než jsme se odvážili odhadnout. Kristus procházející dějinami formou evangelia a teologie, jako by byl dlouze a podloudně a z různých úhlů zbavován významu právě co nositel a dárce věčného vykoupení. Jako by byl čím blíže naší době, tím více vyprazdňován kříž Kristův, jak by řekl apoštol Pavel. A to v čím dál otevřenějším znevažování jeho transcendentních obsahů ve prospěch „humanistické“ interpretace, kdy Ježíšův konflikt s představiteli jak „oltáře“, tak „trůnu“, končí popravou nepoddajného, je

pojímán jako pouhá dějinná nahodilost, jako řadová příhoda v předlouhém seznamu známých i méně známých mučedníků. Vypadá to, že na konci druhého milénia jsou slova evangelia mocná v některých trvajících i nových diktaturách světa, kde překvapivě narůstá počet těch, kdo u Krista nalézají útěchu, život i věčnost. Ale v současné Evropě? Na dnešních univerzitních učilištích bohosloví, plných relativismu a synkretismu, a v církvích pečujících o svůj majetek, mediální líbivost a další světské návnady? Zdá se někdy, jako by tajemství Boží lásky, jež přebývá v plnosti Kristova života i díla, jeho posledního vydechnutí i jeho povstání z hrobu, bylo mnohasetletým provozem úřední teologie a situované církve spíše zatlačováno než přibližováno, vyháněno z tohoto světa ve prospěch různých náhražek, a tedy dalekosáhle falšováno.

Snad v takové situaci aspoň ten, kdo bere na sebe svůj jednotlivý osobní kříž, o němž jsme mluvili, ukazuje beze slova, a přesto výmluvně ke kříži Spasitelovu. Jen společnost takovýchto svědků má právo volat za nás ostatní: Přijď, Pane Ježíši. Jen u nich tato modlitba nebude pouhým alibismem, útekem ze světa jakoby k Bohu. K Bohu pravému přicházíme každý toliko skrze přijatý podíl na utrpení. Jen tehdy smíme volat: Pane, přijď, přijď zítra, přijď ihned. Ale mezi naší žízňí a tvým slibem - Přijdu brzy - leží lhůta tvá, lhůta nikoli naše, lhůta milosti. Tvá milost se děje v tomto nám nedohledném dramatu. V dějinách, které jsou v celkovém součtu plné hrůzy, plné otázek, plné nezacelených ran, plné stále otevřených hrobů. Za těchto okolností čím dál víc rozumíme tvým slovům, že kdo tady miluje duši svou, ztratí ji. A kdo nenávidí duši svou na tomto světě, k životu věčnému ji zachová.

AMEN

24. května 1992 Hradec Králové

21. června 1992 Dvůr Králové

N EJEN Herodes, ale celý svět – avšak nemylme se – i my sami, pokud právě nežijeme a nejednáme podle vůle Boží a jsme křesťany jen statisticky, jen kulturně, ba někdy dokonce třeba i politicky v té či oné křesťanské straně, neustále jen slídíme po tom děťátku, abychom ho zahubili. I když jsme dodnes pyšní na své civilizované způsoby, alespoň tady v Evropě, v posledních dvou letech ovšem s výjimkou tragických poměrů vnitrojugoslávských, přece jen i v té vnějškové kultivaci svého chování, ve své takzvané racionalitě stojíme – pokud nežijeme z víry, a kolikrát z ní opravdu žijeme – na straně draka ze Zjevení Janova, po boku hada starého, který slove ďábel a satanáš, svodící všecken okršlek světa.

Pacholík a drak

Zjevení 12
Matouš 2, 1-18 a zvláště
Matouš 2, 13 c

*Neboť bude Herodes hledati děťátko,
aby ho zahubil.*

A ve vleku této moci, po boku aktivního, vědomého zla, které je tak hrozné, že na to slovy nestačíme a že to ani svatopisci nedokáží vyličit jinak než výrazy takzvané mytickými, někdo by s opovržením řekl pohádkovými, čekáme i my, až porodí žena sluncem oděná, pod jejímaž nohama je měsíc a na jejíž hlavě je koruna dvanácti hvězd, abychom byli svědky a přinejmenším němými spoluviníky toho, co drak udělá.

Jakmile žena porodí, má drak sežrat jejího syna. Nestane se tak, protože její syn je vytržen k Bohu a k trůnu jeho, žena sama uteče na poušť, i o ni tam Bůh pečuje, ale drak stejně tu ženu pronásleduje, ze chrťánu za ní pustí vodu jako řeku, ale země pomohla té ženě a pozřela tu řeku, kterou vypustil drak z úst svých. Avšak hněv drakův nekončí, protože teď je tento náš svět jeho doména, archanděl Michael s vojskem svým vyčistil nebe od té obludy i od jejích andělů, nebe jásá, tam je teď dobře, hlas veliký volá: Nyní stalo se spasení, a moc, i království Boha našeho, a moc Krista jeho. Neboť svržen jest žalobník bratří našich, který žaloval na ně před obličejem Boha našeho dnem i nocí. Ale oni zvítězili nad ním skrze krev Beránka a skrze slovo martyria svého. Protož veselte se, nebesa a kteří přebýváte v nich.

Ano, ale potom současně běda všem nám, kteří přebýváme na zemi a na

moři, protože ďábel sestoupil k nám, máje hněv veliký, věda, že krátký čas má. A tak celé šiky zlých duchů obcházejí svět lidí, jejich příbytky, jejich srdce, vnikají tam, ujařmují, zotročují a váží ke spolupráci.

Ty dlouhé věky, co Pán Ježíš na svět přišel a po svém zmrtvýchvstání vstoupil na nebesa, komu vlastně doopravdy patřily? Soudě podle výsledku, Kristu pramálo. Satan si dal opravdu záležet. Pro nás dlouhé věky, pro něho časová tíseň. Vždyť při té bezedné žizni zla se napije satan v konečnu, i kdyby bylo seberozsáhlejší, vlastně vždy zanedbatelně málo. A tak podle orientálního přísloví satan stále spěchá. Jeho horlivost a aktivita v každém případě předčí určitou lenost a skepsi synů světla. Ostatně si dává čím dál víc záležet na způsobech, na zevnějšku. Nemusí se vždy jevit šelmou, s anatomii tak nestvůrnou, až pozorovatel od hrůzy zkamení, ale docela fešným andělem světla. Nositelem osvěty. Rád se spřahuje s člověkem, a to čím dál víc ve velkém, nabídkou a nábohem: je pryč doba ojedinelých Faustů, temných podivínů, zalezlých černokněžníků. Co Kristus o hladu a ve skličujícím pokušení odmítl, to člověk velkoplošně a s chutí bere. Království světa, výkon vlády - za poklonu. Za hraní si do noty. Člověk s velkým Č, konečně jako bohové. Satan své sliby v jistém smyslu plní, vše pro blaho člověka, i když vždycky někdo tomu blahu hloupě překáží, ke zdi s ním tedy, nebo aspoň do ústavu, nebo jen prostě ať si jde kam chce sám ze hřiště - *také* humanita.

Někdy se naše srdce až zachvěje. Vystačíme ještě v tomto světě řezavě blikajících reklam, chrastících bankomatů, řízených střel, osobních počítačů, technokratické superiority a bezcitného pragmatismu s tou čadící lampičkou své křesťanské víry předávané pokoleními až ze starověku? Nebylo by nám blaze, kdyby už ta víra konečně, jak je ostatně zaslíbeno, přešla ve vidění, v průkaznou skutečnost, v bílý den Kristův a naplnila se tak touha spirituálu Bože, jaké jitro, hvězd až přijde Pán a král?

Nám se zdá čekání na Pána přece už tak dlouhé, na jeho druhý příchod, na oddělení dobra a zla, na setření všech slz, na zahlazení smrti, na věčné a ničím už nezkalené obecenství vykoupených s Pánem Bohem Všemohoucím a Beránkem. Dějiny pokračují už zase dvacet sto-

letí, jsou posety bojišti, gulagy, koncentráky. K tomu přistupují další deprese, které neznal ještě starověk. Pod vlivem přírodních věd znejistění člověka ve vesmíru, jeho polohy a jeho role. Například v pohledu astronomie se zanedbatelný prášek zeměkoule valí v pluralitě pravděpodobně nesčíslných vesmírů k nepředstavitelně vzdálené, o to však jistější smrti všech a všeho při dovršené nevratné proměně vždy ještě nějak ztvárněné i ztvárnitelné hmoty v konečné, všude stejné, vyrovnané teplo.

Nejsou-li naši dnešní teologové schopni obhájit starokřesťanské poselství nejen sami mezi sebou, nejen na svých fakultách, ale také před těmito přírodovědnými zákony a vykázat jim jen předposlední platnost, není pak divu, že církví proniká únava z vlastní existence, povýšená dokonce na ctnost: věčné omlouvání před tímto světem, že jsme přece také k něčemu dobří, například k udržování konzervativních hodnot, posledních zbytků hroučící se instituce rodiny, posledních stop veřejné slušnosti a osobní odpovědnosti atd., jako by Kristus byl jen zčeřením kulturní hladiny dějin, velkým kamenem, ba snad největším, dělajícím nejvyšší vlny a největší kruhy, ale koneckonců nic už víc; byl tu zajisté, velice pěkné, nadmíru vlivné, ale co je budoucnost, co je naděje? – dalekohledy zachytí ještě nějakou tu neznámou galaxii, ale ne Syna člověka, přicházejícího znovu na oblace, a celé vesmírné dějství s kratičkou mezihrou veškerých lidských dějin jako by bylo pak jen podivně úporným, hodně absurdním žertem (a koho vlastně?) od velikého třesku do velikého kolapsu...

Není pak rovněž divu, že na okraji takto občansky etablované, metafyzického tajemství zbavené, takřka ateistické církve vznikají hnutí plná vizionářské netrpělivosti, která si kouzlí příchod Kristův už zítra, už do podzimu, už do konce tisíciletí, vždyť začneme-li u hmotných věcí, jsme přece nyní jako lidstvo, co se vyspělých zemí týče, v nikým nepředpokládané hospodářské recesi a na mnohem větší ploše zeměkoule se nacházíme v čím dál hůře zvládaném hladovění; a pokud jde o myšlenky a vůbec řečneme o duši, prodíráme se dnes pralesem, ve kterém všecko až k zalknutí srůstá: víra a pověra, modlářství, umění, polopravda, psychologie, lež, Hospodin s Baalem; v oblasti obchodu, podnikání a demokratické politické agitace se zase setkáváme s nebyvalou dávkou drzosti

a sprostoty, která je navíc na rozdíl od starších dob spíše uznávána jako rys silné osobnosti, nežli odmítána jako nepřipustná hanba...

Už v době rané církve, zhruba sto let po Kristu, se podle zprávy v druhé epistoletě Petrově mimokřesťanští kritikové ptali: kde že jsou ty sliby o jeho druhém příchodu, podívejte se, všechno na světě chodí, jak chodilo vždycky, ti staří lidé, co desítky let čekali, že se Ježíšova návratu dožijí, už do jednoho vymřeli a váš Kristus nikde. Pokud si správně vzpomínám, byla podle Václava Černého proslulá hra Samuela Becketta Čekání na Godota mimo jiné hořkým úšklebkem nad stále zklamávanou vírou křesťanů. „Pan Godot dnes nepřišel, ale zítra jistě,“ praví se opakovaně v té hře. Divák hry cítí takřka s jistotou, že zítra místo pana Godota přijde poslíček s toužou větou.

I když otázky kritiků nemusejí být laciným vysmíváním a hořkost zklamání může vypovídat o předchozím hlubokém a dalekosáhlém očekávání, je možné též ve skepsi netrvat a nestydět se za naději. Někdy cítím napříč své vlastní únavě a rovněž proti banalitě takzvané normální zkušenosti, že Kristus je velmi blízko, ovšem jinak, než jsme si schopni představit; je za pomyslnými dveřmi toho, co se nám zdá tak nevyhnutelné a drtivé jako přírodní zákony, jako spád dějin, jako pokračující bída většiny lidstva. Jistě by mohl za ty dveře snadno vstoupit...

Proč tedy tak Kristus nečiní? Jedna odpověď je právě ve zmíněné druhé Petrově: „Shovívá nám, nechť, aby kteří zahynuli, ale všichni ku pokání se obrátili.“ A přece hned dále čteme: „Přijde pak ten den Páně jako zloděj v noci, ve kterém nebesa jako v prudkosti vichru pominou.“ Pán, který přijítí má, tedy přijde znenadání, otevře zprudka dveře našich dosavadních podmínek a budou pro něj kvůli všem pokolení země a užítí toho, koho zproráželi hřeby křížovými, užítí ho nyní jako bořitele starého vesmíru, toho domu, ve kterém si přes všechny potíže zvykáme – a hle, učiní nové všechno a bude to ovšem i hrůza, bude to, jak středověk zpíval, Dies irae, bude to den hněvu onoho Beránka, o němž si darebáci myslí, že je jen neškodně naivní, že si nechá všechno líbit, že bude zabít a už nepovstane, že budou zabiti i jeho bratři, svědkové čili martyrové Ježíše Krista, a už nepovstanou, že zůstane při pláči Ráchel v Ráma, při pláči tisíců matek z Betléma a okolí, které si odnášejí zprobované

mrtvoly svých batolátek, a to jako by pro privilegované postavení jiného dítěte, které smělo včas utéci s rodiči do Egypta, ale to dítě je přece rovněž jak štvaná zvěř, natož aby mělo někdy na růžích ustláno, vždyť nepozná ani bohatství, ani pohodlí, přestože je z rodu krále Davida, ani nesklidí věhlas Šalamounův, že by snad bylo kdy chváleno za moudrost, vzbudí nanejvýš podiv doktorů teologie, když je mu dvanáct, odkud bere hošík ty nápady a otázky a řešení, když se nikde u rabínů neučil, a pak to dítě jako muž asi třicetiletý umírá rozsudkem smrti s tímž titulem nad hlavou, Král židovský, kvůli kterému přišli východní astrologové, takzvaní tři králové, aby se malému následníku trůnu poklonili a tím při dobré vůli (a co je na světě takové dobré vůle) nahráli arcimordýři Herodesovi, řečenému Velikému, jeho mocenské žárlivosti a podezíravosti, která tohoto podivného nemluvněcího prince, jenž se narodil v opuštěné maštali, a ne v občanském domě, neškuli na zámku, vyštve do exilu a kvůli Ježíškovi nařídí vyvraždění dětí do věku dvou let -

Jenomže Ježíš pak o třicet let později rovněž umírá mučednický, a navíc nikoli lhostejnou dýkou obyčejného žoldněře, který pouze plní rozkaz, ale rozsudkem elity vlastního národa, vyvržen ze Svatého města, vydán pohanským katům - a také srdce jeho matky pronikne meč, i ona půjde ve stopách Ráchel a svých betlémských předchůdkyň, i ona se ocitne v propasti nezhojitelného žalu, nemine ji nic, jen to přijde později a mnohem těžší o váhu dospělého synova života -

Proč to všechno, proč ten betlémský masakr, proč ta nepochopitelná Golgota, poprava krále, který přece království světa a jeho způsoby odmítal, který si nenechal sloužit, ale sloužil sám, který nepanoval, nýbrž pomáhal, který králem v navyklém slova smyslu nebyl, konkurentem ostatních mocipánů, a stejně jej z toho obvinili, tedy vražda nevinného a ve Svatém městě se tou dobou slaví jako každoročně tradiční náboženský svátek, rodiny v pohodě, ano v takové disonanci či spíše živé harmonii se uskutečňují dějiny - Co tedy si vůbec ještě počít s dějinami? Nač neustále prodlužovat ten pekelný řetěz dalších Herodesů, Neronů, Ivanů Hrozných, Hitlerů, Pol-Potů, Miloševičů -

Nepřišel jsem pokoj uvést na zemi, ale meč - říká dospělý muž Ježíš s plnou odpovědností. Není to ovšem výrok ani běžně politický, ani je-

nom dějinně prorocký, předem bilancující, co cesta evangelia světem způsobí. Tento muž Ježíš mluví z hlubin svého tajemství, které nezná nikdo než Bůh-Otec. Nikdo kromě Otce nezná Syna a nikdo kromě Syna nezná Otce, leda ten, komu sám Syn, a nikdo jiný, Otce zjevil. Komu Ježíš svého Otce zjevil, toho také přijal za bratra či za sestru, a tudíž za dítě téhož Boha-Otce. Boží jednorozený Syn své prvotní a odvěčné synovství ovšem nikomu nepostupuje a po lidsku řečeno ani postoupit nemůže, zakládá však pro druhé možnost adopční příslušnosti, možnost přijetí pro hříšníky. Tento Bůh-Syn v Ježíši Kristu ví, že svým zjevitelstvím působí ve světě konflikt. Vždyt není pouhým hlasatelem čehosi vzdáleného, například zvěstovatelem tvrdého zákona, důsledného až po kamenování, ale je sám tím Bohem blízkým, Bohem ztělesňujícím v doméne pomíjitelnosti své zjevení, Bohem vtělivším se, jenž v Ježíši Nazaretském rozšířil své božství o naše lidství, o naši křehkost a smrtelnost, a také o naši vydanost násilí a zlobě.

Ale násilí a zloba vůči takto blízkému Bohu není ledajaká a nahodilá, jako že někdo někoho nenávidí a třeba i zabije kvůli maličkosti, v náhlém pomatení smyslů, v roznícení vášně. Je to naopak zloba zásadní, metafyzická, ďábelská. A třebaže je od ďábla, zmocňuje se lidí, mají na ní účast, jsou spoluvinni. Každý Herodes má stovky, ne-li miliony přísluhovačů, uctívačů, ba i fanatických milovníků. Vraždění malých dětí nebo vůbec bezbranných osob se dnes nejbliž nás děje v Bosně. Nejsou tam, jak známo, mordováni především křesťané, spíš naopak tak řečení křesťané znásilňují muslimské ženy a nejzvěřštějšími způsoby utrácejí jejich děti. Troufám si říci, že i tyto bezbranné oběti v našem století trpí přes vzdálenost dvou tisíciletí, aniž si to jejich katani uvědomují, také kvůli onomu betlémskému děťátku. A naopak, že Kristus Pán, který byl na světě tím bezbranným vyvržencem a při svém vstupu na svět ubohým pacholátkem na zimě, jak jsme o Vánocích zpívali, i ve své neviditelné slávě trpí s těmito oběťmi dalšího Herodesa.

Je tomu totiž tak, že Bůh v Ježíši sám sebe vnesl na svět jako lásku pomáhající a vykupitelskou bez jakéhokoli nároku na protihodnotu. Tím je svět znejistěn a vylévá si svůj ďábelský vztek v pogromech všeho druhu. Zvláště dětská a ženská bezbrannost, invalidita a stáří provokují. Svět přece stojí na oceňovaných výkonech, na zásluhách, na síle, která

je výkonu schopna a která za to sklízí náležitý respekt. Bůh Ježíše Krista však neobdivuje ani bohatství, ani lidský výkon, nad babylonskou věží, skvostem architektury, netleská, aniž se kochá v lejtkách muže udatného, v ideálu sportovním a potenciálu vojenském, ne silou ani mocí, ale Duchem mým, praví Hospodin zástupů - a moudrost světa, utěšené plody filosofie, obrací Bůh v bláznovství, a naopak bláznivým kázáním o kříži přitahuje k sobě vyvržené a srdcem zkroušeným Pán nezhrdá. Pak se světu divíme, že Boha příšlého k nám - Immanuele - Boha z jeslíček a Boha z kříže, tak nenávidí. Své hodnoty v něm totiž nepoznává.

A tak Bůh jdoucí světem v Ježíši chce na nás lidech jenom to, abychom mu dovolili být s námi. Své výkony si odpusťme. Vždyť nás chce hostit svými přebohatými dary. Tak nenadálými. Nade vše vzácnými. Lámat za nás své tělo. Vylít za nás svou krev. Zbavit od zatracení věčného. Přijmout na věky. Proměnit ve svůj lid skutečných nezcizitelných tváří z té masy mátoh, která se valí supermarkety, pěšími zónami, turistickým okruhem, dnešním světem brutálně útočných smyslových dojmů, jež ruší v člověku už jakoukoli vazbu a věrnost, rozpomínku a totožnost.

Dovolím si teď na závěr trochu zvláštní paralelu k situaci té ženy ze Zjevení a jejího pacholíka, kterého pronásleduje drak. Když Bůh-Duch svatý v nás rodí obraz Kristův, abychom byli opravdu lidmi a patřili skrze Krista svému Stvořiteli důvěrně jako Otcí, přichází ten drak a vlna věku tohoto a pronásleduje to nové lidství v nás, aby ho v nás opět ani zbla nebylo, aby vše zůstalo pěkně při starém, aby hned po svém vyjití na světlo, po svém zrození jím bylo sežráno. A vskutku by tomu tak bylo, kdyby náš nejvnitřnější život nebyl skryt, jak říká Pavel, s Kristem v Bohu. Drak bojuje s Duchem svatým, s tím horním Jeruzalémem, s Matkou všech nás. Bojuje s touhle ženou, s touhle druhou Evou a jejím potomstvem, s těmi, kdo ještě dodnes nějak nesou svědectví Ježíše Krista.

My někdy myslíme, že to bude trvat věky, ba navěky. Tahleta hrůza a beznaděje. Tenhleten pokaždé další konec pracně nabyté kultury, civilizace a rozumu v barbarství, zvěrstvech a temnu. Ale d'ábel tak řadí, věda, že krátký čas má. Ten starý lhář snad v tomhle jediném má pravdu. Ale nechme si ji raději říci od Toho, jemuž naše srdce předkládá

s důvěrou svou celou úzkost, svou únavu i netrpělivost, svou tmou i bolest: **JISTĚ PŘIJDU BRZO.**

Přijdiž tedy, Pane Ježíši!

AMEN

na Tři krále 1993 Betlémská kaple Praha
leden 1993 Semonice a Jaroměř

NA SVATODUŠNÍM kázání si už nejeden kazatel vylámал zuby. Možná, že se nám nepovede lépe. U toho, co se tenkrát událo v Jeruzalémě, zůstával vždycky moderní rozumek stát. A tak i kazatel bývá pokoušen to nějak vysvětlit, či spíš odvysvětlit. Navíc je možný dvojjí výklad: buď apoštolové zázrakem náhle nabyli schopnost bez učení mluvit řeckně tak asi patnácti rozdílnými jazyky vyjmenovaných poutníků židovských Letnic, anebo naopak kázali, jak se dalo čekat, svou rodnou galilejskou aramejštinou, kdežto všechno to rozmanité kosmopolitní množství nabylo rovněž zázrakem schopnost bez učení rozumět – asi tak, jak bývá při pasivní znalosti cizího jazyka – nebo možná spíše tak, jako by to přišlo od úst apoštolů k tomu kterému uchu pokaždé speciálně přeloženo neviditelným tlumočnickem. Ať tak či tak: smyslem celé události je, že posluchači najednou rozuměli. Jak řečeno, velikým skutkům Božím. Ničemu titěrnému. A také posluchačů bylo nemálo. Starý tehdejší svět začínal pukat ve švech.

Přímlyvy Ducha

Římanům 8,15; 26-27; 33-34

Skutky 2,1-21 a zvláště

Skutky 2,8

Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče!

...ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním.

*...Kristus Ježíš, který zemřel a vstal z mrtvých, je na pravici Boží a přimlouvá se za nás. –
Jak to, že je (tj. apoštolů) slyšíme každý ve své rodné řeči.*

A jakáže je situace křesťanů, dědiců svatodušního zázraku, dnes v této zemi, pokud začneme nejlépe od sebe? Nuže zkoumejme už i jen statisticky: Evangelické sbory se pomalu, ale jistě ztenčují nyní jako dříve, politická svoboda náš počet nevylepšíla, a ovšem rovněž katolické farnosti zejí prázdnotou... Pokud je ještě vůbec nějaká ekumenická solidarita, tak nejspíš v tomhle: připadáme si v zemi kalicha i kříže jako už jednoduše vymírající živočišný druh. Zmocňuje se nás potom pochopitelná úzkost, že nebudeme už mít následovníky, že nenávratně odcházíme z dějin.

Takhle vypadá svět této divné dějinné hodiny, tohoto konce století i tisíciletí, i starobylá, druhy tak hrdě křesťanská Evropa a naše slavné země Koruny české: na jedné straně soumravné velechrámy obřích bankovních domů i roztomilé kapličky pohotových bankovních poboček.

Vážnost a zase vážnost, vyjadřovaná ozbrojenou ostrahou v bráně, obřadnickými pohyby úředníků za přepážkou, ztišeným hlasem, přesně dávkovaným úsměvem. A na druhé straně, v úplném kontrastu, pimprlová divadelnost skutečných kostelů, turistická atraktivnost slavnostních mší, velkých poutí, papežových návštěv... Jako evangeličtí křesťané nejsme na tom zas o tolik lépe. I my jsme světu vesměs divným divadlem zašlých tradic. V Betlémské kapli, kde jsme se v prvních letech po revoluci pokoušeli, a právě s katolíky, nejprve každodenně a pak alespoň dvakrát týdně kázat v jakési až posvátné tísní, že stojíme na kazatelně kdysi přímo Husově, se už zas takové tři roky konají pouze vánoční i jiné trhy, koncerty, univerzitní slavnosti, ba ojedinele i pohřby - jen starost Husova, aby slovo Boží bylo svobodně kázáno, tedy i mimo rámec zavedených kostelních liturgií, a tím i takového či onakého církevního dohledu, a abychom tak pravdu Boží i skoro z ulice slyšeli, i v lidové diskusi živě a životně hájili a štědře tak každému přáli, tato pro některé z nás dodnes strhující starost Husova přišla zas velmi brzy zkrátka. Upřímně řečeno ne tolik z důvodů agresivní ekonomiky, ale spíš pro obyčejný nezájem publika. Návštěvnost postupně klesla k nule. Kdo tedy ještě i v naší Praze magické, plné básníků a filosofů, mystiků a umělců čeká vůbec někde z kazatelny onu zvláštní, nezaměnitelnou pravdu, která podle Ježíše v Janově evangeliu neslouží jen esteticce, vnitřnímu uvolnění, psychické relaxaci a transcendentálnímu míru, ale vede dny i nocemi života, radostí i bolestí do svobody skutečné?

Kde ale na druhé straně bereme tu jistotu, či spíše troufalost, že onu pravdu, kterou ztělesňuje Kristus, obepínáme svým obřadem, svými teologickými pojmy, prostě svým viditelným náboženstvím právě my? Odvažují se říci, že kdybychom víru, třeba nejistou, slabou, úzkostnou i pochybující a v tom všem bezbrannou, ba naivní nahradili stupňovaným náboženským výkonem, například modlitbou pro modlitbu, odříkáním pro odříkání, ale také nad svět a jeho plebejství povýšeným teologickým intelektuálním aristokratismem, byli bychom na tom snad ještě hůře než v té ubohosti svých prázdných, slepecky tápajících rukou, své necvičené a nebrilantní víry. Vždyť často opravdoví světci a bohoslovci na slovo vzatí nejspíše poznali a zakusili ve svém vyčerpaném duchu a na své opuštěné duši onu neproniknutelnou zeď, která nás dělí od Svátého, Nekonečného a Nepomyslitelného. Nakonec každý chrám je

sám v sobě nahlodán, je ve svém zárodku už sutinou, je ve své podstatě už hned Zdí nářku. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, říká apoštol, neumíme se modlit, „jakž by náleželo“ – tak překládají králíci – ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním. Tento Duch s velkým D, Duch, který není z nás, tedy snad naším pouhým výtvozem, postulátem, zbožným přáním, Duch, který naopak je svůj a odjinud, přichází na pomoc naší slabosti. Doufejme tedy. Doufat znamená odvážit se jednou konečně mimo svou úzkost. Mimo sebe. Mimo své chození v kole. Mimo své známé sebemrskáčské argumenty, které jako by byly nad slunce jasné. V jistém smyslu se tedy odvážit mimo svůj rozum. Tam, ve zdánlivé nicotě, tmě a beztíži, kde se už nemůžeme opřít ani o důstojnost své samoty a vnitřního utrpení, protože i to může být dnes odvysvětleno a zneváženo například psychoterapeuticky, je nám opravdu nejbliž náš Přimlouvec, onen Duch synovství, v němž voláme Abba, Otče. A tak, jak věřila církev prvního století, v řeči blízké Božímu srdci, v řeči andělů, v hebrejštině, či v tomto případě v aramejštině smíme až dodnes volat ono klíčové slovo k Bohu vzdálenému skrze Boha blízkého, k Otcí nebeskému skrze Ducha přítomného na zemi, zde a nyní, v srdci, jež věří, ale i ve viditelném sboru církve, v samotné bohoslužbě, ve které podle antického přesvědčení jsou s námi, s námi zpívají, s námi Pána chválí neviditelné bytosti jeho služebníků, svatých a mocných andělů. Děje se tento zázrak, nebe je přítomno, nebe sestupuje, neviditelná dimenze bytí není bezútěšnou prázdnotou, jak jsme si zvykli uvažovat v novověku, je naopak plností, nesčíslným zástupem v neustálé činnosti, tvořivé chvále, nevyčerpateľné radosti – a toho všeho se nám ve vzácných okamžicích dostává závdavkem a jednou po vzkříšení dostane v plnosti skrze Ducha synovství, jenž vysvobozuje od ducha otroctví, od strachu, třebas i vyspěle náboženského, od představy, že by poslední autorita nad bytím i nebytím byla tyranstvím, zvlí, rozmarem. Jak vzácné je to aramejské slůvko Abba! Proto zůstává i v řeckém textu Pavlově právě takto dochováno – nemá úřednost nějakého světského nebo církevního paternalismu, nemá zas ani dotěrnost rodinné úlisnosti, zachovává blízkost nejtajemnější a zase tajemství nejdůvěrnější. Je spíše obrazem nejzazší člověkovy svobody a slávy být přijat za dítě onoho Věčného a Nevyslovitelného, který by jinak žádných dětí neměl zapotřebí, a je tak tedy i obrazem nevypravitelné Boží slávy v projevu její svobody snížit se k člověku, k tvorbu smrtelnému, konečnému a trpí-

címu, být při něm, stát se Immanuelem, okusit ve vlastním sebeobmezení, betlémském sebezlidštění, golgotském sebeopuštění samého dna jeho nejhoršího údělu, a tak ty nejztracenější, jejichž památka neexistuje: hroby neznámé, zásluhy žádné, pozdvihnout přesto, a právě skrze svou výkupnou Boho-člověčí smrt do světla zmrtvýchvstání, k samotné slávě Trůnu -

Sami bychom se tedy Boha nedovolali, nedoklekali, nedospekulovali a nedotvořili, kdyby On sám se k nám nevydal cestami svého Ducha. Tento Duch z Otce i Syna vychází, k Otci i Synu se vrací. Vrací se námi obtížen, námi sténající. Tento Duch totiž, který proniká dle výroku Pavlova v listu ke Korintským samotné hlubiny božství, je jediný schopen tlumočit naši lidskou nouzi do řeči Božího absolutna - to je smysl oné nevyslovitelnosti při zmíněném lkání: sám Bůh, přítomný v nás v podobě svého Ducha, posílá zástupně naše lidské beznadějně vzkazy své vlastní Skrytosti, aby i tam, a právě tam se věčně potvrdilo, co v této časnosti náš hřích a naši žalobci neustále vyvracejí: že jsme, přesto přese všechno, děti jeho lásky. Duch prochází onu Zeď nářku, od které my se jen zoufale odrážíme, prochází krunýř našeho náboženství, ujímá se nás přímo v něm. To je naše naděje i v beznaději naší starobylosti, nečasovosti, našeho skanzenu a ghetta.

Takové byly první a svým způsobem i poslední křesťanské Letnice, kdy starý pravidelný židovský svátek se stal podkladem neopakovatelného zázraku. Deset dní teprve minulo od Kristova nanebevstoupení, několik století od extatické vize Jóelovy. Budete pokřtěni ne už Křtitelovou vodou, praví učedníkům Ježíš, ale Duchem svatým. A u Jóele praví sám Bůh, že sešle v posledních dnech svého Ducha na všechny lidi, že budou prorocká vytržení, vidění. Stalo se. Stalo se tehdy kolem roku třicet v Jeruzalémě. Byly to svým způsobem poslední dny. Bůh tehdy právě vypěstoval na pařezu Izraele svůj nejvzácnější výhonek, Mesiáš Ježíš vykonal své dílo spásy, apoštolům se dostalo přesvědčivosti sdílet to v krátké době jako věc nad život i smrt vážnější pořádnému kusu tehdejšího světa. Skoro se někdy ptáme, proč vůbec byly ještě další dějiny. Dalších dvacet století víry a teologie až podnes. Co vedle onoho ohnivého prapočátku církve nebylo dále jen podivným blouděním zrcadlovými sály filosofické a mystické spekulace, rétorickým cvičením, predi-

kantskou exhibicí, mlácením učené a samolibé slámy. A přece: Strážce náš nespí ani nedřímá. Ten, který ostříhá Izraele. Své vlastní dílo od počátku světa. Jen problém jako by se vracel. Pařez křesťanského náboženství, takřka mrtvý, může mít naději, že Hospodin svůj nejvzácnější výhonek, svého milovaného Syna, v němž se mu nad jiné zalíbilo a kterého jako by pro naši plytkost a mnohé nepravosti z nás vyřal, vstěpuje právě sem. Na pařez. Podle všech dobrozdání našeho okolí dočista mrtvý. Proč by zrovna tohle Hospodin dělal, zeptá se rozumný svět. Pokoušíme se odpovědět a již tím se znenáhla probouzíme. Ano, světe, protože se slitovává. Protože křísí mrtvé. Z pouhé své milosti. V nádherné svobodě milujícího. Skrze svého nepřeberného, nedopočitatelného, jak uragán strhujícího Ducha. Vrací se k údolí plnému suchých kostí, pláče i ve svém královském Majestátu nad tím, kterého nazval přítelem, nad spícím zbědovancem Lazarem, doopravdy však již mrtvým. Jenomže, co je *doopravdy*? Doopravdy je jenom On sám. On Pravda a Cesta. Vše ostatní ustupuje, vše ostatní ztrácí moc, i sama skutečná a zpečetěná smrt. On rozpečetuje, on je hoden otevřít tu knihu a zrušit pečeť její. On Beránek pro nás zabitý a nyní živý. On pronikající záhadu, On spolu s Duchem Přímluvce. On Kristus po pravici nejzazší a poslední Moci, a zase Duch tady při nás, tady dole, tady i za novověku a ještě po něm stále jen v údolí slz. Vždyť svět se viditelně nelepší. Zvěrstva naopak trvají. Drak co chvíli leze z moře a Šelma se nerušeně peleší po modlářských pahorcích civilizace. Apokalypsa není jen odbytou malůvkou 1. století, ohřívanou tak do Dürera. Duch zastává se nás právě tady, v temnotách, v bouři, v běsnění otevřených duchovních propastí, ve smršti pekelných archetypů, fanatismů, vášně a nenávisti, v rozpoutání satanského mystéria. Duch za nás burcuje svou vlastní účinnou řečí onoho nad vši bolestí světa jen jakoby záhadného, mlčícího a dalekého Boha, ba takřka - jak se Jobovi zdálo - krvelačného: zjev se zase tvá náruč, tvé otcovství, tvá láska - Abba!

Ale je tu i pohyb opačný: Duch pro nás překládá záchranné slovo Boží z dalek nevysvětlitelných tajemství a sakramentální cizoty, které jako by mu nedovolovaly k nám proniknout, do naší rodné řeči, nebo jak stojí doslova vřečtině: do našeho dialektu. Najednou rozumíme. Nevíme ani, jak se to stalo. Je to zázrak. Obdobný onomu z prvních Letnic. Nemusí tu být ani nic okultního, nic parapsychického. Skoro o to víc

je to zázrak. To, co bylo říkáno česky, se nám dříve jevilo jakýmsi abrakadabra. Teď je to více ještě než česky. Přímo v dialektu našeho srdce. Radost z Ducha svatého, radost z Hospodina, radost z toho, že existujeme, že nás stvořil a zatížil svým vykoupením a také nezbytně trnitou cestou k němu, utrpením, o němž jsme nazřeli, že nám bylo přes všechny námitky a pochyby k dobrému, že nás nakonec vedlo a dovede ještě k věčné hostině Beránkově v domě Otce jeho.

AMEN

26. května 1996 Praha-Radotín

JE TO podmanivá zvláštnost Janova evangelia, že od začátku až do konce spojuje věci v životě nejběžnější s tajemstvími, jejichž hloubka je vpravdě nevyčerpatelná.

Ježíš a Samaritánka

Jan 4,1-26 a zvláště
Jan 4,13b-14; 25-26

*Každý, kdož pije vodu tuto, žízni bude opět. Ale kdo by se napil vody té, kterou já dám jemu, nežíznil by navěky, ale voda ta, kterou já dám jemu, bude v něm studnicí vody prýšící se k životu věčnému. –
Dí jemu žena: Vím, že Mesiáš přijde, kterýž slove Kristus. Ten, když přijde, oznámí nám všechno. Dí jí Ježíš: Já jsem, kterýž mluvím s tebou.*

A tak je také psáno v našem oddílu, že Ježíš musel jít skrze Samaří. Cesta do Galileje, kam Ježíš směřoval z Judska, sice tudy obvykle vedla, ale tentokrát vede cesta především kolem města Sichar k důležitému zastavení u slavné Jákobovy studně. Tam jedna z příslušnic pravověrnými Židy opovrhované národnostní a náboženské menšiny Samaritánů, snad roznašečka vody z povolání, tedy bytost až příliš nevýznamná, potkává znenadání velkopanského vetřelce z Judska: Tak se jí alespoň neznámý poutník jeví, jako ostatně všem Samaritánům všichni Židé tam z jihu, kteří jsou, viděno odtud, nadmíru pyšní na svůj chrám v Jeruzalémě, a zato svatou horou Garizim, zdejším bohoslužebným místem, bezbožně pohrdají... A navíc tento etnicko-konfesijní nepřítel tu ještě i překáží při plnění jejích pracovních povinností, protože se posadil přímo na studni, podle všeho opravdu zmožen svým dlouhým poutováním. Je zdá se pravé poledne, pořádné vedro, nikde žádný stín, voda je pěkně hluboko ve studni, jednorozený Syn věčného Otce tu náhle dopadá jako my všichni, opravdu se vtělil do smrtelného člověka: Ježíš má prostě fyzickou žízeň, i on by bez nápoje zemřel po několika dnech a Samaritánka se jistě nediví jeho prosbě či skoro rozkazu: Dej mi pít. Rovněž asi chápe, že v krajní nouzi, není-li jiné řešení, žádá o pomoc i nepřítel nepřítel. Ale přesto si neodpustí otázku, která ukazuje, jak hluboká zela trhlina mezi oběma pospolitostmi: jak to, že ty, Žid, chceš vodu od Samaritánky?

Ale cizinec k našemu překvapení najednou úplně změní perspektivu. Z komandantského žadatele o hlt obyčejné vody je náhle tajuplný dárcem něčeho nadmíru záhadného a vzácného, který skoro prosí obdarovaného, aby pochopil a přijal „ten dar Boží“, tedy dar všech darů, dar řekli bychom absolutní: dar, který dárcem obdarovanému sám přibližuje obra-

zem vody živé. Ježíšův trojnásob tajemný výrok o neznámém daru Božím a o sobě jako nepoznaném zprostředkovateli toho daru a o zvláštní, nade vše vzácné vodě, kterou tedy poskytuje on sám, sám teď vyčerpaný, žíznivý a smrtelný, vede ovšem letitou roznašečku vody k podivu, ba skoro k rozhněvání. Odkud tedy, Pane, máš tu vodu živou – vždyť nemáš, čím bys navázil, a studnice je hluboká. Jako by chtěla říci: ty, který nemáš tušení o námaze téhle práce, zatímco já se tu neustále dřu až do úpadu po dlouhá léta, ty, který máš teď žízeň jak všichni pocestní, svatí i nesusvatí, Židé i pohané, stejně smrtelní pod tímhle vražedným sluncem, v sálání těchhle pouští, odkud zrovna ty máš tu vodu, která by tohle všechno překonala? Zdoláváš snad, co ani náš praotec Jákob nedolal? – Zdoláváš, ptáme se možná sami, právě ty, žízeň samu? – bídu, kterou tišíme jen proto, aby se vracela, aby se zařala, aby jednou už nebylo od ní žádné pomoci, žízeň po minuvším životě, který nerozřešen uplynul, který proklouzl dlaněmi, jež ho marně nabíraly, jež roznitily pokaždé jen několika zbylými krůpějemi na rtech jakousi nepochopitelnou pijáckou závislost, ale dál jsme se nikdy nedopili, žádného dna ani nedotušili, k důvodu svého života nedospěli, a tak své žízni vždy možná trochu ulevili, ale neuhasili doopravdy nikdy její nejnuitřnější plameny –

Snad něco podobného cítila Samaritánka a cítili jsme i my a pak by Ježíš nejprve jen potvrdil její i naši vlastní zkušenost. Ano, ženo, je tomu skutečně tak: s vámi všemi, kteří žijete a nezbyvá vám než po životě lačnit: Každý, kdo pije vodu tuto, žízniti bude opět. Jenomže Ježíš pak pokračuje. Zjišťujeme potom, že svým beznadějným poznáním se teprve připravujeme na naději. Odkazem k tajemství, které vysvobozuje, má být i to, co tak dobře známe a zakoušíme jako sevření nesvobody. Tedy i tento bezprostředně žitý život, tato voda, jež je nasnadě a kterou střídá žízeň jako de facto její potměšilý spojenec v tom neprorazitelném kruhu obnovované bídy, jež spočívá v trvalém nedosahování toho, co tušíme, že máme být, a nikdy nejsme: totiž natolik ucelení a plní významu, abychom tryskali štědrým tajemstvím své stvořenosti a svého poslání, abychom prýštili samotnou Boží vůli jako její projev a tvar – Ach ne, my zůstáváme stále příliš částeční, nenapravitelně fragmentární, štěpení a drobení tolika rozporuplnými vlivy a silami v písek výsledné marnosti, svého z prázdna do prázdna přesýpaného času – jaká bída, tišená živě jen dočasnou, a tedy neúplnou úlevou, klamaná alkoholicky i tou

neškodnou vodou, takzvanou prostou krásou života: ach, nevěřme, že ta snad rozumu nekalí a světla Božího že v nás nehasí tak jako všechno, co jen přeludně pozvedne a zachrání, protože do času, protože – v tom je ten hrozný rozpor – trvale do času, na věky opět a opět, a proto marně, vždy nově znovu, a proto *nikdy*. Takový je tento smrtelný život, sám k sobě slepý v iluzích svého kvetení a rozmachu, který předává zaslepující oheň své žízně po stále témže kvetení a rozmachu do samých základů dalšího smrtelného života...

A přece: tato voda a tento život, v němž a po němž se žízní opět, může být nejen beznadějnou uzavřeností takového kruhu, jak dokládá další Ježíšův výrok, ale i postrčením k jiné vodě a k jinému životu, který neuniká s prchajícím časem nepřetržitě ve svou minulost. Kdo by se napil vody té, kterou já dám jemu, nebude žíznit navěky, ale voda ta, kterou já dám jemu, stane se v něm pramenem prýštícím k životu věčnému.

Opravdový Dárce se tak rýsuje se svým absolutním darem na pozadí člověkovo všeobecné duchovní bídy, ve střízlivém vidění člověka údělu, který spočívá téměř v opaku toho, co je zde nabízeno a co si člověk sám od sebe přes obrovské výkony rozumu a citu, filosofického diskursu, umělecké tvorby, ba i samotné náboženské opravdovosti prostě dát nemůže. A tak jde právě především a v posledu o onoho Dárce, o přijetí všech těch výborností, tedy života věčného, spásy a nesmrtelnosti jen a výlučně od něho, jde o punc těch vzácností, o pravost a legitimitu, aby to prostě nebyla všechno zas domněnka, osudová změna živé a mrtvé vody, koneckonců zrádný spirituální brak, který někdy s nemalými oběťmi kupujeme v přebalech náboženství, filosofie a umění a v nějž se nám ve smrti změní všechno, co nás domněle neslo.

Opravdový Dárce absolutního daru není podoben žádnému z verbířů náboženství ani žádnému z kouzelníků estetiky, natož z charismatiků politiky, kteří házejí po lidech sítě toho, co jim lichotí, co je přivádí snadno a rychle do transu – na rozdíl od nich odkrývá svá tajemství střízlivě a zvolna, v postupných paradoxech, kde nejobyčejnější je nositelem zázračného a zázračné nepohlcuje a nekrátí nic z toho, co je nám odjakživa známé, potřebné a běžné. A tak se ocitáme stranou obchodujícího velkosvěta a jeho horečnatého třeštění zdánlivě ve ztracené krajině

zastaveného času, ve stínu dávného příběhu tolikrát už mylně malovaného nebo tesaného jako nějaká neškodná idyla, abychom ve skutečnosti unesli řadu duchovních šoků, průběžných nedorozumění a rovnou bolestných pohoršení, jež v nás setkání s tím jedinečným Dárcem vody živé snadno vyvolá, abychom – stručně řečeno – trpěli pravdou ne jako vlastní složitou hříčkou a krkolomnou konstrukcí, v podstatě člověko-střednou exhibicí, ale jako pravdou *Jeho*, a tím také i pravdou o nás, pravdou tedy nejen zahalenou mystickou náznakovostí, ale i pravdou osvěčující ostře naše manka, naše utajované rány, nepořádky a hříchy.

Tohle právě znázorňuje další prudký zvrat příběhu. Samaritánka zatouží po jiném a vyšším životě, o němž tajemný poutník právě mluvil: „Pane, dej mi té vody, abych nežíznila, ani chodila sem vážiti.“ Ježíš se ale opět zachová naprosto překvapivě. O vodě věčného života už ani slovo, ale: „Jdi, zavolej muže svého a přijď sem. Pohnuté drama ženiny minulosti se před námi celé rozvine v sotva dvouvětém rozhovoru. Jak smutně stručně: „Nemám muže.“ – „Ano, ženo, pět mužů jsi měla, a kterého teď máš, není tvůj muž. To jsi pravdu pověděla.“ – Trpká pravda. Pravda odcizení a samoty, neskutečného, zdánlivého vztahu. To nejtrpčí, co ví její zdeptaná duše až někde na dně, strefil přímo do černého sám prorok. Ale je možná ještě více než prorok.

Roznašečka vody si nyní dodá odvahy a svěruje se tomu tajuplnému člověku se svou náboženskou námitkou, ba možná i se svou skrytou pochybností. Kdo je v té době však zvědav na věroučné názory nějaké ženy a zvláště venkovanky, navíc osoby vratké pověsti a ke všemu ještě z toho kacířského, tmářského plemene? – Naši předkové, řekne Samaritánka, ctili Hospodina tady na té hoře a vy, Judejci, pravíte, že jediné místo platné bohoslužby je váš chrám na Sionu. Jak je to tedy? – Že se Ježíš odvážil něčeho v té době tak neslýchaného, aby vedl teologickou rozpravu s ženou, se podívá na konci příběhu Ježíšovi učedníci (v. 27). Ale diskutérka nad tím, co od Ježíše uslyší, žasne spolu s námi ještě víc.

Všecko je totiž u Ježíše proti běžné logice a řádným obyčejům. Na první pohled se zařadí mezi pravověrné judaisty, kteří umějí dát najevo, jak mají proti Samaritánům navrch: „Vy se modlíte a nevíte, čemu; my se modlíme, čemuž víme, neboť spasení z Židů jest,“ ale jedním dechem

předtím i potom zpochybňuje výsostnou bohoslužebnou funkci jeruzalémského Chrámu. A není ovšem zase ani Samaritán. Vždyť posvátný kultovní okrsek samaritánské tradice, horu Garizim, zpochybní podobným způsobem. Bůh duch jest - říká tento cizinec, který jde stále na rozhraní našich zděděných konfesí, našich duchovních vlastí a religiózních domovů: „Bůh duch jest, a ti, kteří se jemu modlí, v duchu a v pravdě musejí se modliti.“ Naše svatyně a pojmy proto troskotají. Bůh je tedy duch: jeho spása věje kam chce - jen v jeho svobodu lidé ponoření, budou obmyti z marnosti, položí-li svůj základ v jeho otřesnou milost, jež kácí nejen modly, ale i své vlastní chrámy, viditelná slouporadí svých svatých a věrných, kteří se příliš nebezpečně mění v začalnější zástupce - jen takto Bohu vydáni: svou úplnou vnitřní nahotou do jeho bezpodmínečna, vzýváme doopravdy Otce, a to skrze Syna, který před námi nepoznan stojí, který sebe postupně zprůhledňuje, abychom viděli a vcházeli i vycházeli jím jako dveřmi, z vezdejšího života do věčného, z věčného do vezdejšího. Avšak Syn, který nemůže být poznán než v míře, ve které nám to sám dovolí, burcuje nikoli naši zvědavost, ale naši pravou naději. Samaritánka nemá náhle, co by odpověděla na provokativní téma modlitby v duchu a v pravdě. Patrně z důvodů posvátné bázně ustupuje z diskuse. Poslední autoritě jen nasloucháme, čekáme na její slovo, končíme se svými trochami do mlýna. Dí jemu žena: „Vím, že Mesiáš přijde, který slove Kristus. Ten, když přijde, oznámí nám všecko.“

Tušíme se Samaritánkou, že jen v kompetenci Mesiášově je pravý základ věci. Spojení nebe a země, časného a věčného, které by nebylo jen poetickou hrou a osvětlení smyslu naší pokaždé jednotlivé vydělenosti, které by nebylo jen preludem panovačnosti, scestím pýchy. Bez Mesiáše a jeho světla se vznášíme v bezvládní neproniknutelné tmy. Ale jeho světlo není zčistajasna. Proniká tlumeně právě temnotami. Zápolí s nimi. S námi zápolí. S naší beztíží. S absolutní vratkostí všech našich předběžných zacílení, kterou nemůže než ještě dokonat. Taková je bolest Mesiášova světla: naše předběžné světlo činí tmou. Lékáme se náhle doopravdy svých jistot a svých hodnot. Ani Jeruzalém, ani Garizim. Ani ortodoxie, ani hereze. Všechno je náhle uboze předposlední, všechno, co takřikajíc stojí pevně na vlastních nohou, zatímco to poslední toliko samo od sebe přichází a nepolapitelně vane, jako by skoro jen míjelo,

jak všecko. Je třeba vydržet bolest Mesiášovy unikavé přítomnosti. Vydat se mu celou svou tmou. Aby svítil jen On. To světlo pravé. Neviděli jsme dlouho než dalekého. Poutníka, cizince. Dávného Žida, jednoho z řady velkých proroků. A možná nejen to. I Syna Božího jsme v něm třeba ctili, ba vědomi si své ortodoxie bez váhání a heretických otřesů Boho-člověka v něm vyznávali, avšak přesto jen na dálku, nezaujatě, téměř lhostejně. Ve službách pouhé „litery, jež zabíjí“, byť byla to litera i samotného Nového zákona, studovaného, exegetovaného se zákonnickou pílí, ne však v planoucím odevzdání podle Ducha. Se srdcem daleko od Něho, jenž je v samém středu, a přesto pomíjen. Ale teď je náhle skrze evangelium opravdu tady jako tenkrát před Samaritánkou. Syn zjevující Otce. Mesiáš oznamující nám všecko. Teď je čas jej pravoplatně vzývat, padnout před ním na kolena svá i tvář svou. A slyšet: „Já jsem, kterýž mluvím s tebou.“

Dlouhou cestu volil a dodnes volívá ke svému sebezjevení. Nesráží nás na kolena jen tak jakoby bleskem. Nevolí cestu obyčejné přesily. Není podoben přírodní pohromě. Jde s námi všemi zákřuty cesty. Jakoby ztracen, jakoby ubit, jakoby pod prachem už celých věků a pod trouchnivinou tolika hřbitovních křížů, pod nimiž leží jeho nemastní neslaní vyznavači, prostě průměr, vesměs lidské plevy. Nepohrdá plevami. Nepohrdá nikým. Čeká, láskyplně přemlouvá, diskutuje, tlumí sílu svého světla, vede krok za krokem, pedagog, pěstitel, pastýř. Vede ale vždy až k poslednímu. Z toho nesleví nikdy. Abychom spaseni byli z pomíjitelnosti, z trvalého troskotání o své meze, z nekonečného řidnutí ve větší a větší nicotu a stali se podílníky jeho obživujícího tajemství, jeho užaslým zrcadlem i jeho vědným a dobrořečícím doprovodným slovem na oně cestě, se kterou se přece On sám ztotožňuje, na cestě, která se i chodcům samotným jednou jasně vynořuje, jindy ztrácí ve tmách, ale jedine sama od sebe trvá a uvádí ve všelikou pravdu, ať žijeme či umíráme, a zachraňuje tak člověka časně i věčně.

AMEN

14. července 1996 Praha-Žižkov II

18. srpna 1996 Šonov a Nové Město nad Metují

25. srpna 1996 Praha-Radotín

4. září 1996 Vyšší škola publicistiky Praha

1. června 1997 Jindřichův Hradec

NEŽ se budeme zabývat přímo Pavlovým textem, naskicujme si nejdřív, pokud jde o situaci náboženskou, co hýbe naší současností. Šlágrem doby se stává setkávání světových náboženství, tedy především křesťanství, židovství, islámu a buddhismu. Konají se zasvěcené diskuse intelektuálů všech těchto duchovních zázemí, ale je známo i prolínání, soupeření, avšak někdy i spolupráce řadových příslušníků těchto náboženských vyznání.

Bláznovství kříže

1. Korintským 1,21-25

Neboť když svět v moudrosti Boží nepoznal skrze moudrost Boha, zalíbilo se Bohu skrze bláznovské kázání spasiti věřící, poněvadž Židé zázraků žádají a Řekové hledají moudrost. My pak kážeme Krista ukřižovaného, Židům zajisté pohoršení a Řekům bláznovství, ale povoláním i Židům i Řekům Krista, Boží moc a Boží moudrost. Neboť to bláznovství Boží jest moudřejší nežli lidé a mlloba Boží jest silnější než lidé.

My, kteří patříme k evropským křesťanským církvím, v nichž usilování o pravou víru, o čistotu učení, o co možná nejživější a nejpravdivější poměr k Ježíši Kristu, bylo vždy spjato s jistým druhem sebevymezení a oddělení od ostatního světa, se nyní lekáme úkazů úplně opačných, kdy mnoho lidí, a právě těch nábožensky hloubavých, se odvrací od závazků jakékoli jmenovité křesťanské konfese a vplývá všemi silami své duše do nepřeborného množství spirituálních možností, jak se potkat s hlubinou bytí a základem vlastní bytosti, ale sotva s osobním Bohem bible a s výlučným nárokem Ježíše Krista.

Pokud nás i právem trápí toto značně rozšířené odpadnutí právě že lidí religiózních od křesťanství, požímaného jako víra v radikálním, vůči přirozenému náboženství kritickým smyslu, jsme tísněni hned z druhé strany mnohými vinami svých historických církví, kvůli jejichž nepoctivosti se Kristův nárok na člověka mnoha lidem dnes jeví jen jako přežilé poručníkování podivně zastaralé instituce. Na jedné straně tedy spousta našich bližních se má za věřící jen proto, že tak či onak si libuje v tajemných skutečnostech, na druhé straně jiné množství našich bližních, patrně stále ještě v převaze proti onomu prvním, se má za ateisty jen proto, že fasádu církve, její panský lesk, její zpronevěru a následný pád do komičnosti má za skutečnou tvář křesťanské víry.

Proto se křesťanství, přinejmenším ve své veřejné, reprezentativní podobě, a to především na našem vyčerpaném kontinentě, nad svými

specifickými ústředními tématy, která je kdysi od všeho ostatního odlišovala, stále více rdí jako nějaký málo vítaný host ve vysoké společnosti, na němž je dosud vidět, že se nenaučil dobrým způsobům. A stále častěji slyšíme z vlastních řad asi tohle: jen nikomu, prosím vás, nic nevnucovat, jen nemít, chraňbůh, žádnou další ideologii, každá misie je vlastně zaklulené násilí, jděme tedy raději do sebe, hledejme cestu ke skutečné dnešní lidskosti, k interreligióznímu a multikulturnímu soužití hodnému doby postmoderní, nechtějme zanášet euroamerický způsob života do celého světa, učme se s pokorou třeba právě od Indiánů, jsou to naši nezkažení bratři, zato my křesťané jsme zavinili devastaci přírody, dekadentní rozpolcenost duše, etickou neupřímnost, sexuální pokrytectví, přikrývali vůli k vládnutí pláštíkem vznešené metafyziky a podobně...

Takovéto nářky více či méně artikulované lze dnes všude po církvi slyšet, a zvláště v její intelektuální vrstvě. A nebylo by ovšem nic špatného na sebekritice, kdyby se nemíjela s jádrem věci, kdyby byla opravdovým pokáním a bezvýhradným ztroskotáním před nárokem Boží vůle, ale tak, jak se to děje, se obyčejně vylévá s vaničkou dítě, bourá se sekernicky metafyzika i pravověří, aniž se obvykle došlo k tomu, co je původně inspirovalo; a po určitém mezidobí, kdy se věřilo, že moderní poosvícenský člověk je v jádře bytost ateistická, kterou není radno dráždit démony, anděly, zázraky, vizemi a vůbec skutečnostmi nezměřitelnými a nedokazatelnými, šíří se nyní naopak hypotéza člověku vrozené všeobecné náboženskosti, jen na ni správně udeřit, jen ji vybavit, což by podle téhož pojetí mohlo mít i kýžené praktické důsledky, ujednotme-li se totiž napříč partikulárním kulturám různých oblastí světa spolu se sdílenými náboženskými konstantami i na etice – alespoň na takzvaném etickém minimu, abychom se křesťan nekřesťan, muslim nemuslim, hinduista nehinduista a další jednou vzájemně prostě nepovraždili. Vzniká tak orchestr jakéhosi nadnáboženství, v němž křesťanství hraje jen jedny housle, a jistěže ne první, protože každý v tom ansámblu musí přinejmenším předstírat, že mu o žádné prvenství, o žádný nárok, žádnou vážnost a žádnou pravdu nejde – vždyť co by tomu řekly ony dvě soudobé nejmocnější bohyně: Tolerance a Pluralita?

Do této povšechné naší situace Pavlovo tvrdé jednoznačné slovo, že ve

svém korintském sboru, zmítaném právě těžkými sváry, nechce znát nic než Ježíše Krista, a to Krista ukřižovaného, působí jako blesk z čistého nebe. Mesiáš právě v Ukřižovaném: tedy Hospodinův vrcholný zplnomocněnec, jeho výnosná reprezentace, jeho - abychom to tak řekli - pravá ruka právě v tom nejvíce potupeném popravenci: to věru není snadné přijmout, a rozhodně nejen pro Židy. A že by v této pobuřující absurditě tkvěl navíc zvláštní záměr sdělit ostatním lidem cosi podstatného až ze samotného srdce věčnosti, tedy něco, co je ještě dál za filosofií, za posledními mezemi našeho tázání, to vskutku se nejeví než jako smyslu zbavené tvrzení, a to jistě nejen helénskému nebo helenizujícímu duchu takzvané bílé civilizace.

Když sami sebe poměříme apoštolovým metrem, pak v situaci, v jaké se nacházíme i dnes už svou výchovou, a může to být výchova i takzvané křesťanská, shledáme v sobě bez větších obtíží brzy to obojí. To, co je ve smyslu přečteného textu typicky židovské, i zase typicky řecké. Židé žádají zázračná znamení, Řekové vyhledávají moudrost. Zvěstování ukřižovaného Krista je k tomu obojímu, a tedy i k našim kulturně civilizačním konstantám v příkrém protikladu.

Podle podání Markova, které Pavel v nezapsané ještě podobě patrně znal a na něž asi naráží oním výrokem o hledání zázračných znamení, jsou v pašijním příběhu židovští intelektuálové a klerikové hluboce zklamáni, že Ježíš z kříže nesestoupí, že neudělá zásadní sebezáchovný zážrak, že si prostě nepomůže. V tomto zklamání tkví onen kámen úrazu, ono pohoršení nad tímto z hlediska židovského jen jakoby králem, jen jakoby Mesiášem. Ne, tohle nemůže podle jejich mínění být nápravce všech věcí, onen izaiášovský Kníže pokoje, onen Boží Pomazaný z žalmu druhého, ten vyvolený nejvyššího stupně. Pozorovatelům pod popravčím dřevem prokletí to všechno připadá jako příliš kruté zahrávání s nejvyššími hodnotami, s posledními nadějemi. Jiným spomáhal, nepopíratelně, vypadalo to, že Bůh byl s ním, že byl v tom ve všem Bůh i s námi, ten, jenž tu visí, byl přece synem našeho lidu izraelského, patřil k našemu výkvětu, jen jeho jistý extremismus a řada dalších faktorů ho dovedly do těchto nešťastných konců - ale ještě má šanci, totiž měl ji, avšak vyšší moc ho opustila, nikdy při něm patrně ani nebyla, šeredně jsme se v něm zmýlili, Bůh s ním nebyl, opustil ho, a právě to umírající

ted' potvrdil výkřikem, ale možná, že přece jen - přece... snad Eliáše volá, snad snese ho svou mocí z kříže, ale vidíte, zase nic, nikdy nic, nebyl s ním, jenomže pak ani s námi, ani Eliáš, ani Bůh, i spravedlivý tedy hyne stejně jako blázen, ba mnohem hůře, mnohem šíleněji, v samotě pod klatbou, v nekonečné vzdálenosti od slávy, od nebe, od zářící tváře Páně... Snad takhle či podobně si smíme představit zoufalství pozorovatelů pod křížem. V jistém smyslu je to snad zápas o víru, i když nešťastný. Známe to sami velmi dobře. Svět je plný zločinů. Bezpráví jen kvete. Náprava nepřichází. Bože, o němž jsme se někteří ještě učili v katechismu, že jsi všemohoucí, kde jsi, proč nezasáhneš, proč se neprojevíš. Pavel, míří-li opravdu na situaci z markovských pašijí, tedy Židům nepodkládá, že by se bavili nějakým eskamotérstvím, magickými hříčkami, snobským esoterismem a podobně. Hledají naopak znamení vážná, přesvědčivé projevy Boží moci, Boží spravedlnosti, Boží vůle. Nicméně kříž jim ta znamení zastírá jakoby jejich pravý protiklad.

A z druhé strany ani nad řeckou moudrostí, nad všeobecným lidským sklonem a leckdy značným nadáním pronikat skladbou kosmu, tajemstvím hmoty i hlubinou duše, ba i samotnou stavbou forem, jimiž tyto věci vyjadřujeme v jazyce, obrazu, symbolu, nemáme právo v pouhé slepotě ignorantů jen tak mávnout rukou. Ani Pavel přece netvrdí: jsou to šarlatáni, mluvkové, nicotní hříčkaři, i pro něho jsou to učenci, znalci, disputátoři, tedy vesměs úctyhodné profese. Ale jejich tragédií je, a je to ovšem i tragédie onoho řectví v nás, že v celém tom souhrnu složitě strukturovaného poznání nepoznáváme přesto Boha v jeho vlastní, vůči nám jinorodé moudrosti - a také ovšem ne Pavel, nýbrž tento skrytý a jinaký Bůh sám proměňuje naše nesmírné úsilí ve smutný vtip. A je to právě Bůh, kdo provádí samé šokující věci: vyvoluje, co je neurozené, co nemá slibný gen, vyvoluje dokonce nejsoucí, aby to, co je, obrátil v nic - A aby se před jeho obličejem nechlubilo žádné tělo, žádná tréninkem nabytá zdatnost a všemi uznávaná, ba svatořečená prospěšnost a záslužnost, potvrzuje svou svatou přítomnost a trůn své skryté, jinorodé moudrosti ne na stupních vítězů, ne při oslavných jubilejích a v triumfálních průvodech, ale na kříži svého Syna, při něm a s ním, a také při všech těch, které skrze něho vyvolil a přitáhl bez všech očekávaných předpokladů, bez náboženského a kulturního drilu, bez kněžské a diplomatické pohlednosti, tedy bez všeho, na čem si svět tak zakládá.

Tak málo chápeme Boha, tak velmi nám uniká do abstrakce, marných spřádání a spekulací, protože tak málo se zatěžujeme jeho pohoršením a jeho bláznovstvím. Kříž Kristův prostě míváme sebezáchovným obloukem. Někdy dokonce i velmi zákeřným náboženským manévrem té zvláštní estetizace kříže v ritu, nebo zas převedením kříže na pouhou funkci mystiky, docela dobře možné i bez kříže nebo jindy na ostentativní symbol výkonu askeze, která přísně vzato, se právě tak dobře obejde bez kříže skutečně Kristova. Kéž bychom se tolik nelekali své nedostatečné duchovnosti, ale raději toho, co podle apoštola Pavla kříž Kristův skutečně nese: být celému světu, a to nejen povrchně pragmatickému, ale i všelijak hluboce duchovnímu, mysticky kontemplativnímu, proféticky vizionářskému a podobně, nic než nulou. Už dokonce snad ani pro smích ne. I to by pozvedalo k významu. I to by ještě lahodilo. Kéž bychom se lekali i nelekali: lekali, že právě toto dosud neumíme, a nelekali, když se nám to konečně přihodí. Vždyť mohl by nám být Kristus podle dlouholeté zkušenosti Pavlovy právě tehdy živou Boží mocí, tou silou nevýratnou, tou pravou dynamis a také tou radostnou, ba veselou moudrostí, kterou podle Lukáše Otec nebeský, nad čímž i Ježíš sám jása, skrývá před moudrými a rozumnými, a zjevuje ji dětem. A mohl by nám Kristus být k tomu ještě i spravedlností, posvěcením a vykopením. Tedy k tomu podvrácení všech hodnot, na nichž si svět zakládá, přece jen bohatstvím jiných hodnot, které z Ježíše Krista vycházejí, tedy něčím, čím se smíme, ano máme chlubit, být na to hrdí, tak jako Izrael se směl a měl chlubit ne svou moudrostí a udatností, kterou měly i jiné národy, ale jedině v Hospodinu.

Dopřej nám tentýž Hospodin, abychom našli v evangeliu, a to znamená nevyhnutelně v kříži Kristově, tedy v troskotání své dědičné, osudně vžité pýchy, základ a důvod své chlouby; abychom se styděli za všechny své hříchy a zrady, ale nikoli za Syna člověka a rovněž ne za jeho bratry nejmenší, za všechny lidi, na něž úspěšný, takzvaně rozumný svět všech možných prestiží shlíží s despektem, a zasévá tak zrno šikany, útlaku a možná i příštího vyhlazování; abychom stručně řečeno vyznávali ono bláznovství Boží a umkli v údivu víc než zbožným nad tím, že vyvoluje nicotnost, že z nicoty tvoří, že skrze kříž vítězí. Ale skrze kříž takový – a třes se, církvi zpanštělá, ve stát vklíněná – který jiným z výše

svého panství neukládá, ale sám od země, z dlažby, bídy a pekla na svá bedra zvedá, za chudé a s chudými nese -

Zkusme jednou ten za věky civilizačního rozvoje zakořeněný obdiv, který už úplně podvědomě chováme ke všem formám rozumnosti, výkonu a hladkého fungování přeorientovat doopravdy k největšímu rušiteli spokojeného člověka: k Bohu samému. A shledáme, že ta slabost Boží v Kristu Ježíši je nám najednou silou, jíž je nám umožněno se přenést přes svou spokojenost, ale i přes své zoufalství v něco naprosto nevypravitelného: v život skutečně Boží, v Boží nevyčerpitelnou a poslední spravedlnost, v život nevyčerpatelný a neskončený za tímto životem i za touto smrtí, v život věčný.

AMEN

27. dubna 1997 Martin ve Zdi Praha

8. června 1997 Jindřichův Hradec

NĚKTERÍ z nás si ještě pamatujeme na úsloví, které se občas říkávalo: nevíme dne ani hodiny. Myslelo se tím na příchod smrti, která někdy bývá velmi náhlá, nečekaná jako blesk z čistého nebe. Ale většinou i ti, kdo toto pořekadlo užívali, lidé často přemítaví a zbožní, si jenom zřídkakdy uvědomili jeho původ. To slovo totiž vychází právě z našeho dnešního textu, ale tam má dosti jinou souvislost. Nejedná se tu o den a hodinu naší smrti, ale o konec námi žité běžné skutečnosti, o konec tohoto světa. A tím i o počátek čehosi radikálně nového, dosud nikdy nenastavšího.

Nevíme dne ani hodiny

Matouš 24, 42-44

Marek 13, 32-37

Matouš 25, 31-32

Bdětež tedy, poněvadž nevíte, v kterou hodinu Pán vás přijíti má... v tu hodinu, v kterouž se nenadějete, Syn člověka přijde... o tom dni a hodině žádný neví, ani andělé, kteříž jsou v nebesích, ani Syn, jedině Otec.

Raně křesťanská církev se tu ptá po posledním smyslu všech věcí. A ten je v Bohu samotném, v jeho skutečné vládě, v jeho, jak bychom dnes řekli, zviditelnění. Počátkem tohoto zviditelnění je příchod Syna člověka v moci a slávě, tedy ve všeobecné zřejmosti jeho práva a pravdy, které neunikne nikdo z lidí v té chvíli žijících, ani nikdo z lidí, do té chvíle zemřevších.

A tak všechno, co žijeme a podnikáme, co konáme i zanedbáváme, je nekonečně vážné v celku i v detailu, v celku, který nám zatím uniká, a v detailu, který zatím podceňujeme. Nad málem jsi byl věrný, nad mnohem tebe ustanovím, říká pán svému služebníku v podobenství o hřivnách. Tam, kde to nejméně očekáváme, na nás obyčejně nejvíce záleží.

Jdeme vstříc soudu se vším, co jsme, či spíše jen napůl jsme v celé své částečnosti, neprůhlednosti a zmatenosti, podobný každý poli, kde současně roste pšenice i koukol, trochu dobra, trochu zla, daleko nejvíc ale čehosi zhola neznámého, čemu sama naše duše a naši dušezpytci vůbec nerozumějí a čemu se podívoval už prorok Jeremiáš, když zvolal: „Nejlstivější jest srdce nade všecko a nejpřevrácenější. Kdo vyrozumí jemu?“ (Jer 17,9-10) A náhle se ozve prorokovi odpověď: „Já Hospodin zpytují srdce a zkušuji ledví...“

S evangelistou Janem věříme, že Hospodin dal všechen soud Synu -

a pokud dnešní filosofie i teologie mluví ráda o otevřené budoucnosti, pak se chceme odvážit z hlediska dnešního apokalyptického textu říci, že otevřeně zůstává pouze to, budeme-li spaseni, nebo zatraceni, obstojíme-li na soudu Syna člověka, či nikoli. To ostatní je vedle toho zcela lhostejné: bude-li jednou kolonizován lidmi Mars nebo ne, bude-li lidstvo ještě dlouho či už jen krátce pokračovat – to všechno je z hlediska soudu Syna člověka dokonale lhostejné. Budu spasen? Budu zatracen? To je v podstatě jediná vážná otázka. Je otevřená v tom smyslu, že nemám nikdy úplně vyhráno. Ďábel stále obchází, hrozí mě vždy ještě oklamat má nikdy ne zcela usmrcená pýcha. A z druhé strany nad sebou možná sám už lámu hůl, ale u Boha ještě není nic definitivně ztraceno. Poslední soud zatím nezasedá. A Bůh neuvěřitelně přehodnocuje lidská měřítka. A potěšuje tak zarmoucené a k zemi sráží nafoukance.

Sám možná nad sebou už lámeš hůl. Máš před očima známou hrozbu evangelia: Úzkou cestu a těsnou bránu, která vede k životu, a širokou cestu a prostrannou bránu, která vede do zahynutí. Když si takto v zrcadle Boží pravdy nad sebou zoufáš, že nežiješ nebo jen velmi málo podle příkladu Kristova a jeho věrných svědků, že tedy splýváš s masou zatracení, jak nazýval mimocírkevní lid pesimistický svatý Augustin, Bůh sám ti skrze toto zoufalství tvoji širokou cestu i prostrannou bránu, které se teď lekáš, zužuje na trnitou pěšinu své milosti, na úplné vnitřní znicotnění všech hodnot, na kterých svět a ty v něm si jinak zakládáš. A tehdy zakoušíš v tomto hlubokém setření i svou neotřesitelnou útěchu, totiž poznání, že jsi spasen pouhou Boží milostí. Tedy bez obvyklých výkonů náboženského nebo kulturního drilu, beze skutků, jak říkala reformace, jen s Božím připočtením Kristovy spravedlnosti tobě, duchovnímu žebráku, který se jinak nemůže vykázat než vnitřním selháním, zmatkem a hříchem.

Když ale naopak se nábožensky chlácholíš všeobsáhlou Boží dobrotou, která by snad měla zavřít oči nad množstvím lidských nepravostí, a zejména těch tvých, vytěsňených z vědomí, zapomínaných, pokrytecky tutlaných, ba snad i nestoudně zkrášlovaných, tehdy Bůh odhalí právě tvoji širokou toleranci, kterou se vyvyšuješ nad ty „úzkoprse“ jako oblíbenou cestu světa, jenž právě sám sobě nejvíce toleruje, že s nepocho-

pitelnou bezstarostností spěje vším navenek tak krásným a příjemným přímo do chřtánu pekla -

Bůh, který nás zapřádá v neobvyklou odpovědnost, který nás zachraňuje v našem zdrcení, ale i drtí svou záchranou, Bůh takto náročný není naší pohodlností příliš oblíben. Proto si ho chceme zkrotit. Odsunout hodně daleko, až jako by neexistoval. Anebo osedlat hodně blízko, až by byl nahrazen lichotivou modlou. Co se týče jeho příchodu v podobě Syna člověka, jako by to vlastně nemělo nastat nikdy. Jsou tu nekonečně daleké časové rozměry astrofyziků, je tu vesmír se svým jakoby samočinným vznikem, vývojem i příšerně vleklým entropickým koncem - na jakých jeho hranicích čeká ještě na svůj pas, na povolení vstupu onen Král s mocí a slávou velikou, se svatými anděly svými? A jak se naopak vymaní z kýčových obrázků o Ježíši, který i jako příští Mesiáš by podle nich měl projet jednou z nynějších jeruzalémských bran možná k radosti i turistům? Všude je sice nějak naznačen, ale nikde to není On. Už jsme si zvykli na ty kýče, vlastně na to, že nic zvláštního od něho nečekáme, že se nám ztratil, že byl překryt moderní přírodovědou, humanistickými modely liberální teologie, ambičními fantaziemi současných filmařů a romanopisců. Je ochočen, předělán, vypočten - ale to není On. On sám naší epoše zmizel.

Avšak v hodinu, kterou se nenadějete, Syn člověka přijde. Možná ještě mnohem dřív, než byly vaše nejtroufalejší výpočty, možná ale také o hodně později, v době, vůči níž všechno, co prožíváme dnes jako neblahé, je jen počátek bolesti, loudavý start velmi vleklých a nepředstavitelných pohrom. Stoleté vody se začínají opakovat v čím dál menších intervalech. XX. století bylo nazváno stoletím válek, ale nikde není zajištěno, že XXI. století nebude dobou válek ještě horších. Židovský holocaust od Němců, který předčil předchozí arménský holocaust od Turků, nebyl možná ani posledním, ani největším. Je psáno, že bude soužení veliké, jakéhož nebylo od počátku světa až do té chvíle, aniž kdy potom bude (Mt 24,21). Paprsek naděje svítá z téhle věty. To nejhorší se nebude opakovat. Vrchol všeho nebude dvakrát ani vícekrát. Jenomže: jsme už za vrcholem? Nevíme. Možná dokonce, že ano. Bezpočet zvěstev, zločinů a věrolomností lze patrně už jen ředit, do omrzení omílat, ale stěží překonat něčím ještě horším. Avšak o překvapení není nikdy

nouze. Ani co se zla týče. Na obludách v infernu lidské duše, které domněle přemohli rekové racionality, se znásobují uřaté hlavy a baby-lonská nevěstka ze Zjevení, která se opíjí krví mučedníků Ježíšových a sedí na záhadné šelmě, „která byla, a není, avšak jest“ (Zj 17,8), sama nese na čele jméno Tajemství, a v téže knize máme i zmínku o „hlubokostech satanových“. Jsme tedy skličováni i mystickým ponorem satanovým, jeho chytrostí a estetickou fascinací, nejen jeho tupou krutostí a ošklivostí.

Apokalyptická situace světa ovšem trvá už hezky dlouho, nejméně od doby, kdy se apokalypsy psaly: úpadek mravů a zákonů, vystoupení falešných autorit, nenávisť uvnitř rodin, stíhání i vraždění těch, kteří trpí pro spravedlnost a pak ovšem přímo pro svou vazbu na kaciře a mučedníka Ježíše z Nazareta, a po všem tom se rozlévá dušemi strašlivá únava, ztráta někdejší víry, lásky i naděje, naprostá skepse a rezignace a někdy ještě k tomu zoufalý skok do plytkých radovánek, jak jsme to kdysi viděli ve Felliniho filmu Sladký život: tam jemný znalec umění, indolog a varhaník ukončí zničehonic vraždou svých dvou malých dětí svoji přímo příkladnou rodinnou idylu. Pak se sám zastřelí v křesle. Jeho přítel novinář je přítomen obhlížení mrtvol, nic nechápe, po určitých předchozích pokusech o mravní vylepšení svého života jde teď na velmi hloupou, bohapustou orgii.... A přesto i tady, v pekle nihilismu, kdy Bůh je nadobro vymeten ze srdcí i myslí jako nesrozumitelný prach dávných dob, ještě, či vůbec teprve v plné síle platí: v hodinu, kterou se nenadějete, Syn člověka přijde. V čase, kdy sotva nalezne víru na zemi, v době, v níž i horlivé apokalyptické sekty budou mít za sebou dávno okamžik, kdy zahodily své výpočty a začaly uctívat s čím dál větším rozmachem, s rostoucí přívětivostí ke všem třeba Matku-Zemi či jiné lahodné modly - právě tehdy Syn člověka přijde. Buďte tedy neustále hotovi, bděte a modlete se, neboť nevíte, kdy bude ten čas.

Ovšem z hlediska světa je křesťanská víra, a zvláště její eschatologická stránka riziko čirého šilenství, podobně jak jím byla a dosud je víra izraelská. Věřit, že jeden nepatrný národ dává ve svých zkušenostech se svým prazvláštním Bohem světu více světla a smyslu než geometři, technici, rétoři, básníci a sochaři tehdejších i dnešních kosmopolitních impérií, je trochu příliš. Ale navíc ještě věřit, že jeden jediný muž je

i uvnitř vlastního vyvoleného národa zcela bez obdoby jako výostný Obraz Nezobrazitelného a ryzí Vyslovení Nevyslovitelného a že jako takový prošel svým strastiplným smrtelným životem až k svému ukrutnému konci coby utajený Syn člověka, který po svém pozemském pobývání se opět objeví v hodnosti rozhodčího o smyslu veškerých dějin, že tedy tento Galilejec jménem Ježíš, jenž nestál soudobým dějepiscům téměř za jedinou zmínku, bude vyústěním všeho proudícího tajemství času – to musí světu platit za příznak choroby.

Skutečný křesťan však věří, a v tom se krutě rozchází i se svým starším bratrem judaistou, že Ježíš je Mesiáš. A že se vrátí, aby dokonal či vůbec teprve vykonal, co patří k jeho mesiášskému poslání, ale co ve svém prvním životě, tehdy smrtelném, prostě vykonal nestačil nebo ani nemohl. Odpuštění hříchů skrze krev jeho a ospravedlnění skrze jeho vzkříšení: to je patrně to největší, co Hospodin skrze něho nám ztraceným hříšníkům dal. Ale není to všechno. Ježíš nejen přišel v dějinách a nejen přichází ve víře a v bohoslužbě, ale také přijde, a to tak, jak dosud v minulosti nepřišel, ba ani v přítomnosti nepřichází.

Na tvůj příchod čekáme, modlí se katolíci v jednom místě liturgie. Kdy, kde a kolikrát se tohle modlíme jako dnešní evangelíci? Když pomíneme oblíbené etizování a psychologizování v mnoha našich současných kázáních, nebudete nám skoro nic víc. Pokud farář pronese přece jen něco o Kristově kříži a zmrtvýchstání, neřkuli o naději vzkříšení obecného, zní to většinou neživě, ano stydlivě, jako by proti soudobým dobrým způsobům. Cítí se to jen jako z nouze přilepená štukatura bizarních náboženských výpovědí z jiných dob k myšlenkovému domu současnosti. Slyšel jsem v Německu na vlastní uši jednoho evangelického faráře, který bez okolků prohlásil: „Když jsem nucen říkat ‚věřím v těla z mrtvých vzkříšení‘, je mi z toho nanic.“

A kolik možná i našich teologů zatajuje podobnou nevěru patrně už jen z ohledu na některé členy církve, snadno pak označitelné za „křesťanské fundamentalisty“? A vyčkávání druhého příchodu Páně – není to už zapomenutá specialita některých takzvaných malých církví či proticírkevně využitě téma Svědků Jehovových? Můžeme ovšem s obavami i namyšlenou blahovůlí lidí přece laskavých a tolerantních hledět na

údajný i skutečný fanatismus některých náboženských skupin či rovnou sekt.

Ale kdyby nějaký pozorovatel přišel do většiny našich sborů a slyšel tam už jenom mechanicky drmolit „vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa... přijde soudit živé i mrtvé“, neubrání by se asi lítosti vůči samotnému Ježíši: „Neriskoval jsi, proroku galilejský, svým nanebevstoupením vlastně nevěru příštích dějin, oněch dlouhých století, jimž se říká po Kristu? Sejde z očí, sejde z mysli. Platí to snad i o tobě, o němž epištola Kolosským vyznává, že pro něho, se zacílením k němu, jsou stvořeny všechny věci? (Kol 1,16) Mají tě snad nahradit ubohé obrazy umělců, ješitné tahanice teologů, všelijaká falza filosofie nebo estetiky, prostě modly té které doby?“

Je třeba se upřímně kát, ale nezoufat. Sešel nám sice z očí. Pokud se však k němu znovu upneme ryzí vírou, budeme ho mít opět na mysli pořád. I když ho nevidíme. Myslíme pak na něho jako na své drahé, kteří jsou na dalekých cestách. Jen s tím rozdílem, že o ně se bojíme, o něho nikoli. Víme, že přijde. Že mu nic nezabrání. Jen o sebe se, vzhledem k jeho nepřítomnosti, bojíme. Abychom vydrželi. Abychom stáli na stráži jako vrátní jeho dočasně opuštěného domu. Abychom vydrželi ten výsměch, který znal už žalmista, když mu říkali: „Kde je Bůh tvůj?“ Aby nám dal sílu duchovně neusnout, dolévat oleje do svých lamp, být věrnými v mále, vyhlížet ho za celý ostatní svět, který buď neví, nebo zapomíná, nebo docela spokojeně spí. On však, Mistr a Spasitel náš, nám přikazuje: bděte. Kež nezklameme.

AMEN

20. července 1997 Šonov a Nové Město nad Metují

27. července 1997 Praha-Strašnice

J SOU chvíle, kdy se i nekřesťan zalekne: je toho příliš, co mne strhává. Kalný zahlcující proud, z kterého očišťuje snad meditace, umění, či co. Sníh Antarktidy, klid a samota. Ty plytké obličejce, mezi nimiž musím žít a které už nenávidím – ach, o nic víc než vlastní tvář, každé ráno, do fádního zaměstnání stejnými chodníky a trávníky a včera ve zprávách zas jiné kolovrátky, všecko se to lhostejně, a přesto důrazně a útočně valí, ty řeči, ty úsměvy, ty statistiky, sliby a tlachy – a křesťan někdy k tomu všemu jen připojí: ach tak, je neděle, málem jsem jednou taky zaspal, zas tam půjdu, dvacet i třicet, padesát let se tam věrně ploužívám a vida, jsem stejný, jsem na tom vlastně čím dál hůř, vždyť měl bych svítit, učíš mne, Bože, světélkem, malé dítě, ano, to jsem ještě nechápal svou slabost, samá mravní manka, všichni mě víceméně mají ve vážnosti, ale já vím své, ne, nebojte se, žádný ošklivý skandál, natož zločin, ale ta zprahlost, nemastnost neslanost, horkost jen v horečce, chlad jen z nevytopeného bytu a já ještě znám tu hrozbu, znám ze Zjevení Janova, ani studený, ani horký, ano, smrtelně vážná slova, smrtelně vážně se lekám své vlažnosti, ale objevuji jiný zákon v údech svých, který se protiví mé lepší vůli a strhává mne jak stoletá voda od věrnosti, od modlitby, od pozorné četby bible –

Skrze krev veleknězovu

Židům 10,19–22

Majíce tedy, bratři, plnou svobodu k vjití do svatyně skrze krev Ježíšovu (tou cestou novou a živou, kterou nám způsobil skrze oponu, to jest tělo své) a kněze velikého nad domem Božím, přistupme s pravým srdcem, v plné jistotě víry, očištěná majíce srdce od svědomí zlého...

Představme si však, že v tom nedělním ránu, kdy se křesťan, podle všeho evangelický, s výčitkami svědomí vypravuje na víceméně pravidelnou návštěvu bohoslužeb, podléhá nemalému sklíčení i kazatel téhož sboru. Je to hrozné – pomyslí si – nevím, jak dnes dopadnu. Jde mu právě hlavou nikoli jím na dnešek vybraný text, ale známý výrok Pavlův: My kážeme Krista ukřižovaného. – Na tomto místě svého listu Korintánům tedy, Pavle, neříkáš, že s Apollem a jinými bratřími kážete, jak se tomu dnes rozumí, evangelium, ale, jak nechce dnes nikdo ani v kostele slyšet, Krista ukřižovaného. – Kazatel zatrne: Kážu ho sám? Všichni chtějí dnes poslouchat jen psychologické chlácholení, dobrou zprávu, die gute Nachricht, jak rádi říkají v Německu někteří bodří faráři evangeliu: takové další dobré počtení v novinách mezi vítězným

zápasem hokejistů a příznivou ekonomickou prognózou. A Pavel nezná nic než slovo kříže. Žádné slibné finty, rétorické grify, dech vyrážející akademismy, všechny posluchače válcující esprit nebo zas přesně dávkovaný klaunský vtípek, vždyť to se nosí na Západě a kostelní publikum se uchichtne a relaxuje – nic z toho Pavel nezná, nýbrž slabost hlasu, nejistotu vystupování, ba přímo strach – a tímhle se ještě odvažuje chlubit, v tom prý je síla Ducha, Ducha s velkým D. To je pro mnohé trochu příliš. Židům zajisté pohoršení, Řekům bláznovství. Ukřížovaný – povzdechne si kazatel – ano, pro apoštola Pavla Pán a Spasitel. Vidění u Damašku, jemuž odpírat nelze. Pán v absolutním smyslu. Kyrios Jésús, jímž prosvítá Kyrios Adonaj. Až do pozdního středověku Boho-člověk, vyrovnávající svou smrtí dluh za nesolventního Adama, to jest za nás ostatní, světce nevyjímaje, za všechny do jednoho dluh spravedlnosti, který jinak, nenazřen a nesplacen, vede pomalu, ale jistě ve věčné zatracení. Po teologu Anselmovi ještě tak malíř Grünewald a jeho sinalý Muž bolesti. Trním korunovaný. A pak, s výjimkou několika outsiderů, konec. Novověká změšťáčtělá církev v ukřížovaném Spasiteli, v tom, jenž je SALVATOR MUNDI, větrí už aspoň tři sta let agresí proti sobě a proti prosperujícímu světu vůbec, a tak rovněž Muži bolesti patřičnou agresí oplácí. Ovšem rafinovaně, v rukavičkách, s úsměvem slušných lidí. S chladem a chytrostí pozdního západoevropského ducha. Ejhle: Ježíš je vytěšňován Ježíšem, Ježíš Spasitel Ježíšem učitelem etiky, adorace transcendentního Krista badatelským problémem „historického Ježíše“.

Co jim tedy budu zvěstovat – pomyslí si kazatel dále. – To, co jsem z dnešního textu vyrozuměl, je zdá se riziko mé osamělé pozice. To, co mne z něho nehlouběji zasáhlo, jim určitě půjde přes hlavu. Víím to tak jistě? Nevím. Jen usuzuji z obecné lhostejnosti evangelictva: ke christologii, k apostoliku, k otázkám učení a dogmatu. Mladý farář v jedné polemice s kterýmsi solitérním „fundamentalistou“ po boku asi půl tuctu podobně laděných výpadů klidně uveřejní, že se obejde bez Boha-Loga. Bez Ježíše v této janovské kvalifikaci. Prý „nepotřebuje, aby někdo pro jeho spásu sestupoval z nebe“. Tento útok proti stěžejním výpovědím čtvrtého evangelia a proti jejich rozvinutí v nicejsko-konstantinopolském symbolu přečtou pak desítky farářů, diakonů, presbyterů a možná stovky ostatních členů a sympatizantů evangelické církve, tak hrdé na

svou elitní menšinovost, nepoplatnost, pravdivost atd. A všude ticho po pěšině. Nikdo nezasténá bolestí, nikdo nezařve na protest. Nuže, pokud jde o christologii, tak nesděluj, a zvláště ne jako duchovní, evangelické církvi nic absolutního. Se zlou by ses potázal. Ježíš jen v řadě. Ten je oblíben. Ne na počátku a na konci. Žádná Alfa i Omega Jana Apokalyptika. Prostě jen literka v miliardách liter mezi tím, žádné Slovo, jež bylo Bůh, nýbrž slovo mezi slovy; proč právě tenhle, a ne třeba Buddha, ale ovšem: jednou Buddha, jednou tenhle, pak oba dohromady a pak deset a sto dalších, co stačíš, to stačíš, to zhodnotíš, z toho udělej syntézu, zas slovo mezi slovy – věru, snad sdílím kus víry s několika dnešními mimochodci, možná mne i povznáší v mém zoufalství tajuplná útěcha z neviditelného oblaku těch, kteří jsou mi nablízku, ačkoli přebývají již u Pána, avšak církev, jejímž jsem členem a jež ode mne očekává především salár, mne svou lhostejností k jejímu vlastnímu, formálně proklamovanému vyznání již delší dobu v mé víře spíš ignoruje, ne-li podráždí. – V doprovodu těchto tíživých myšlenek vystoupí kazatel až na kazatelnu a již káže:

Bratři a sestry,

adresáti epištoly, velmi pravděpodobně křesťané původem z vyvoleného národa, cítili asi mnohem silněji než my převratnost oné výzvy ke vstupu do svatyně, kterou jsme četli v dnešním textu. Jde o samotnou nebeskou svatyni svatých. Izraelský stánek úmluvy na poušti a později jeruzalémský chrám byly pouze jejími pozemskými podobenstvími, stínovými obrazy. Do pozemské svatyně svatých směl vstoupit za oponu jednou do roka áronovský velekněz, do blíže přilehlých prostor také nižší duchovenstvo a konečně na ostatní ploše sakrálního území se mohly pohybovat laické vrstvy židovského obyvatelstva. V několika-jazyčně psané výstraže se však oznamovalo ostatním národům, že vstup neobřezance se trestá smrtí.

Nyní skrze krev Ježíšovu mají oprávnění, mají svobodu ke vstupu všichni. Ty i já můžeme od chvíle, kdy Kristus, ten štědrý kněz, přinesl v obět sám sebe, přicházet do Domu Božího. Přes všechny vzájemné rozdíly, roztržky, konflikty. Není to přece naše ujednání. A rozhodně ne kolektivní sugesce svorného klubu zbožných. Vždyť skutečná církev na zemi je spíše kolbiště různých věr i nevěr. Bohužel. Ale pak máme alespoň

jistotu, že je to sám Velekněz Kristus, a ne nějaký prelát, teolog či jiná zanedbatelná šarže, kdo nás vybízí: vstupte. Vstupte i v zedraných svých nadějích, i s poskvrnami své cesty, i v zoufalství svého sebepohrdání, jste oprávněni vejít skrze mou krev. Přistupme tedy vždy s pravým srdcem, s upřímným vyznáním svého přítomného stavu, s těžkým břemenem náhle rozpoznaných vin, s navršenými omyly a slepotami, s donedávna lichotivými sebestylizacemi, kdy Kristus v nás plakal a Duch jinam odcházel, vydejme svou bídu v plné jistotě víry a budeme zproštěni.

A když opět vyjdeme očištěni na ulice svého života, pocítíme, že vnášíme kus Jeruzaléma v tuto svoji časnost, snad aspoň malý zlomek z těch všednodenních útrap okolo sebe budeme tím moci prozářít a nadlehčit. Vždyť vyšli jsme jakoby opět z náruče Boží, z onoho místa, kde chrámu kamenného či cihelného není, neboť Pán Bůh všemohoucí chrám toho místa jest a Beránek. V nejbližší možné blízkosti Bohu skrze krev Beránka jsme na okamžik byli u cíle. Kolem onoho místa, jež nikde na světě není, neboť je jediné a přímo v Bohu, lze vytušit město. To příští, to sestupující, to, které hledáme. To, po kterém lká, nevědouc o tom, i ostatní tvorstvo, podrobena marnosti a utrpení, jež se mnohým jeví koloběhem beze smyslu.

Nebeská svatyně je tedy, alespoň víře, zpřístupněna, zdroj posledního smyslu v Bohu samém je svým způsobem blízko, je přímo na dosah. Avšak na jedno pamatujeme, abychom nepropadli náboženskému sobectví, jež hrozilo vždycky především mystikům a pietistům: Nikdo nevcházíme v Boží blízkost jen sám za sebe. Přestože jen jeden jediný nám vstup do svatyně umožnil, onen Předchůdce, který je proto v čele všech pokolení víry, nejsme ani v nejhlubší intimitě osobního obecenství s Pánem bez spojitosti s ostatními. Vcházíme do svatyně nejprve s těmi, kdo už v čase Staré smlouvy tam vírou mířili, ale přes mnohý boj té víry vejít tenkrát nemohli, protože - řečeno závěrem jedenácté kapitoly - Bůh něco lepšího nám obmyslel, aby oni bez nás nepřišli k dokonalosti.

Oni bez nás - tím se míní věřící lid starého Izraele nikoli bez nás nyní, ale právě bez současníků naší epístoly, kteří zažili, jak se píše v první kapitole, „poslední dny“, zásadní otřes tohoto světa, kdy promluvil Bůh

vedle mnoha předchozích způsobů, jak činíval skrze proroky, náhle způsobem nejzávažnějším, všechna předešlá dílčí zjevení shrnujícím a zavvršujícím, totiž skrze Syna. V tom okamžiku vzniká jiné pořadí hodnot, jiný sklad skutečností. Co bylo dosud nejvyšší a konečné, je pouze předběžné a zrcadlící, je toliko obrazem a podobenstvím, je stanicí, kterou se zase jen projíždí, konečná není v našich slovech, ani v našich představách, ani v úhrnných světoobrazech, není v tom, o čem jsme mysleli, že stačí, abychom jednou už vydechli, usedli, byli někde doma, a jak se dnes rádo říká, v pohodě. Ne, to se nepodaří, vždyť Syn pohnul netoliko zemí, ale i nebesy, i ta v prudkosti víchru pominou, není se čeho chytit, není co zarámovat, aby se nám to líbilo jako obraz v parádním pokoji: nemáme zde města zůstávajícího, ale věříme-li, měli bychom to dobře snést, a nevěříme-li, jistě že to nesneseme a budeme si přec jen cosi zdůvěřňovat, ohrazovat, chránit bezpečnostním systémem -

Ach, jak naše víra mdlí, jak se mísí s nevěrou, až naše duše v závěru druhého tisíciletí trne, v čem jsme ještě, a jsme-li vůbec křesťany a co svým potomkům odkážeme od startovací čáry třetího milénia, bude-li ovšem tento panoptikální svět vůbec pokračovat - je snad tohle možné, aby setrvával v tak vleklé nemoci, kdy duch se rozdírá rozpory, jež každým řešením se ihned znásobí jak utaté dračí hlavy, kdy na jeden slib společenské nápravy připadá deset zklamání, z nichž opět roste po jednom malém mesianismu, ve kterém v každém stoupá k vládě celý trs zakrslíků, megalomanů, nadlidí - a zástupové svržení v ještě hlubší hmotnou nouzi a v ještě beznadějnější nábožné snění zas vynášejí své dobroděje, idoly, hvězdy a vůdce, aby jim byli dnes pastýři a zítra honáky, a tak stále dál, dál do nedohledna a k zešílení, prozatímní apokalypsa k dnešnímu dni: zpravodajství ze všech světadílů k nerozeznání:

hlad, vražda, recepce, skandál, Miami
masakry v Alžírsku, které snad nelze překonat
Země prý pouhá předtucha Marsu -
z obrazovky vylévání vaničky bez dítěte
nikdy v tom oku dítě nebylo
skutečnosti zahnaná, jazyku náš, dálko
co nás to obtáčí z těch hlasatelských úsměvů
má duše - jaké smyčky?

Stále dál, dál do nedohledna a k zešílení
masově mediální vyhrězliny
rumiště idejí, mrchoviště oddaností
bezesné noci unikající řešetem
neuchopitelný smysl
svým cílem nejisté, zkrřížené úkoly
jen mihn timer se krása lesa
věčně zpívajícího, neznámého
nevkročils, bratře, nevkročili jsme
rváni od sebe všemi těmi stíny
chodníky plné zmučených zprahlin
staravé uštvanosti, štvané starostlivosti
massa damnationis - lid můj - má archa
Má Vlast a trháky těch let
nalité v paměť, jež nic už neobepne
bažina vůkol, ztráta a propad
tolik nocí, tolik životů
a dva tři pokusy na tisíc obyvatel
o mnišskou čistotu a harmonii
o přísnou krásu džbánku, dopisu, básně -

věru, kéž nedejete bez nás k dokonalosti ani vy, kteří jste se tenkrát už dočkali, kéž spokojeni v blahoslavenství své odměněné víry, někdy i s korunou mučednickou, nás pozdní unavené spolukřesťany nezanecháte v rozviklanosti těch, do nichž se opíraly tucty filosofií, stovky stanovisek, v zimomřivé sirobě tisíckrát zklamaných, hluboce opuštěných, v bezvýchodnosti přilpělé spoluviny na všem, v červotočivé skepsi pouhých mrtvých analýz, jež často ovládá i ty, kdo mají být šafáři Božích tajemství, naše bohoslovce a pastýře, kéž nejste ani v nebi, ani u Pána v dokonalém naplnění své radosti, dokud se zde a nyní nenapravíme a neuzdravíme, vy vzácní svědkové prvního století, kteří jste jako žido-křesťané šedesátých let pravděpodobně k zármutku a nevoli svých původních souvěrců, z jejich hlediska odpadlíci, poznali, že učiněn jest Ježíš lepší smlouvy prostředníkem, nežli byla smlouva ze Sinaje, protože ten, který je vyšší nad anděly a jenž sám je světelným výšlehem Hospodínova majestátu a pečetním otiskem jeho bytí, je také důstojnější nad Mojžíše a nad Árona s jeho nástupci, vždyt na rozdíl od těchto, kteří obě-

tují každoročně při Dni smíření za sebe a za hříchy lidu, jeho velekněžská služba spočívá v orodování bezhříšného za hříšné na základě neopakovatelné krvavé sebeoběti, která se historicky konala na Golgotě, na místě slz, výkřiků, zvířecí krutosti, společenské potupy a náboženského zavržení, ale svým skrytým a posledním významem v neviditelné věčné Svatyni, přímo na srdci Božím, snad smíme v bázni a třesení říci, že na srdci milujícím. Otec miluje Syna a všecko dal v ruku jeho. Právě že i tady, skrze kalich getsemanský, přijatý v poslušnosti. A všechny ty, které zde, v skrytosti od všeho světa, Syn vykoupil, i které ještě vykoupit má, dal Otec v ruku jeho.

Ve své víře míříme k věcem neviditelným a nadějným, jak píše naše epštola, k věcem nedokazatelným a utopickým, jak by řekl tento svět. Ten, který je ustanoven za dědice všeho a skrze kterého jsou učiněny věky, jde před námi. Přitahuje všechny, a nejen své milovníky a ctitele, nýbrž i své odpůrce a nenávisníky tajuplně k cíli, jenž je položen v něm a ještě i před ním. Smíme-li to tak říci, Ježíš i po své dokonalé oběti a po svém vyvýšení na pravici Otce stíhá svůj poslední cíl, kdy budou mu položeni k nohám nepřátelé, to jest dokonale přemožená smrt a všechny ostatní obludné moci a síly démonské, všichni temní strůjci rozvratu, chaosu a utrpení.

To všecko se může nevěřícímu světu zdát pohádkou, mytologií, lidovým únikem z vezdejší nouze, jako je třeba pověst o králi Ječmínkovi nebo blanických rytířích. Coby příslušníci bílé civilizace jsme za posledních dvě stě let průmyslové revoluce, kybernetického rozvoje a čím dál cyničtějšího člověkostředného ateismu drtivou většinou úplně přivykli představě, že křesťanství je docela hezkou kosmetickou úpravou tohoto života - křtiny děťátka s následným opékáním selete na rožni a rodinnou ochutnávkou krajových vín, nebo také konfirmace ministry dcerušky s úsměvem několika celebrit v televizním šotu, jindy zas, možná vedle jógy, velmi dobře přijatelná forma léčby pocuchaných podnikatelských nervů pěstováním modlitebního života zejména v otázce úspěchu, časného požehnání, vzestupu a stability - ale zapomněli jsme, že Kristus otrásl pozemskými jistotami a uvedl v pohyb i moci nebeské, aby pozvedl náš pohled z klamných sugescí modlářství a štěstí ke království vskutku neotřesitelnému, které není v naší metafyzice, jak by se

některým kritikům zdálo, v naší ideové konstrukci či docela obyčejném zbožném přání, ale jen a jen ve věrnosti Boží, kterou neumíme – teolog neteolog – nikterak popsat, vypočítat a předvídat, nad níž leda smíme znovu a znovu vděčně užasnout.

Tato naše bezbranná vděčnost není však sama. Je obklopena oblakem martyřů, slavnostním shromážděním, živými i mrtvými – leč Bohu jsou i mrtví živi: jsou živi s Abrahámem, Izákem, Jákobem, zatímco jemu je mrtev jedině ten, kdo setrvává v hříchu. Odkládejme tedy své hříchy ve svatyni, svou duchovní mrtvolnost a přijímejme v hlubokém potření i následné radosti očistné a obživující účinky krve Veleknězovy. Odevšad se přibližují zpěvy a chvály. Odevšad se přibližuje Jeruzalém. Poslední spása proniká nocí. Jeruzalém sestupuje jako nevěsta okrášlená, jako záře posledního smyslu troskami a slzami. Boj víry je těžší než boj o život. Vždyť je to boj o spravedlnost. Abychom Boha ctili a milovali nejen jako dárce života a hlubinu vnitřního pokoje, ale i jako zdroj spravedlnosti, jako nápravce všech věcí. To potom znamená přivolávat a v tom smyslu i přibližovat Jeruzalém, a tím i jedině vítězství hodné tak vleklé a strašné války, okamžik, kdy nejen Bůh sám, natož člověk sám, ale naopak
Bůh s lidmi
spolu zaplaší tmy
příboje nicoty
dotírání záhad
chechtot propasti
a spolu zažehnou
v obecnství Beránka a národů
věčnost své nejzazší
zde v bolestech jen tušené
v záblescích uchvacované lásky.

AMEN

8. února 1998 Jindřichův Hradec
1. března 1998 Salvátor Praha

JISTĚ propasti zoufalství jsou možná pečlivě skryty ateistům, ale nevyhýbají se, jak bychom o tom asi rádi snili, právě člověku, jenž v Boha z celého srdce doufá. A tak bývají v životě toho i onoho věřícího člověka nejen odpustitelné chvíle, ale někdy i vskutku odstrašující dlouhá údobí, kdy své víře málo rozumí. Když se věřící ocitá s dosavadní podobou své víry ve vážných nesnázích, vstupuje, ať si to uvědomuje či nikoli, do situace Jobovy.

Když čteme knihu Jobovu jako celek, marně v ní hledáme uspokojující odpověď, proč Job trpí, co nebo kdo za tím vězí, odkud se doopravdy bere zlo. Jsou v ní sice alespoň pokusy o onu odpověď a jsou míněny velmi vážně, ale výsledná reakce trpícího Joba na dobré rady a hluboké postřehy jeho přátel je kromobyčejně prudká, vášnivě odmítavá. Možná, že sami někoho známe, kdo se Jobovi podobá. A kus Joba objevujeme sami v sobě. Málokdo z nás ovšem prožil tak pronikavé neštěstí jako Job. Ale i utrpení jiných, zvěsti o koncentracích, mučírňách, povodních, hladomorech a podobně otrásají v tajnosti naším srdcem, úsměv na rtech nám tuhne a odpovědi naší víry, alespoň jak jsme je byli dosud schopni formulovat, se nám začínají jevit vzhledem k příboji všeho zla poněkud nevěrohodné. Tuto úzkost z vlastní nevěrohodnosti můžeme však už jen těžko ventilovat v některé ze svých současných církví. Církev s prominutím sotva lezou, sotva popadají dech, zavalují je starosti restituční a platové. Současný Job nenalezne ani ty své tři přátele, jimiž se už předem všude opovrhne jako prý pouhými teoretiky, či drsněji řečeno náboženskými tlačaly. Církev se bojí být farizejská, dogmatická, ortodoxní, starověká, středověká, byzantská, barokní a kdoví jaká ještě, stručně řečeno nesočasná, zato publicistice se otevírají dokořán kdekterá kostelní vrata, všem těm nekonečně omílaným, a v tom smyslu vskutku současným mediálním zaklínadlům, jež znějí: rasismus, xenofobie, menšiny, práva homosexuálů... A tak teologické diskuse v radikálním, a nikoli akademickém slova smyslu, tedy až do dřenev vážné rozpravy o Bohu a jeho

Naděje knihy Job

Job, 42,1-5

Tedy odpovídá Job Hospodinu, řekl: Vím, že všechno můžeš, a že nemůže překáženo býti tvému myšlení. Kdo jest to ten, ptáš se, jenž zatemňuje radu Boží tak hloupě? Protož přiznávám se, že jsem tomu nerozuměl. Divnější jsou ty věci nad mou stížitelnost, aniž jich mohu poznati. Vyslychejž, prosím, když bych koli mluvil; když bych se tebe tázal, oznamuj mi. Toliko jsem slychal o tobě, nyní pak i oko mé tě vidí.

projevech (a co jiného je rozprava Jobova s přáteli) přestaly být očekávány od církve, jak tomu bylo v jistém respektu světa možná donedávna a staly se i v pohledu církve, jež se čím dál víc stává pouhou služkou sociální péče, podezřelým přepychem. Proto dnešní Jobův bratr, dvojník nebo alespoň spoluchodec je odevšad zaháněn do sebe, to je ta jeho tajná, vnitřně krvácející rána, strašlivá samota, avšak nikoli běžná samota psychologická, že prostě jen chybí kus vlídného slova, lidské teplo vůbec, ale samota metafyzická, o níž se dnes nikde nemluví, a v žádném tisku, ani církevním, nepíše a neče.

Tři přátelé, kteří přišli, jak čteme, aby Joba politovali a těšili, jsou nejprve s ním skutečně solidární, při pohledu na člověka tak trýzněného se neodvažují ani promluvit: neříkají „upřímnou soustrast“ ani „Bůh tě potěš“, věty, které při pohřbech, a zvláště tragických, jsou tak choulostivé, udělají asi to nejlepší, co v té chvíli člověk může: jsou prostě jenom s postiženým, sedí těsně vedle něho na zemi ve stejném blátě, dávají průchod svému žalu, trhají svá roucha, sypou se popelem, jejich soucit není z nadhledu, jsou, pokud jen lze, na jedné rovině se souženým přítelem, trvá to sedm dní a sedm nocí. Trýzněnému to ovšem zbla nepomůže, ve třetí kapitole knihy prokleje den svého narození, říká strašlivé věci: ta noc, kdy byl počat, má být zlořečená od těch, kteří provádějí zlá kouzla, kteří rozpoutávají chaos a budí Livjatána z propasti – Proč jsem neumřel již rovnou v matce, volá Job, proč jsem vůbec vyšel na světlo, proč jsem si cestu do záhrobí nezkrátil bez onoho absurdního průtahu, jímž je tento život; tam v klidu a tmě záhrobní existence i vězňové konečně mají pokoj a nikdo na ně neřve, tam přece jen nastává jinak pouze v utopiích sněná sociální rovnost a otrok je oprostěn od svého trýznitele...

Pro srovnání s knihou Jobovou uveďme, že jiný pesimistický spis bible, kniha Kazatel, říká i svému pesimismu navzdory: sladké je světlo. Avšak Job jde v pesimismu dál, jeho pesimismus je mnohem vášnivější, jde až do nedohledných hloubek jeho vlastní bytosti: Job již i světlo a život do důsledku odmítá, je mu k ničemu náhlá skulina v mračnech, krátkodobé polehčení mu činí jak oslněnému tmu ještě tmavší, a tak se ptá s výzývavostí zoufalce: proč Bůh dává světlo zbledovavému a k čemu je život těm, kteří jsou truchlivého ducha?

Je věru těžko snášet takové útoky proti hodnotě života a víceméně nezastřenou výčitku vůči Stvořiteli. V průběhu knihy pozorujeme, jak se Jobovi přátelé snaží postiženého pochopit, ale i ukáznit tam, kde se jim zdá, že jeho jistě přípustný náрек se už mění v nedovolený výpad. V sázce je mnoho. To vědí oni, to ví stejně i Job. V sázce je Bůh sám: jeho spravedlnost, jeho hodnověrnost vůči člověku. Buď není Bůh spravedlivý, což znamená, že člověku křivdí, že mu podkládá vinu, kterou se člověk neprohřešil, že ho prostě bezdůvodně, řekli bychom sadisticky trýzní - což všecko Job na vrcholných místech svého nařikání výslovně tvrdí - anebo spravedlivý sice Bůh je, avšak způsobem málo pochopitelným, ve své spravedlivosti takřka zakrytý vším, co očividně každé spravedlnosti protičečí, znejasněný tedy a zkarikovaný vším, co se v té nepochopitelnosti člověku vsouvá vtíravě před oči - a to právě, když usiluje soustředit pohled na Boha - jako hrůzoplňná, démonická maska. Vždyť vskutku Job trpí neodbytnou sugescí, že Všemohoucí je jeho úhlavním nepřítelem, ačkoli zároveň tentýž Job ví, že se proti tomuto děsnému obrazu chce dovolat Toho, jenž je ještě dál, opravdu až za maskou a jenž Joba obhájí jakoby proti svým vlastním žalobám - Skutečně se Job takto dovolává neznámého soudce, skrytého vykupitele, v něhož doufá i na dně svého zoufalství, ba právě jedině skrze toto zoufalství: Všechno je přece proti Jobovi: všechno a všichni. Přátel se ho štítí, žena jím pohrdá, život se mu hnusí, smrt před ním utíká, Bůh si na něho zasedl... Nuže dobrá, dovolává se Job Toho, jehož nikde nenalézá, jenž vlevo i vpravo uniká, jenž, abychom to tak řekli, s tím vším okolo nemá naštěstí nic společného: s žádnou sebelépe vypracovanou teologií, s žádným sebebohatěji liturgizovaným náboženstvím, s žádnou sebezpěšnější spiritualitou, s žádnými také jadernými pravdami a lidovými moudrostmi, s žádným rovněž obecně přijatelným, protože mlhavým a zmateným obrazem Boha jako řádu nad námi, kosmického vědomí a podobně a konečně ani s žádnou filosofickou hermeneutikou a systematickou dogmatikou v celém řetězci věhlasných univerzit -

V těžkém konfliktu existence je to všecko málo platné, platí to beztak jenom někdy a jenom napůl, například skutečnost, že jak si kdo ustele, tak si také lehne: jednou ano, jindy ne, jednou dopadne gaunera zasloužené neštěstí, jindy se vzdmáhá v poklidu a nerušeně šíří svůj styl života v sobě podobných, zchytralých a kořistných dětech, kdežto lidé tiší, bez-

branní, někdy sice obdrží za dědictví zemi, ale častěji jsou vyháněni a mláceni po obou lících -

Job tedy ví mnoho moudrého o Bohu i o světě jako jeho přítel, ale nic mu to nakonec není platné. Tím, aniž si to přeje, zlehčuje zbožnost svých přátel, zpochybňuje základy jejich víry a oni se samozřejmě brání. Je někdy skutečně těžké nedat jim za pravdu. Ale Job nás svým zdánlivým a možná i skutečným rouháním zasáhne přece jen hlouběji, je přesvědčivější ve své bídě, v neřešitelnosti svého těžkého sporu s Bohem, ve svém kolísání mezi situací zvěře, jež je štvána neznámým ukrutným lovcem a situací důvěrného spiklence po boku Toho, který je úplně za vším, ještě dál za otázkou, ještě dál za bolestí, pořád ještě dál, až ho sice nelze dosáhnout, ale tam opravdu je tento Nevystižitelný a Nepopsatelný Jobovi nadějí, která se - novozákonně řečeno - nevidí, a která právě proto - až na konci, až za vším - je neotřesitelná.

Naše pozornost je proto v úhrnu celé knihy upřena skrze Joba ještě dál, dál za něho, není poutána výlučně a jedině jím, nesledujeme, učeně řečeno, pouze téma antropologické, nýbrž ve vlastním slova smyslu teologické. Teologický zvrat Jobova příběhu nastává v 38. kapitole, kdy poprvé promluví k Jobovi přímo Bůh sám, a to pod svým jménem rozhodujícím, pod jménem Hospodin. Je to týž Hospodin, který v úvodních dvou kapitolách má zvláštní spor s podivným vetřelcem mezi svými dvořany - se satanem. Bůh se chlubí satanovi svým věrným služebníkem Jobem, tento Boží spravedlivý nemá na zemi sobě rovného, satan ovšem napadá tuto Boží chloubu: je to proto, že jsi ty, Bože, ho obklopil ochrannou hradbou, že zahrnuješ ho požehnáním, vezmi mu však i jen kousek, a už se ti pěkně poděkuje, něco za něco, že ano, je to vlastně pro vás oba výhodný obchod - tak nějak můžeme shrnout satanovo rýpání. Bůh je svým způsobem vháněn do úzkých, odtahuje se od Joba, povoluje satanovi maximum, sází sám na Jobovu věrnost, vlastně má nyní Job obhájit Boha před satanem - Job sám ovšem nic takového netuší, neví, že je vpleten v boho-ďábelský spor, neví, že jeho utrpení je mnohem závažnější, než aby bylo jen ryze soukromě jeho... Z pozadí naší existence, které nám navždy uniká ve svých důvodech a hloubkách a které si na nejvyšší přibližujeme příběhy takzvané mytologickými, z víchřice nepochopitelná, která vyvrací naše nejskvělejší myšlenkové systémy jako

domečky z karet, k nám může promluvit, tak jako k Jobovi, Hospodin. Pak teprve zapomínáme na šípy nezodpověditelných otázek, na neřešitelnou záhadu, odkud se bere zlo, proč je tu bolest a soužení, proč jsou tu trýznitelé a jejich oběti, proč je tu očividné šlapání práva, proč jsou tu do nebe volající nespravedlnosti, nesrozumitelně naměřené dávky štěstí a neštěstí, lupičsky bezohledná i o lidi v plném květu losující smrt. Ani Hospodin, promlouvající ve vichřici, nevychází vstříc Jobovým proč. Neodvívá před jeho očima z tajemného, dosud zapečetěného svitku rozřešení záhady. Spíš léčí Joba z jeho ran tím, že odvádí jeho pozornost jinam. Ukazuje mu další a další divy svého stvoření. Učí Joba znovu žasnout. Hospodinův tón je v předposledních pěti kapitolách knihy milosrdný, nápadně odlišný od káravé přísnosti Jobových lidských přátel. Je to takřka způsob jakéhosi úctyhodného člena rodiny, který vede za ruku divukrásně hrůznou přírodou ustrašené dítě. Job v poslední kapitole procítá k nové podobě svého lidství, k pokoře člověka, který se vydává Bohu až s dětskou bezbranností. Kapituluje se svým zarputilým hledačstvím před Boží nečekanou laskavostí. Shledává, že nejvyšší možnou moudrostí člověka je nazřít, unést a přiznat po všem zápolení rozumu i citu, po všem vášnivém a zoufalém tázání svou bezúspěšnost. Zatemňoval jsem Boží radu při vši domnělé brilanci svých argumentů tak uboze, tak komicky, tak hloupě. Je v jistém smyslu vyvrcholením celé knihy, že právě po tomto přiznání, jak čteme, přijal Hospodin obličej Jobův. Že jej veřejně prohlásil za spravedlivého a dal mu i právo přímlyvy za přátele, které naopak i přes jejich formální pravověrnost označil za bláhové.

Jako lid Nové smlouvy věříme, že všechny otázky Starého zákona přesahují do Nového, že jsou sice na jedné straně zodpovězeny, ale na straně druhé i převzaty a prohloubeny, ještě víc otevřeny a dramatizovány. Tajemství Ježíše Krista není jednodušší a méně bolestné než tajemství Jobovo. Ostny Jobovy knihy nás mají až z dávných dob znovu zjitřit pro vnímání všudypřítomné Kristovy trnové koruny. Spasení bylo dobyto v nejhlubších propastech Božího utrpení, Bůh sám se stal člověkem, a tedy i Jobem, a právě v tom jobovství ještě více než Jobem, člověkem, jemuž se dokonce i jinak nesrovnatelný Job rovnat nemůže, člověkem, jenž je vždy v souladu s vůlí nebeského Otce, a který přesto na kříži volá: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil... Ani na toto proč nepři-

cháží žádná odpověď, nic pochopitelného, nic, co by nebylo jako spekulace i sebevýznamnějších teologů zas jen plytké... Víme jen, že takto bylo úpěno za nás, kvůli nám... Víme jen, že propasti trvají, že evangelium je sice radostná zvěst, ale nic nasládlého, a že jenom Beránek, ten zabitý od počátku světa, je hoden otevřít knihu a zrušit pečeti její, tedy že jenom Ježíš sestupuje bez viny do pekel, a proto také jenom on z nich vystupuje neposkvřněn, a tudíž povýšen do absolutní čistě a ospravedlňující platnosti svého utrpení, jež je tu jediným útočištěm jiných trpících, napůl nevinných, napůl provinilých, nerozluštitelně zapletených v soudní pře, které jdou nad všechen jejich pomysl – v tom je naděje evangelia, že jobovská stránka lidství není zaplašena, přelhána, přemalována, zarovnána do nějaké logiky, ale udržena v celé nahotě a děsivosti a přijata trpícím Kristem za svou. V tom je Bůh na straně člověka, zbožného i bezbožného, v tom je jeho vůle vyrvat ho ze spárů satanových, ať jako jeho bezbrannou obět, ať jako jeho přísluhovače a pacholka, či nejspíše jako velmi obvyklou kombinaci obojího. Stane-li se, že Bůh člověka skutečně vyprostí, vyzná potom člověk spolu s Jobem, že všecko jeho předchozí náboženství byly jen zprostředkované dohady. Teď se ocitá člověk přímo v Boží přítomnosti. Toliko jsem slyšel o tobě, nyní pak oko mé tě vidí. Svět utichá, lidé odcházejí, má vlastní duše žasne a zmlká, obklopena jase. Tys vešel a jsi se mnou. A netřeba to již vyjadřovat jazykem.

AMEN

12. července 1998 Jindřichův Hradec

22. listopadu 1998 Soběslav

MEZI záhadou zla, které jako by ve světě nebralo žádného konce, a mezi skutečným koncem tohoto zla se pohybuje naše zoufalství i naděje. Satan sjíždějící jako blesk, aby se rozlila tma hříchu do srdcí a temnost smrti až někam do základu stvoření – a proti tomu den Syna člověka, den sice také hrůzy, ale ve své podstatě právě pouze pro satana, hřích a smrt, avšak pro lidi, pro nesmírný počet lidí, o nichž smíme mít naději, že budou ze smrti vykoupeni, po krátkém otřesu den záchrany, slávy a světla.

Takto je vyčtena naše existence: Mezi tato dvě sobě protichůdná, bleskově náhlá, člověkem neovladatelná dějství. Do tohoto mezičasu přicházejí Boží návěští, pokyny a požadavky. Kristův imperativ bděte je jedním z nich. Tato Kristova výzva bděte míří v námi vybraném textu k pohotovosti připravenosti na den Syna člověka. Ale Ježíš svou řeč o konci světa proslavil před učedníky na Olivové hoře, kde měl zakrátko podstoupit svůj getsemanský zápas. I tam řekl Pán svým třem učedníkům: bděte. V té chvíli ještě Bůh časoprostorově blízký, vtělený Bůh v trpícím Ježíši.

A přesto jako by už tady byl zatlačován do své dálky, do otřesné samoty Boho-člověka selháním jeho nejbližších. U Lukáše je o učednících při Kristově zápasu výslovně řečeno, jak jsme četli: usnuli zármutkem. Možná že i tento mezičas, v něj po Kristově nanebevstoupení žijeme, vykazuje v chování církve stále se vracející dějinnou bilanci: zde příkaz bděte a hned vedle zase smutné hlášení o nesplnění: usnuli zármutkem.

Bděte, neboť nevíte, kdy Pán domu přijde, upozorňuje od těch dob alespoň zprostředkovaně, jako například v našem textu, na svou nepředvídatelnou budoucnost sám onen vlastník, jdoucí v čase své historické existence světem spíš jako odháněný žebrák, nemaje podle jedné evangelijní zprávy, kde by zde hlavu sklonil, hůř na tom například než liška s bezpečnou vlastní norou.

Nepřítomný pán domu

Lukáš 17,20–27; Marek 13,5–13
Matouš 24,42–44; Marek 13,32–37
a zvláště Lukáš 10,18;22,31;22,44–45
Marek 13,35a; Lukáš 17,24

I řekl jim (Ježíš): Viděl jsem satana jako blesk padajícího s nebe. – Šimone, Šimone, aj satan si vyžádal, aby vás třibil jako pšenici. Ale já jsem prosil za tebe, aby nezhymla víra tvá. – Ježíš v úzkostech zápasil a modlil se ještě usilovněji. Jeho pot kanul na zem jako krůpěje krve. Pak vstal od modlitby, přišel k učedníkům a shledal, že usnuli zármutkem. – Protož bděte: neboť nevíte, kdy Pán domu přijde. – Jako když se zableskne a rázem se osvětlí všecko pod nebem z jednoho konce nebe na druhý, tak bude Syn člověka ve svém dni.

Když tedy po svém nanebevstoupení své viditelné kontakty se světem přerušil, nastala ona situace jeho nepřítomnosti, která vlastně tvoří náš letopočet: Epocha, která když ne Krista, tak aspoň jeho insignie, dnešní hantýrkou řečeno: jeho křížové logo pronáší staletími převážně formou církevního místopřítomnosti, jež se čas od času jeví něčím přímo antikristovským. Tento establishment býval a je narušován jakýmisi disidentskými explozemi dychtivého a ovšem zas a zas rozčarovaného čekání na brzký druhý příchod Mesiáše Ježíše. Adventisté, pokud si správně vzpomínám, chodili v Americe v minulém století v bílých řízách vítat Pána na nějakou horu a Pán jim, jak vidno, v ústrety nevyšel. Snadno se tomu velké církve vysmívají. Ale co vlastně jako velké církve máme?

Obýváme teď s jinými dům nepřítomného vlastníka, dům jakoby bez pána. Bohem, jenž se druhdy zviditelnil v Kristu, opuštěný svět. Konáme v něm různé svěřené práce, ale ty nepatří domu jako takovému a výtěžek té práce nepatří zase nám, nýbrž to obojí, smysl té práce i ovoce, je schystáno nepřítomnému Pánu domu. A Pán je ovšem víc než ten dům, víc než veškerá naše zkušenost limitovaná naší časností a smrtí. Smysl a přesah našeho života kotví v neviditelnou. Ale věru není snadné trvat v naději tak náročné, tak vykloněné do Boží prázdnoty. Možná naopak do Boží plnosti, ta však vyprazdňuje předběžné obsahy světa, bere nám půdu pod nohama, činí z nás koktajlící blázní a nesvětské, či jak se říká: neúčinné existence. A tak vzniká v obyvatelích domu a zvláště v Pánově personálu, který by podle běžných představ měl být privilegovaný co do vnitřního klidu, psychické rovnováhy a podobně, pocit nicotnosti. Vždyť jejich všech práce a plahočení sice patří Pánu domu, ale Pán se zatím nevyjadřuje, Pán je daleko, opustiv svůj dům.

Kdo jsme, jak ve světě s tou trochou své víry dnes obstojíme, kdo je na nás křesťany vůbec ještě zvědav? Je toho příliš, co jsme si každý různého přinesli do tohoto kostela na hromadu společného smutku, který nás, jak se mi zdá, ochromuje všechny. Křesťany liberální, ale i ortodoxní. Rodilé evangelíky, tak či onak hrdé na své historické dědictví, ale i mladé víno mezi konfesemi volně rejdicích sympatizantů a konvertitů. Nikdo, mám za to, není či vbrzku nebude uchráněn. Dědíme po apoštolích řetězem svaté tradice nejen pohotovost ke bdění, nejen statečnost ve střetu s nevěrou světa a podvrtnými motivy vlastního srdce,

ale i onen ochromující zármutek Petra, Jakuba a Jana, kdy Ježíš osaměle bojoval.

Kristus je někdy ze světa tak vytlačován, že i milující víře jsou jakoby přímo odtáty ruce, které by chtěly trpícího Boha podepřít. Tento případ Boží getsemanské samoty nastává opět nyní na konci milénia, především v duchovní prázdnotě současné Evropy a jejích znicotnělých církví. Nebýváme v tomto brutálním prostoru hypermarketizace všeho od viagry až po filosofické příspěvky dnes jako kazatelé příliš schopni ta svým způsobem tichá tajemství evangelia, sycená co do výrazu metaforikou starověku, přesvědčivě zvěstovat.

Známe to dobře: tu vyčerpanost z vlastního mlčení, kdy i naše výrazy, vykoupené hodinami přemýšlení, odvažování, týravé skepse a uzavírajícího, pravdě odpovědného zakotvení, jsou vyvraceny jako hříčka mezi hříčkami naší hravě vražednou současností, která čím je programaticky tolerantnější, tím je fakticky ještě vražednější. To vidíme už v politickém slovníku. Co potom tady ještě s teologií, která až na výjimky, se do značné míry stává služkou publicistiky. Když například někde dnes doopravdy teče krev, nežádá společnost nic než beznázorovou opatrnost, takzvané objektivní reportáž. Vše ostatní je podezřelé z vášně. A pokud jde o teologii, tak leda ještě Kierkegaard si mohl dovolit říci, že víra je vašeň. Avšak v současnosti slovo nice neznamená. Je odpojeno od poslání, k ničemu bezpodmínečně nezavazuje. A proto v samém strachu z takzvané vášně, to jest ve skutečnosti ze zaujetí, jež by otráslou mou jednotlivou existenci, aby se probudila do viny, do pokání i do víry, se tu daří vskutku nebezpečným emocionálním plurálům. Bez nejmenší reflexe a odpovědnosti. MY, VY, a hlavně ONI. ONI jsou vinni, ONI vraždí, anebo ti druzí ONI, jsou různí ONI. Hlavně, že MY ne! Každý odpadlík od plurálu je této billboardové době zhola nesrozumitelný, v tom opravdu vážném si lze dnes jenom otloukat hlavu na samotce. Je proto dnes asi lépe vést monology a před Pánem rozprostírat svou duši v singuláru.

A tak bez košatého výrazu kralického, jak býval druhy můj obyčej, se v těchto dobách docela šedivě ptám: kde jsi, Pane, kdy přijdeš, kdy se vrátíš, Pane světa, Pane i mého domu, mé takřka kostnice - vím nejen,

že jsi tu již pobýval, jak dnes registrují konečně i ateistické lexikony, nýbrž tisíckrát mne to i vnitřně oslovilo, ba uvedlo v mocné pohnutí; avšak tisíckrát jsem na tebe zase zapomněl, na tvou neskončenou causu. Ano, vina, má velká vina, vyznávám to jen před tebou, sám víš, že bez divadla, i když občas též s druhými, v tom nezázivném drmolení před Večeří Páně, avšak pomoz mi, aby mi to jednou už k něčemu bylo, vždyť i kajícnost, nepřijdeš-li ty sám, koneckonců zas ochromuje: říkají mi to přece ti veselí, ti pouze v sobě kotvící, ze sebe kolo roztácející: kde je Bůh tvůj, kde je to zaslibování o příchodu jeho: passé, passé, všecko passé...

Navštiv nás, Kriste žádoucí, ten středověký chorál je pro mne ještě v přesvědčivém plurálu, navštiv nás, tak jako ses dal poznat oněm dvěma poutníkům do Emauz po ukončení svého výkladu tóry i proroků v ten smysl, žes musel nejprve trpěti - ach, světlo obličejů tvého na sklonku dne při lámání chleba - Ano, vstal jsi ze smrti a vešel ve slávu svou, nezapomněli toho již nikdy, ale ta žízeň po kralování Hospodina skrze Pomazaného jeho, ta tu i potom zůstala neutišena, to dychtění po záchráně šlapaných a zmučených, po zachování památky spravedlivých a po jejich podílu v budoucím světě, po jejich povstání v království Božím, a to nejen erbovních bojovníků, ale i schýlených třeslic, čadících knotů a nalomených trtin - Jistěže: bez vyslyšení tu zatím doutná ono doufání v Knížetě pokoje, toto skutečné, a nikoli jen salonní či kongresové souputnictví oněch dvou jinak rivalizujících sester, synagogy a církve, třeštivé vyhlášení, tupené co utopické blouznilství či nejhouževnatější mýtus -

Ach, Pane domu - daleko jsi odešel, opustiv dům svůj: a já tě vzývám a prosím, ačkoli nedohlížím všech důsledků, zač prosím: navrát se ze své daleké cesty, ze svého ukrytí a odmlčení. Vždyť znám jenom tvé zastupce: jednou elitní nevelkou řadu biskupů římských, jindy nezměrné množství tvých bezejmenných služebníků, kteří o tobě svědčili a svědčí mnohdy i pod tyrany, a to nejednou až do ztráty hrdla - A i já jsem, i kdybych se pýřil nebo vzpouzel, činovník tvé agentury, tak to aspoň vidí ostražitý svět, člen církve prostě. Ach, jak mne děsí moje ubohost! Tolik jsou přece někteří horliví, obětaví, nadáni charismaty - Ale mně to všechno, odpušť mi, Kriste, napořád k radosti nedostačuje, mé vlastní

srdce mi neskýtá pokoj a vylučštění, žádná církev mi nepřináší odpověď, žádný profesor teologie: a také žádná spiritualita, meditační technika a intimita klášterního závětrí mi tebe nepřistrčí z těch strašných dalek a ti, kdo opravdu budí můj respekt a přivádějí mne svým martyriem k mému vlastnímu sebezošklivení, mne právě nakonec, aniž za to mohou, jen dočista zhášejí a dolamují, mě, zmíněný již neprospěšný knot a málo chrabrou třtinu-

Kdybych tak, Pane věděl, kdy opravdu přijdeš: - odpusť mi, že to jednou řeknu i takhle: Už se mi notně zajídá ta služba vrátného. Rád bych si čím dál víc zdřímnul, leč platí příkaz, že nesmím. A řekni, můj daleký Pane, k čemu to vůbec je? Nic nikdo na mě nedbá. A především na tebe ne. Tlampačem rozhlašovali: Žádného Pána není. Tenhle dům jsme my sami. A mě jen popichovali: Sed' si tu na štokrleti, blázne. Patříš k folkloru. Toč si svůj flašinet. Hezké náboženské písničky. Kuriozity patří ke svobodě. Liberální demokracie tě krmí. Krmí tvou zbytečnost, církvi s peticemi, tak pošetile pyšná na svůj kulturní vklad!

Až jsem byl kolikrát v pokušení s tím praštit. Přistoupit jim na to, že svým domem jsem já sám. A zajistit se proti tobě jako proti zloději. Řekl jsi přece, že podobně za noci, za pokojného spánku zasloužilých, nehlášeně vtrhneš. Ne, svého domu bych nedal podkopat. Vždyť věru je lepší cítit se v domě hospodářem nežli čeledínem, neřkuli dřepět před branou jako již řečený vrátný. Ale brzy jsem se rozpomněl: na tebe vyzrát nelze. Výpočty apokalyptiků selhávají. Ty sám přijdeš, kdy chceš. Či lépe řečeno, až tě zase pošle Otec. Jedině on ví o té hodině.

A v téhle zprávě o Otci jsi opět zvítězil nade mnou, nad mou bezbřehou únavou. V tomhle tvém upozornění se zas počala moje naděje. I proti mé vlastní náboženské zvrácenosti: chtít být tu za tebe. Chtít být pod rouškou zastupitelství skutečným pánem domu. Správcem času a vykladačem věčnosti. Ach ne! Nevím, proč to všechno je. Nevysvětlím zlo a hřích. Neomluvím ten průtah dějin, v nichž mnoho smyslu nenacházím. Sám jsi viděl satana vřítit se ve svět jako blesk. Marné je pizlat se s příčinami. Je to tu náhle zničehonic. Prosil jsi za Šimona i za všechny apoštoly i za všechny jejich duchovní potomky a ubohé odvozeniny, aby nezhylnula jejich víra. Prosil jsi i za mne, za všechny církve uplynulých

dvou milénií, aby je onen tříbitel pšenice, matoucí protivník tolika protilehlých podob nezdoval. Jednou krvelačný Netvor, jindy uhlazený Mefisto. Prosil jsi, aby nás nikoho nepřivedl k pádu. Tu nátlakem nějaké tyranie, onde osidly takzvané svobody.

Vím také, Pane, že nemám zoufat, i když tak dlouho nepřicházíš, že mám raděj zůstat doma než někomu z netrpělivosti naletět. Což nebylo toho dost? Mesiáš za mesiášem. Recept na recept. A dokonce samet na samet. A ony hrůzy stále trvají a jsou navíc vždy jen začátek porodních bolestí. Co se to vlastně rodí? Pokud jde o tebe samotného, pak dokonce i vprostřed oněch hrůz naše spasení. Jinak bez výjimky manko, vždyť stojí psáno v žalmu, že není, kdo by činil dobré, není ani jednoho. Tedy trvalé výběry celého lidstva z účtu, dluhy a viny.

Jen v případě tvé chudoby jsme vpravdě zbohatli. Nedohlédnu, nedocením, jsem tupý divák Pašijí, jež jsou tu přece i kvůli mně. Zemřel jsi, jak věřím, i za mne. Proto se uchyluji k té opovázlivosti, že se vůbec k tobě modlím. K tobě, který jsi Světlo ze Světla, věčný Syn věčného Otce, Bůh z Boha. Těchto titulů si dovoluji i v tomto pozdním čase takřka hasnoucí křesťanské víry v Evropě pro tebe užít, jež Duch svatý dopomohl nalézt otcům při antických koncilech. Ať už to pohoršuje všechny ty, kteří se k tobě nemodlí, v domněle lepší věrnosti Hospodinu jedinému. Neboť věřím, Ježíši, že ve tvé jednotě s Otcem je pravá jedinečnost Hospodina. A vzývám-li tě, vzývám s tebou současně a nedílně Otce, vzývám to veliké tajemství tvé nestvořené a předstvořené spjatosti s Ním skrze Ducha, vzývám tě, ty prvotní Tajemství svaté Trojice, jež jsi k sobě druhotně připjalo lidství, a nevzývám tě tedy, Ježíši, ani jako jakéhosi druhého boha, ani jako zbožštělého člověka, nenařušuji monoteismus, jak bývá dnes neblahý zvyk tvrdit proti bohopoctě Boha-Syna, vzývám tě, Bože jediný v Otcí, Synu i Duchu a skláním svá kolena před tebou.

Před tebou i před národy je už pouze hodina tvého Příchodu ve slávě, tvá Parúsie. Jiná je tvá sláva než baldachýny a paláce církve. Kéž, Kriste, se lid neodvrátí pro hříchy církevního zlata a panství od naděje, která je toliko ve tvém Dni, jenž srovná pahrbky pýchy. Přijď slávo Boží a Beránkova, přijď Trůne prvoposlední, přijď Pastýři dobrý, Vladaři vy-

borný, prameni i strome, skýtající listí ke zdraví národů. Vždyť bolest celých dějin rodí opět jen bolest. Hřích ke hříchu se váže v řetěz stejnosti. Svět se k svému sebepřekonání nevyvíjí. Jak by také mohl? Jako by měl vyskočit nohama z vlastních nohou, jimiž skáče. Tak je to nemožné a absurdní. Ty však, Synu člověka, přijdeš náhle. Blesk proti blesku. Zničehonic se vřítíl ve svět satan. Zničehonic se rozsvítí v oněch temnotech tvůj slíbený Den.

AMEN

16. května 1999 Salvátor Praha

23. května 1999 bytové bohoslužby Jindřichův Hradec

KDNEŠNÍMU našemu sejití, kdy se má mluvit především o utrpeních Kristovy církve ve světě, jsem vybral text, který se k tomu na první pohled možná nehodí. Avšak apoštol Pavel, který zejména v citované epištole hovoří tak často o kříži Kristově, nás jistě dovede i k utrpení Kristovy církve.

I my, kteří svou víru vyznáváme zde a nyní v poměrné pohodě a vnější svobodě, nejsme zbaveni hrozby souzení přinejmenším vnitřního. To vzniká z bolestného vědomí, že církev Kristova nemusí vždy trpět od nepřátel evangelia, ale někdy mnohem víc svým vlastním selháním, blouděním, či dokonce rozkladem. Vždyť nás čím dál víc znepokojuje dnešní podoba naší Evropy, druhdy alespoň takzvané křesťanské. Kdo je tu ještě v našich turismem prolézaných městech alespoň pranepatrně zvědav na tu divnou zvěst o nadsvětelné spáse v ukřížovaném Ježíši z Nazareta, na zachraňující zprávu pro zdrcená a pokorná srdce, která tak tvrdě kontrastuje s kultem úspěchu, reklamy, požitku a prestiže?

Počátek naší útěchy budiž v tom, že Korint Pavlovy doby nemohl být k apoštolově zvěsti o mnoho přejnější. Z toho nedobrého by nám totiž leccos připadalo na Korintu povědomým. Jako by to do značné míry byla metropole dneška. Takhle podle historiků vypadal Pavlův Korint: Kosmopolitní helénistické velkoměsto se dvěma přístavy, tedy obchodní překladiště mezi východní a západní částí Středozemního moře. Žili zde i procházeli lidé původem z nejrůznějších zemí, společenský přepych tu kontrastoval s nesmírnou bídou. Ve vykřičené přístavní čtvrti se provozovala běžná prostituce, avšak ve chrámu Afroditině měla své působiště prostituce sakrální, nacházelo se zde přes tisíce nevěstek, zasvěcených jmenované bohyni. Do této řecké metropole obchodu, sportu a neřesti tedy apoštol přišel a založil tam roku 50 sbor, kde osobně byl činný asi půldruhého roku. Tento sbor mu obzvláště ležel na srdci, a právě proto mu působil i mnohá hoře. Pavel kvůli konfliktním

Všecko je vaše

I Korintským 1,11-12; 3, 3-7.21-23

Neboť oznámeno jest mi o vás, bratři..., že by mezi vámi byly různice. Míním pak toto, že jeden každý z vás říká: Já jsem Pavlův, já Apollův, já Petrův, já pak Kristův. -

Ještě zajisté tělesní jste. Neboť poněvadž jest mezi vámi nenávisť, svárové a různice, zdaž ještě tělesní nejste, a podle člověka nechodíte? Neboť když někdo říká: Já jsem Pavlův, jiný pak: Já Apollův, zdaliž nejste tělesní? Kdo tedy jest Pavel, kdo Apollo, než služebníci...? -

A tak nechlub se žádný lidmi: neboť všechny věci vaše jsou. Buď Pavel, buď Apollo, buď Petr, buď svět, buď život, buď smrt, buď přítomné věci, buď to budoucí, všecko jest vaše. Vy pak Kristovi, a Kristus Boží.

situacím napsal sboru více dopisů, z nichž ale jenom dva, to znamená naše obě epištoly, se zachovaly.

Zkoušel jsem si představit, co by apoštol asi vzkázal na toto naše sejití nám. Zároveň jsem se pokusil vžít do situace, co bychom apoštolovi odpověděli. Jako by tedy nám Pavel napsal: Milí bratři a sestry, jste na první pohled jako všichni, vaše duchovnost je jen domnělá, podléháte stejným vztekům, depresím, revnivostem jako každý druhý; a přesto jste Kristovi, patříte mu. Protože víte, koho jste, protože vám tu věrnost Kristovu připomínám, můžete také snést mé pokárání, k něčemu vám to opravdu bude, více se budete obírat Boží věrností než kvalitou či nekvalitou lidí, pozvedne vás to z těch depresí nad církví, nad vámi samými, nad celým tím mravním a hodnotovým rozvratem světa. Zatím však chodíte podle člověka, to jest žijete způsobem takzvaně normálních lidí - ano, máš pravdu, apoštol Pavle, lidí *takzvaně* normálních: vždyť sotva lze za normální považovat to všeobecné sočení všech proti všem, říká se tomu hospodářská soutěž, samé kličkování a podvádění, tunelování: ale my ubohá menšina v tomhle národě, my současní protestanté čeští, my smutné ostatky dávných velkolepých tradic, my zemdlelí potomci a hasnoucí jiskry staročesko-bratrské minulosti, my teď pod vahou tvé kritiky, jež skrze Korint jde až do našich poměrů, si uvědomujeme, že jsou ještě horší věci než tunelování: ostatně podobně jako ve tvém Korintě jsou jenom nemnozí z nás společensky význační a majetní a patrně už vůbec v našich řadách nenajdeš bankéře a opravdu nápadné zbohatlíky - ve světle tvého dopisu rozeznáváme, že jsou to opravdu velmi zlé věci, které se nám nikterak nevyhýbají, horší než pády bank, hroucení podniků a další pozemské pohromy, totiž to podlouné a stále pokračující podvracení víry v Pána, kterého ty jsi zvěstoval, rafinovanými náhražkami, tím vším, co jsi ty, Kristův služebník, nazval z hořké zkušenosti moudrostí tohoto světa; a moudrost světa našeho, světa soudobého, kterou podle tebe Bůh hodnotí i při nás jako opak moudrosti, jako marnost a pošetilost, spočívá v tom, že všude člověk hledá zas jen člověka, že všude se zhlíží ve svých vlastních myšlenkách, ve svých filosofiích a spiritualitách, ve své spřízněnosti s vesmírem a jeho strukturami, jak mimo jiné dosvědčuje i dnešní oživená poptávka po astrologii; že všude nachází sám sebe jako prazáklad nebo střed, že sumou sečteno jen ze sebe všude vychází a všude zase jen k sobě vchází -

Moudrost tohoto světa a zejména světa současného je tedy všepronikající sebekult člověka, chlubení se člověkem. Modlár člověka se ovšem chlubí ne každým, nýbrž jen některými lidmi, nějakou údajnou elitou a těmi ostatními více či méně pohrdá, po případě je za lidi ani nemá. Extrémní důsledky takového postoje vidíme například v existenci vyhlazovacích táborů. Člověkostředné náboženství se nakonec k žádnému bližnímu nevztahuje, ale naopak dělá střed vesmíru z každého, kdo tuto modloslužbu praktikuje. Každý se pak chlubí sám sebou. Vidáme potom boj všech proti všem, zakuklený do nesnesitelných úsměvů a reklamní slušnosti. Chlubí-li se někdo zdánlivě někým jiným, je to jen zdvořilý manévr. Vždyť chlubit se sebou přímo, vyvolává závist a odvetu. Přece jenom se to zdá příliš nestydatým. A tak se jednotlivci schovávají jednou pod slávu své firmy, jindy pod fascinující lesk své strany a bohužel někdy i pod nezaslouženě dobrou pověst své církve. Stává se, že ten nebo onen vypadá jako mírnost sama: skromný člověk, který na sobě nelpí a sebe nestaví na odiv: a hle, tu se zas chlubí někdo vlastní svatostí! Buď si skrytě lichotí, jak je dobrý, anebo, pokud tento sebeobdiv prohlédl a odmítl, je zase nemálo hrdý na to, jak je pokorný. Ne, lidská pýcha není člověkem přemožitelná. Jednu hlavu sani setneš, deset jiných vyroste. Když takový Martin Luther zlézal v 16. století v Itálii jako kajícník po kolenou schody k podobným úkonům určené a nezávisle na něm totéž činil při novopacké pouti k Panně Marii Alois Adlof ve století devatenáctém, měli oba kajícníci podle vlastních svědectví svých zbožných výkonů opravdu dost. Nahlédli každý z vlastní otřesné zkušenosti hlubokou zákeřnost toho, čemu reformace říkala skutkařství. Snad teprve v takovémto zoufalství, v onom požehnaném smutku, který je podle Boha, přestává na chvíli onen všepronikající člověkův sebekult. Měl by však přestat natrvalo. Dokonale se tak nicméně nestane, dokud se budeme plahočit v tomto smrtelném těle. Měla by tedy být tato modloslužba alespoň zásadně podlomena. Do kořenů našeho bytí by měla vstoupit a nově vstupovat usmrcující, a právě proto uzdravující milost. Do neprůhledné spleti úzkosti, viny a alibistického sebechvalného klamu léčivý meč Božího soudného a lišícího slova. Bůh sám jako vítaný host, přítel a lékař a svobodně zvolený král.

Ano, to všechno víme, či aspoň tušíme, po tom všem nejpřímněji upíme, a přece vyznáváme s tebou, Pavle, pisateli listu k Římanům, že když

chceme vykonat dobré, tu se nás opět přidrží zlé. Bylo ti velmi proti myslí, co by jinému nesmírně lichotilo: když někteří v Korintě s nezkrotným zanícením prohlašovali: já jsem Pavlův, jsem z družiny jeho autentických žáků, on je můj pravý učitel, moje svrchovaná teologická autorita; o tvém kolegovi Apollovi jiní prohlašovali totéž; třetí skupina se neznala k jinému než k údajnému předchůdci pozdějších papežů, ke vzdálenému Petrovi; a někteří dokonce i Krista samotného, v tomto hmotném světě již nepřítomného, měli jen za jednoho z vás, za jednu z pouze lidských autorit, ze kterých si vybíráme podle svého vkusu. To pro tebe byl jistě vrchol. Naprosté nejasno o podstatě víry. Ve sboru, který jsi sám vypěstoval. Ty jsi štípil, Apollo zaléval, ale to vpravdě rozhodující působil Bůh: víru samu, její růst i ovoce. Ne na sobě jste si zakládali, ale všechno čekali od Něho. Ne sebe jste kázali, ale Krista a k tomu ještě s tím pohoršlivým zvýrazňováním jeho kříže. Raději Boží divotvorné bláznovství jste vzývali než vlastní sebevědomou, svět a jeho hodnoty potvrzující moudrost. Proč na tohle najednou zapomněli?

A tak i my, Pavle, svědku Kristova kříže, jsme nuceni s tvými Korintány před Pánem v pokání vyznat, že hledáme v církvích našeho dneška především své idoly, své superhvězdy - nejde nám už tolik o to, jak leželo na srdci našim reformačním vzorům, ke komu nad sebou ten který kazatel kázáním odkazuje, ale spíš o to, jak skrze kázání vynikne on sám, jaký obdivný šepot vyvolá, hleďte, tyhle diplomy si přivezl z těch a těch zahraničních univerzit, má důležité známosti mezi nynějšími politiky nebo aspoň radními, v televizi byl přímo k zulíbání, okouzující uhrančivá tvář připomínající portréty od El Greca, a v rozhlasových bohoslužbách předčí co do přednesu profesionály, kulturně společenský život už s ním počítá jako s konstantní veličinou a jaké zajímavé spory s institucemi a konzervativci čerí, že? Má prostě vlastnosti neodolatelného guru...

Když slovo Boží skrze text apoštola Pavla na nás tak drtivě dolehlo, až jsme se s někdejšími Korintány solidarizovali v jejich selhání, navrch ovšem po dvou tisíciletích dalších dějin s pocitem mnohem většího zabloudění, máme nyní též odvahu přijmout od Pavla i slovo naděje, slovo určené nejen Korintánům, ale do téhle naší mizérie právě i nám, křes-

ťanům unaveným, liknavým a kvůli té únavě mnohdy i lhostejným. Kristova věrnost platí. Stačí se vrátit, stačí slyšet, stačí předložit Pánu ne nějaké mimořádné dary a oběti, ale spíš nepříkrášlenou bídu své situace. „Tak jakýž jsem, ač nemám nic.“ A pak, když už nás ani nenapadne se něčím chlubit a vykazovat a něco snad kvůli tomu nárokovat, když tedy jen mlčky předstoupíme s tváří přikrytou v hanbě, zaslechne to neuvěřitelné Pavlovo slovo: Všecky věci jsou vaše: i já Pavel, i skvělý můj spolupracovník Apollo, i nejpřednější z apoštolů Petr, všecky autority na zemi, ba i ty nejduchovnější, jsou pod vaší vlastní správou, pod vaší neskonalou osobní svobodou, žádná církev vás poručníkovat nebude a nemůže a ovšem ani svět vás neuvězní, jeho obávaný běh a zákony, a ani váš vlastní život, tak přece plný lsti a zádrhelů vás nezaskočí - a slyšte již i to neslýchané: ani smrt a její předvoj, nemoc, utrpení, nespravedlnost, mučení, holocaust a další pekla vás nesevřou, nezajmou a nezametou pod sebe jako nějaký vyschlý hmyz, budete smrti navzdory, budete nad ní a budete po ní, nic nynějšího ani budoucího vás neujařmí a nepozře - za jediné ovšem podmínky: že budete Kristovi a Kristus pro vás ta těsná a výlučná brána k Bohu.

Nemusíme být právě nápadnými hrdiny víry. Když jsem se už, byť pouze dvěma slovy, dotkl mučírén a vyhlazovacích táborů a vzal jsem si na pomoc proti tomuto triumfu zla Pavlovo slovo, mohu být podezřelý z laciné útěchy. Vždyť sám jsem nikdy mučen nebyl a z žádného zařízení, které by se i jen zlomkem podobalo Osvětím, jsem nikdy nemusel osnovat útek. Chápu proto pro svůj vlastní případ ono podezření z laciných řečí. Ale ten určitý počet křesťanských martyřů, někdejších, avšak i zcela nedávných, především v některých zemích dnešního islámu anebo trvajících komunismu, kteří dosvědčili svou víru uvězněním v těžkých, mnohaletých žalářích, pracovních táborech nebo i přímo ztrátou hrdla a o nichž jsem se sám dozvěděl především z tiskovin v tomto městě vydávaných, na mne zapůsobil nesmazatelným dojmem. Mám teď samozřejmě na mysli bulletin Hlas mučedníků, který mnozí z vás odebírají a podporují, a neméně ovšem i několik knih s touto problematikou, které již vydalo zdejší nakladatelství Stefanos. A tak alespoň o takovýchto mučednících, které podobně jako já znáte ze své vlastní četby, si dovoluji vyjádřit své přesvědčení, že odvahou a ryzostí své víry, spojené s následováním tupeného a skandálně odsouzeného i usmrceného

Ježíše Krista zdolali propast svého strádání, po případě své vlastní násilné smrti a přešli po ní vítězně. Nicméně, jak již řečeno, nemusíme být všichni a všude ve své víře martyrskými hrdiny. Stačí někdy cosi zdánlivě mnohem menšího. Vezměme ještě i v závěru dnešního kázání na pomoc apoštola Pavla. Na jednom místě v listu ke Galatským (Gal 6, 14b) říká: skrze Krista je mi svět ukřižován a já světu. Kříž tedy není vždycky jen doslovně míněný mučicí a popravčí nástroj, ale i zvláštní způsob Boží blízkosti člověku. V jistém smyslu svět Bohem trpí, je jím zbavován své sugestivní přitažlivosti, své náročivosti vůči nám, je náhle smutně nezáživný a dokonale bezmocný. A člověk Bohem vysvobozovaný začíná být podobně nezajímavý pro svět. Ustávají pak vůči Božímu člověku světské nabídky, ale i nebezpečná pokušení a satanské kličky. Avšak mějme se na pozoru: Řekne se svět a hned jsme na koni. Vždyť je opravdu nadbytek toho, nad čím je patřičné se mravně rozhořčit a tak alespoň čas od času řečneme o nezbytnosti nějaké petice. Například život v našich nynějších městech, ba takřka už i osadách je téměř, jak všichni zakoušíme, pod neustálou agresí vsudypřítomné pornografie. A počet pražských prostitutek, vyjádřený poměrem k počtu městských obyvatel, pravděpodobně předčí podobný poměr v Korintě Pavlovy doby. A bez nadsázky nás téměř mrazí, když slyšíme a přímo na ulici vidíme, jak narůstají narkomafie, vůči nimž jsme jako běžní občané v podstatě bezmocní. A tak dál.

Ale jsem přesto přesvědčen, že ten nejnebezpečnější svět není kolem nás venku jako výslednice různých masových pohybů a vlivů, ale spíš v každém z nás jednotlivě. Být tady mocí Kristova kříže umrtven světu by mohlo znamenat odumřít té už zmíněné pýše na člověka a tím především své vlastní nezdolné důležitosti a zraněné hrdosti, jež ji vždy doprovází. A tím svobodně vydechnout po odložení onoho otravného břemena, jímž si je člověk sám ve své nerudné nevraživosti, nabýt již jednou ve své tváři přátelského výrazu pro druhého, být mu konečně skutečným bližním, a již touto proměnou v souladu s reformačním heslem *sola gratia*, z milosti Kristovy a s přispěním Ducha svatého vrchovatě plnit jinak těžko naplnitelný svatý Boží Zákon, požadavek bezelstné nerozeklané lásky, v níž není úzkostných výhrad, omezujících propočtů a prostě strachu, a tak spolu s těmi, kdo skrze kříž našeho Pána se podobně jako my učí umírat své sebelásce a sebechloubě, vcházet

v nepřetržitém pokání jako část jeho rozptýleného stáde, jako právě zdejší hlouček bratří a sester skrze ty nikdy nezavřené Dveře, kterými zůstává náš Pán Ježíš ze sevření smrti a nenávisti a vůbec způsobů tohoto světa k pravdě a do světla, do slávy Kristova zmrtvýchvstání, v němž se zakládá naděje v naši vlastní proměnu, k prýštění života věčného z pravého Boha jediného.

AMEN

29. srpna 1999 Praha-Žižkov II

18. září 1999 Jindřichův Hradec při misijním dni Hlasu mučedníků

OBSAH

- Předmluva --7
Zákon a milost --13
Nikodém u Mistra v noci --20
Nenávist k vlastní duši --26
Pacholík a drak --32
Přímluvy Ducha --40
Ježíš a Samaritánka --46
Bláznovství kříže --52
Nevíme dne ani hodiny --58
Skrze krev veleknězovu --64
Naděje knihy Job --72
Nepřítomný pán domu --78
Všecko je vaše --85

*Pavel
Rejchrt
dvanáct
kázání*

Grafická úprava Vladimír Nárožník
(s použitím autorova linořezu na obálce)
Vydalo v roce 1999
nakladatelství STEFANOS
Stanislav Maxa
Klásterská 127/II.
377 01 Jindřichův Hradec
Sazbu zhotovil Petr Kadlec
Vydání první
Náklad 600 výtisků
Tisk Hermann & spol. Havlíčkův Brod
Počet stran 96

V nakladatelství STEFANOS vyšlo:

1. Sabina Wurmbrandová:
Láska vytrvá
2. Rasooli & Allen:
Lékař z Kurdistánu
3. Hans M. Braun:
Let přes hranice
4. Richard Wurmbrand:
V Božím podzemí
5. Bill Higgins:
Hus drží klíč
6. Tom White:
Akce Kuba
7. Pavel Rejchrt:
Strážce a příchozí
8. Alois Adlof:
Vzpomínky z dětství
9. Richard Wurmbrand:
Vítězná víra
10. Ken Anderson:
Smělý jako beránek
11. Pavel Rejchrt:
Dvanáct kázání

Připravujeme:

John Bunyan:
Milost přehojná

Richard Wurmbrand:
Kristus na židovské cestě

John R. Weinlick:
Hrabě Zinzendorf